

ОДБРАНА

Година XI ■ Број 240 ■ 15. септембар 2015. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

ВОЈНА ПОЛИЦИЈА

БЕЛИ ОПАСАЧИ

УВЕК НА УДАРУ

**ПРОМОВИСАНИ НАЈМЛАЂИ
ОФИЦИРИ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ**

SPORT VISION

NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

Reebok

CONVERSE

Champion

KUPOVINA NA 6 RATA BEZ KAMATE, SAMO ZA PRIPADNIKE VOJSKE I MINISTARSTVA ODBRANE uz administrativnu zabranu

Beograd, ARENA-Bul. Arsenija Černojevića 97a
Beograd, DISKONT-Bul. Vojvode Mišića 10
Beograd, KIDS DC-Jurija Gagarina 16
Beograd, BANJICA-Crnotravska 7-9
Beograd, UŠĆE-Bul. Mihajla Pupina 4
Beograd, GALENIKA-Batajnički drum 1/1
Beograd, IMMO CENTAR-Gandijeva 21
Beograd, BULEVAR 2-Bul. Kralja Aleksandra 28-32
Beograd, TC STADION-Zaplanjska 32
Beograd, KNEZ-Knez Mihajlova 1-3
Beograd, POŽEŠKA-Požeška 67a
Beograd, ĐERAM-Bulevar kralja Aleksandra 168
Beograd, OUTLET BULEVAR-Bulevar kralja Aleksandra 391
Beograd, MEGASTORE DC-Jurija Gagarina 16
Beograd, MERKUR KARABURMA-Mirijevski Bulevar 18b.
Beograd, TC STADION-Zaplanjska 32
Beograd, BULEVAR VUK-Bulevar kralja Aleksandra 108-110
Beograd, CHAMPION SC UŠĆE-Bulevar Mihajla Pupina 4
Beograd, BUZZ KNEZ-Knez Mihailova 21
Beograd, BUZZUŠĆE-Bul. Mihajla Pupina 4
Beograd, BUZZ DC-Jurija Gagarina 16

Novi Sad, BUZZ NS-Zmaj Jovina 2
Kragujevac, BUZZ KG-Bul. Kraljice Marije 56
Kragujevac OUTLET, Dr. Zorana Đinđića 10
Kragujevac TC PLAZA, Dimitrija Tucovića bb
Kraljevo MB, Trg srpskih ratnika 5
Kruševac MB, Mirka Tomića 26
Niš MB, Mirka Tomića 18
Leskovac MB, Trg revolucije 33
Leskovac MB, Bulevar oslobođenja 23
Niš MB, TPC Kalča, Obrenovićeve bb
Niš MB, TC Podzemni prolaz L2
Niš MB, Obrenovićeve 42, TC Forum
Niš SV KIDS, KObrenovićeve 42, TC Forum
Obrenovac MB, Miloša Obrenovića 36
Užice MB, Trg partizana 1
Užice MB, Dimitrija Tucovića 99
Smederevo MB, Karađorđev dud E-2
Čačak MB, Skadarska 12
Jagodina MB, SC VIVO, Stevana Ivanovića bb
Zaječar MB, Svetozara Markovića 7

Bačka Topola MB, Boljai Farkaša 2
Sombor MB, Kralja Petra I 32
Kikinda MB, Trg srpskih dobrovoljaca 30
Pančevo MB, Miloša Obilića 12
Subotica MB, Rudić 1
Vranje MB, Stefana Prvovenčanog 115
Ruma MB, Glavna 141
Ruma MB, Veljka Dugoševića 175
Zlatibor MB, TC KO Čajetina
Šabac MB, Zapadna Transverzala 4
Šabac MB, Trg šabačkih žrtava bb
Novi Pazar MB, 28. Novembra bb
Novi Sad, KIDS, Pozorišni trg 5
Novi Sad MB, Zmaj Jovina 20
Novi Sad MB, TC BIG, Sentandrejski put 11
Loznica MB, Trg Nikole Pašića 4
Mladenovac MB, braće Badžaka 2
Indija OUTLET, Vojvode putnika bb
Valjevo MB, Pop Lukina 1

www.sportvision.rs

Call center 0800 003 004 besplatan poziv

**POSEBNA
VRSTA
POZAJMICE**

NAVIKNITE SE NA LAKOĆU, BRZINU I EFIKASNOST UZ SPECIJALNE PIRAEUS POZAJMICE ZA PRIPADNIKE VOJSKE SRBIJE!

- Odobrenje pozajmice će se vršiti po ubrzanoj proceduri za sve klijente koji apliciraju grupno;
- Bez troškova apliciranja i obrade kredita;
- Bez naknade kreditnog biroa i menica;
- Pozajmica će biti dinarska na 12 mesečnih rata;
- Fiksna kamatna stopa 15% sa prenosom zarade, odnosno 21% za klijente bez prenosa zarade;
- Kamata se obračunava na ostatak duga, metod obračuna kamate je proporcionalni;
- Bez naplate interkalarne kamate od momenta isplate kredita do plaćanja prve rate;
- Iznos kredita od 25.000 RSD do 150.000 RSD u zavisnosti od kreditne sposobnosti klijenta;
- Naplata se vrši putem administrativne zabrane, u jednakim mesečnim anuitetima.

IZNOS POZAJMICE	50.000,00 RSD (sa prenosom zarade)	50.000,00 RSD (bez prenosa zarade)	100.000,00 RSD (sa prenosom zarade)	100.000,00 RSD (bez prenosa zarade)
Rok otplate (u mesecima)	12	12	12	12
Kamatna stopa - NOMINALNA	15% fiksno	21% fiksno	15% fiksno	21% fiksno
Anuitet	4.512,92 RSD	4.655,69 RSD	9.025,83 RSD	9.311,38 RSD
Troškovi menice	0	0	0	0
Trošak kreditnog biroa	0	0	0	0
Trošak apliciranje i obrade	0	0	0	0
Iznos kamate za period otplate	4.155,04 RSD	5.868,28 RSD	8.309,96 RSD	11.736,56 RSD
Održavanje tekućeg računa	100,00 RSD mesečno	0	100,00 RSD mesečno	0
Ukupan iznos koji Klijent vraća	54.155,04 RSD	55.868,28 RSD	108.309,96 RSD	111.736,56 RSD
Kamatna stopa - EFEKTIVNA	19,49%	21,01%	17,05%	21,01%

Napomena:

- Nominalna i efektivna kamatna stopa su izražene na godišnjem nivou
- Iskazana efektivna kamatna stopa važeća je na dan izrade ponude, odnosno na dan 14.05.2015.
- Za sve dodatne informacije možete se obratiti nekoj od Filijala Piraeus Banke

BEOGRAD • Sava Business Centar, Milentija Popovića 5b, Telefon: +381 11 312 96 84, +381 11 312 96 79 • Emilijana Josimovića 4, Tel: +381 11 3217 897, 3217 895 • Makedonska 4, Tel: +381 3039 876, 3039 878 • Beogradska 6, Tel: +381 11 2424 818, 2424 828 • Požeška 67, Tel: +381 11 3057 012, 3057 015 • Pilota Mihaila Petrovića 72, Tel: +38111 2349 440, 2349 441 • Jurija Gagarina 153a (Piramida), Tel: +381 11 228 40 89, 228 40 90 • Bulevar umetnosti 2, Tel: +381 11 260 88 64, 260 88 67 • Karađorđeva 21 (Zemun), Tel: +381 11 2102 432, 2102 434 • Bul. kralja Aleksandra 72-74, Tel: +381 11 344 00 37, 344 00 47 • Bul. kralja Aleksandra 446, Tel: +381 11 304 99 28, 304 99 29 • Vojvode Stepe 35, Tel: +381 11 3099 705, 3099 706 • Balkanska 49, Tel: +381 11 362 82 34, 362 82 38 • NOVI SAD • Bulevar oslobođenja 68, Tel: +381 21 689 37 57, 689 37 58 • Modene 1, Tel: +381 21 4724 761, 4724 762; NIŠ • Cara Dušana 1, Tel: +381 18 297 092, 297 096 • POŽAREVAC • Veljka Dugoševića 22, Tel: +381 12 544 028, 544 030; VRŠAC • Dositejeva 8a, Tel: +381 13 836 917, 832 339; SUBOTICA • Korzo 4, Tel: +381 24 673 696, 673 787; ČAČAK • Obilićeva 2, Tel: +381 32 310 091, 310 092; ŠABAC • Pop Lukina 1, Tel: +381 15 300 905, 300 904; ZRENJANIN • Aleksandra I Karađorđevića 45, Tel: +381 23 515 603, 515 604; KRAGUJEVAC • 27. marta 11, Tel: +381 34 501 347, 501 348; VALJEVO • Dušanova 1a, Tel: +381 14 293 973, 293 974; KRUŠEVAC • Trg Kosovskih junaka 5, Tel: +381 37 419 353, 419 371; PANČEVO • Žarka Zrenjanina 14, Tel: +381 13 304 003, 304 006

☎ 0800 000 800 🌐 piraeusbank.rs

**PIRAEUS
BANK**
OTVORENA ZA VAS

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставаља традицију „Рајтника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, поручник

Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Миљан Милкић,
Будимир М. Попадић, Никола Остојић,
Александар Радић, Влада Ристић,
Драгана Барјактаревић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струјашић, Марија Марић,
Слободан Михаиловић (технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Даримир Банда, Душка Стефановић,
Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ
240

Обука
припадника
Војне полиције

Снимио Јово МАМУЛА

Специјални
прилог 127
130 година
интендантске
службе
Војске Србије

Специјални
прилог 128
Сто година ПВО
у Србији

Промоција најмлађе
генерације потпоручника

ДЕЦА
ОТАЏБИНЕ

Обука извиђача Друге
и Четврте бригаде Ков

ВЕШТИНЕ
ТИХОГ
РАТОВАЊА

Гардисти на паради у Пекингу

САВРШЕНСТВО
НА КИНСКИ
НАЧИН

Са аеро-митинга
у Словачкој

ПРАЗНИК
ДОБРОГ ЛЕТЕЊА

12 Генерал-мајор Горан Зековић, начелник
Војне академије

ЧАСТ И ЗНАЊЕ

15 Пуковник проф. др Небојша Јовић, декан
Медицинског факултета ВМА

ШКОЛА НА ДОБРИМ ТЕМЕЉИМА

18 Војна полиција Војске Србије

БЕЛИ ОПАСАЧИ УВЕК НА УДАРУ

24 Управа за логистику Генералштаба

ОДГОВОР НА ЗАХТЕВЕ ВРЕМЕНА

35 Подвиг десетара Божа Плавшића

КРОЗ ПЛАМЕН ПО ЖИВОТ

36 Хелоника

ЛИЧНОСТ НА ИСПИТУ

42 Логор смрти у Јасеновцу (2)

КОШМАР

46 Хаџилук

ЈЕДИНСТВЕНИ У ВЕРИ

Реч уредника

Очекивања

5

Још једна генерација кадета Војне академије и прва с Медицинског факултета ВМА симболично је, бацањем шапке увис, окончала, може се рећи, безбрижне студентске дане и несумњиво раскрстила с дотадашњим начином живота. Карактерисали су га махом предавања и испити, строго контролисан дневни распоред рада, неретко изласци... Речју, довољно времена за све помало, управо оно што ће у потоњим сећањима помињати као квалитет који нису на време препознали.

Суочени с реалношћу официјерског позива, већ после неколико дана проведених у јединицама, тренутак када су, праћени аплаузима грађана, свечано и слављенички продефиловали испред Дома Народне скупштине, задовољни јер су завршили основно академско школовање, све ређе ће помињати. Можда ће нестати и усхићење на њиховим лицима, радост што коначно самостално стоје испред војничког строја.

Шта се то, заправо, у само неколико месеци, суштински промени у животу најмлађих официјера наше војске? Нова средина и људи који их окружују, однос старијих колега, само је оно што на први поглед изгледа другачије. Да ли их на почетку каријере очекују – изневерена очекивања? И њихова и наша.

Образовани тако да им је „знање најбоље оружје”, а „част имовина”, уверени да само радом могу стићи до циља, те да се за своја уверења морају изборити, већ приликом распоређивања у саставе Војске следи им, обично, „отрежњење”. Препоруке или „значајна” познанства многим поправе постигнуте резултате и просечне оцене, што, нажалост, они бољи најпре осете на сопственој кожи. Сигуран посао, међутим, неупоредива је предност у односу на дипломце из грађанства.

Следећи „хладан туш”, много озбиљнији од нежељеног пребивалишта, неправедно ће их поразити сваког 6. и 21. у месецу. Плату ће ипак зарадити, као и бројне надокнаде због специфичности службе. Уз сате прековременог рада, неретко неразумевање претпостављених, јер им недостаје војничког „шлифа”, изгараће на полигонима и „пећи” војнички занат. У томе ће бити успешни само уколико овладавање до бесмисла нараслом бирократијом у систему не доживе као једини испит своје професионалне зрелости.

За очекивати је да у годинама пред њима, уз много одрицања, ентузијазмом и креативношћу, као и знањима која су стекли на Академији, поправе слику о позиву којем су се посветили. Свакако ће их у том настојању „спотицати” незадовољство старијих колега, који и по двадесетак година чекају кров над главом, свој ред за неко војностручно усавршавање или последипломско школовање, постављење на вишу дужност или толико пута обећано поправљање статуса и стандарда. Али, то их не сме поразити!

Како не изневерити њихова очекивања и оправдати речи да су понос Србије, њена будућност и образ наших предака, које им, тек што прикаче прве розете, упућују државни званичници? Вероватно само потпуним сагледавањем недостатака система у којем радимо и одлучним превазилажењем тешкоћа. Стога, присећајући се и наших почетака, дочекајмо најмлађе колеге с уважавањем, отвореног ума, с вером у заједничке нам снове, које је немогуће прекинути. Они то од нас и очекују! Јер, путеви се уче једино путујући, а камењем не гађа сваки пас који на том путу залаје. Упркос свему... ■

Владимир ПОЧУЧ

МИНИСТАР ОДБРАНЕ ОБИШАО МИГРАНТЕ У ПРЕШЕВУ

Министар одбране Братислав Гашић обишао је 9. септембра мигранте у Миратовачком пољу и у прихватном центру у Прешеву. Том приликом, представници Комесаријата за избегла и расељена лица, Црвеног крста и UNHCR-а обавестили су га о тренутном стању. Министар је истакао да сви надлежни органи Владе чине све како би се услови у Центру подигли на виши ниво.

– Током следеће недеље биће посебно одвојен медицински део, који ће имати собу за пријем и кревете – рекао је министар одбране и додао да је било речи и о успостављању пута који би скратио раздаљину између Миратовачког поља и прешевског центра, а све ради убрзавања процеса прихвата миграната и њиховог евидентирања. Такође је додао да ће припадници Војске од сутра бити ангажовани за уређење Центра, како би све било спремно за предстојеће хладне дане.

– Планирано је да у једном објекту буде око 200 лежајева и да се жене са децом издвоје у посебан простор – навео је Гашић и рекао да сви државни органи раде на томе да објекти од чврстог материјала буду спремни што пре.

Министар одбране је истакао и да је норвешка војска Србији донирала једну пољску болницу нивоа 2, тако да ће наши лекари имати квалитетније услове за рад.

Обишао је и припаднике Војне болнице Ниш, који свакодневно пружају медицинску помоћ мигрантима. Известили су га да лекова и медицинског материјала имају довољно, те да њихов рад ни на који начин није угрожен.

Два лекара и два медицинска техничара болнице ангажовани су на двадесетчетворочасовном дежурству у Центру од 21. јуна. Број миграната који сваког дана уђе у нашу земљу се не смањује, а према подацима од 8. септембра само у току ноћи евидентирано је 1.200 људи. ■

САРАДЊА ВОЈСКЕ И ФАБРИКЕ „КРУШИК“

Министар одбране Братислав Гашић посетио је 7. септембра Холдинг компанију „Крушик“ у Ваљево. Делегација је обишла и простор у кругу фабрике на којој су припадници „ПМЦ Инжењеринга“ извадили 250 килограма тешку бомбу, заосталу од бомбардовања НАТО-а, а у току је вађење и друге од 500 килограма.

Министар Гашић је истакао да је реч о једној од најзначајнијих фабрика наменске индустрије Србије, а резултати који су у претходних годину и по дана присутни у „Крушку“ значајни су, пре свега, с аспекта извоза наоружања и војне опреме.

– Очекује се инвестиција од око 20 милиона евра у 2015. и 2016. години, што ће битно повећати капацитете „Крушика“ и ковачког центра „Југоимпорт СДПР“ – нагласио је министар, додајући да ће у том погону ускоро бити инсталиране и нове машине.

Такође је истакао да је лепеза производа „Крушика“ знатно проширена у сарадњи с ковачким центром „Југоимпорт СДПР“, пре свега у области ракетног програма. Према његовим речима, „Крушик“ и Министарство

одбране предали су Влади захтев за запошљавање нових 340 радника због повећаног обима послова.

Министарство одбране, нагласио је министар Гашић, најзаслужније је за поновни почетак рада „Крушик акумулатора“, а већ за неколико дана потписује се први уговор, што је јако значајно јер више од деценије није било стабилног домаћег снабдевача акумулаторима за Војску.

Директор Холдинг корпорације „Крушик“ Младен Петковић истакао је да је започета обнова фабрике која је оштећена у бомбардовању 1999. године, а ради се и на изградњи потпуно нових објеката и производних погона.

– На месту некадашње алатнице градиће се нови објекат који ће служити за производњу из области ракетног програма. То ће Србију сврстати у ред највећих произвођача ракетног програма у овом делу Европе – нагласио је Петковић, додајући да се гради и нова капислана, која ће у потпуности заменити увоз из локалних земаља. Нагласио је и да „Крушик“ има уговорене послове у износу од 140 милиона долара. ■

СУСРЕТ НАЧЕЛНИКА ГЕНЕРАЛШТАБОВА СРБИЈЕ И БЕЛОРУСИЈЕ

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, током боравка у Пекингу поводом војне параде, састао се 2. септембра са начелником Генералштаба Белорусије генерал-мајором Олегом Белоконевим.

Двојица генерала разговарала су о досадашњој билатералној војној сарадњи војски Србије и Белорусије и о могућностима за њено унапређење. Према њиховим речима, највећи потенцијал за заједничку сарадњу две земље имају у области обуке специјалних снага и едукацији кадрова на свим нивоима.

Белоруски начелник Генералштаба показао је заинтересованост за успостављање сарадње у области припреме људства за учешће у мултинационалним операцијама, где би од највеће важности био Центар за мировне операције Војске Србије, као и за коришћење Центра АБХО, напомињући да је већ један белоруски старешина завршио курс у крушевачком центру. Саговорници су нагласили да би у будућности две земље могле да успоставе и војнотехничку сарадњу. ■

ПОСЕТА КИНЕСКОЈ КОМПАНИЈИ ZTE

Током боравка у Пекингу, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић посетио је компанију ZTE, која се сматра лидером у области технологије не само у Кини, већ и у свету. Том приликом, генерал Диковић састао се са директором компаније Ли Мином, његовим помоћником Ха Зхенуом и представником те компаније у Србији Луом Венчаом.

Саговорници су разматрали могућности за проширење већ постојеће сарадње заједничким пројектима српских и кинеских стручњака у области видеонадзора и информатичке безбедности.

Компанија ZTE, која је у државном власништву, има 30 година дугу традицију у пословању. У погонима и представништвима широм света запошљава 60.000 радника. Са 18 центара за истраживање, спада у једну од водећих кинеских компанија, док се по имплементацији нових пројеката налази на трећем месту у свету. ■

КОНГРЕС ЕВРОПСКЕ КОМИСИЈЕ ЗА БЕЗБЕДНОСТ САОБРАЋАЈА

Министарство одбране и Војска Србије били су од 7. до 11. септембра домаћини 14. конгреса Европске комисије за безбедност саобраћаја у оружаним снагама – ECRAF. Овогодишњи скуп посвећен је нормативној регулативи у области обуке возача војних возила и инструктора, те безбедности саобраћаја. Учествовали су припадници 14 страних оружаних снага и три делегата из нашег система одбране, а гости су били и представници Управе саобраћајне полиције МУП-а Србије, Агенције за безбедност саобраћаја, ВМЦ Карабурма и Саобраћајног факултета у Београду.

Учесницима се најпре обратио председник Извршног одбора ECRAF-а мајор Артоа Пуркунен, а потом и начелник Управе за општу логиистику пуковник Стале Сталетовић. Он је истакао да се у Министарству одбране посвећује велика пажња безбедности у саобраћају, а свакодневно се предузимају мере на повећању безбедности војних учесника у саобраћају. Према његовим речима, у тој области развијена је квалитетна цивилно-војна сарадња, а формиран је Савет за безбедност војних учесника у саобраћају.

Гости су обишли краљевачки гарнизон где су сагледали капацитете Батаљона за обуку саобраћајне службе Центра за обуку логистике, посебно полигон „Берановац“, где су пратили сегменте обуке у теренским условима и обуке возача за учешће у мултинационалним операцијама. ■

ПРОМОЦИЈА НАЈМЛАЂЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ ПОТПОРУЧНИКА

ДЕЦА ОТАЏИНЕ

Најмлађи потпоручници Војске Србије промовисани су 12. септембра на свечаној церемонији испред Дома Народне скупштине, а прве официрске чинове понело је 157 кадетата и кадеткиња 136. класе Војне академије и 17 из 1. класе Медицинског факултета ВМА. Посебан куриозитет овогодишње свечаности, која се у престоници одржава већ деценију уназад, јесте да су први пут у историји војног школства најбољи успех оствариле три кадеткиње.

Већ традиционално, председник Републике Србије Томислав Николић уручио је сабље најбољима у рангу – Бојани Регодић (9,84), Јелени Пековић (9,74) и Иви Станковић (9,65), које су завршиле студијски програм Логистика од-

бране, модул финансије, и стекле звање дипломираног инжењера логистичког инжењерства.

Најбољим кадетима Медицинског факултета ВМА министар одбране Братислав Гашић уручио је парадне бодуже, а најуспешнијим кадетима вида Копнене војске и Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране пиштоље са посветом уручио је начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић.

Стопама предака

Промоцији потпоручника присуствовали су државно и војно руководство, представници дипломатског кора, верских организација, гости из земље и иностранства, много-

бројни грађани, међу којима и породице и пријатељи најмањих кадета.

Честитајући први официрски чин кадетима 136. класе Војне академије постројених последњи пут у звању кадета, председник Николић им је, у име свих грађана Србије, пожелео да чинове носе на понос наше отаџбине.

– Од данас је Војска Србије ојачана најмањом генерацијом потпоручника, наших кћери и синова који су изабрали да им животни позив буде часно и несебично служење отаџбини. Доданашња децо, завршетком школовања у којем сте чували и неговали једну од најславнијих образовних традиција своје земље, преузimate место славних предака чије јунаштво, победе, слободарске идеје и јединствене

Десету годину за редом, и овог септембра, на свечаности испред Народне скупштине најмањи официри Војске Србије поносно су бацили шапке увис, али први пут све три официрске сабље понеле су – девојке. Начелник Војне академије генерал-мајор Горан Зековић истакао је да је реч о класи са високом просечном оценом, коју одликују месеци проведени на обуци и у јединицама, бројна учешћа у спортским такмичењима у земљи и иностранству и мноштво међународних и јавних активности где су са поносом представљали нашу војску и земљу.

војничке подвиге баштините као непресушни извор снаге и поноса. Већ данас постајете узор генерацијама које тек долазе, са којима ћете нам у будућности обезбедити мир у слободној, успешној, у сваком смислу напредној Србији – нагласио је председник Николић.

Према председниковим речима, већ 165 година Војна академија је најбољи пример сталног напретка и бољитка, сваке године све савременија, не дозвољавајући да је живот и савремене педагошко-научне тековине превазиђу.

– Свакодневни изазови и доношење важних одлука очекују вас већ од првог радног дана који ћете провести на својој почетној официрској дужности. Од ваше умешности и стеченог знања зависиће успешно извршење постављеног задатка, а истовремено се подразумева да ћете бити у потпуности одговорни и за безбедност људи који су под вашом командом. Одговорност према тим људима, као и одговорност према Србији као држави, вредности су које су током школовања на Војној академији дубоко усађиване у вашу свест, па сам зато сигуран да ћете знати да решите и најтеже проблеме које живот постави пред вас – поручио је председник Николић.

Говорећи о Војсци Србије данас, председник Републике је нагласио да наша Војска с правом ужива највеће поверење грађана, а из године у годину војна професија једна је од најпожељнијих за младе људе у Србији.

– Припадници наше војске својим ангажовањем у мировним мисијама, улажући напор за достизање светског мира на више светских кризних жаришта, заслужили су похвале међународних институција. Њихово присуство на таквим местима све је значајније и постаје све приметније, што има огроман значај у остваривању укупних спољнополитичких интереса наше земље – оценио је председник Николић и поручио промовисаним официрима:

– Будите храбри, једнако одважни, све своје знање, сваку вештину ставите у службу отаџбине, чувајте мир, слободу, доприносите напретку Србије и подизању њеног угледа у свету.

Класа учењака и спортиста

Начелник Војне академије генерал-мајор Горан Зековић је истакао да је реч о класи са високом просечном оценом, коју одликују месеци проведени на обуци и у јединицама, бројна учења у спортским такмичењима у земљи и иностранству и мноштво међународних и јавних активности где су са поносом представљали нашу војску и земљу.

– Кадети Војне академије школовани су под геслом „Знање је наше оружје“ и „Част је наша имовина“, као достојни следбеници својих предака. И у годинама које следе они ће потврдити своја знања, личну спремност и наша очекивања. Драги кадети, а од данас најмлађи официри Војске Србије, будите узвишени и поносни, спремни на изазове војничког позива, будите пуни јунаштва, али и чојства, јер „Ко сме тај може, ко не зна за страх тај иде напред!“ – поручио је начелник Војне академије.

Према његовим речима, Војна академија, високообразовна установа Универзитета одбране, са вишедеценијском традицијом у образовању официра за одбрану наше земље, и ове је године извршила све задатке.

Обраћајући се у име колега из 136. класе, најбоља међу њима, потпоручника Бојана Регодић, истакла је да је класа којој припада на путу до промоције у чин потпоручника остварила велике резултате.

– Србија је нашој генерацији указала безгранично поверење повезано са огромном чашћу и љубављу. Сада ми уверавамо Србију да ћемо све своје способности и знање уложити у очување и напредак наше отаџбине – нагласила је потпоручник Регодић.

Она је додала да школовање на Војној академији захтева много труда, рада и да они данас не би стајали на том месту да није било професора који су несебично преносили своја знања.

– Осећам велику част због уручене сабље, која је потврда рада и залагања током мог школовања. У раду ће знање бити моје оружје, а сабљу ћу носити часно. Колеге потпоручници, желим вам сву срећу, здравље и успех у каријери и животу. Поносна сам што сам била део 136. класе. Хвала вам – поручила је Бојана.

Поздрав најмлађим колегама упутио је и пилот мајор Александар Маринковић, из једног од ваздухоплова који су налетима увеличали свечаност.

– Служите часно своме народу и будите понос отаџбине. Живела Србија! – поручио је мајор Маринковић.

Уз авијацију Војске Србије, у програму свечаности учествовао је и Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“, Репрезентативни оркестар Гарде, као и ансамбл „Коло“. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимили фото-репортери „Одбране“

НАЈМЛАЂИ ДОШЛИ ДА ВИДЕ ВОЈНИКЕ И АВИОНЕ

У тренутку када су најмлађи официри Војске Србије поносно бацили шапке увис, међу првима у реду за честитање били су Марковићи, родитељи Невене Марковић из Ниша. Сузе радоснице, загрљаји и пољупци били су део славља, а да јој овај дан буде још посебнији потрудили су се Невенин брат Немања и пријатељи Милош, Дамјан и Немања, који су за ову прилику припремили и мајице са натписом „Поносни на тебе!“

Милош Бојанић из Београда још један је од нових официра српске војске, а подршку на „Промоцији“, осим родитеља и пријатеља, пружила му је и сестра Бојана са пријатељицом Емилијом.

– Милош је дипломирао на Медицинском факултету Војномедицинске академије. Пресрећна сам што видим брата у униформи. Увек ми је био узор. Након славља чућу његове утиске о школовању, како бих и сама одлучила да ли ћу поћи његовим стопама – каже Бојана.

Осим рођака и пријатеља тек промовисаних официра Војске Србије, у публици је било и много оних који ову манифестацију традиционално прате иако немају никога у строју.

– Син Стефан ме је молио да дођемо да видимо војнике како марширају. Откако смо пре три године били први пут, више не пропуштамо тај догађај – рекла је Стефанова мајка Светлана из Земунa, док је он имао времена само да нам добаци – Чекам авионе!

ГЕНЕРАЛ-МАЈОР ГОРАН ЗЕКОВИЋ, НАЧЕЛНИК ВОЈНЕ АКАДЕМИЈЕ

ЧАСТИ ЗНАЊЕ

Ако замислимо да је наше знање у односу на просту спознају једна затворена кружница, онда морамо бити свесни да је ван граница те кружнице наше незнање. Сталним усавршавањем, личним и организованим у Војној академији, унапређује се и обнавља постојеће и стиче ново знање. Тако наши официри иду у корак с временом, које неумитно све брже, тече па ми у војнообразовним установама морамо квалитетно да испратимо ту брзину – истиче генерал Зековић.

ра ове године нов је и начелник. То је генерал-мајор Горан Зековић, доскорашњи начелник Управе за обуку и доктрину (Ј-7) ГШ ВС. По роду артиљерац, по ставу официр, а у мислима увек жељан нових сазнања. На новој дужности ово је његов први интервју.

Q Господине генерале, када кажемо Војна академија, шта Ви њим њодразумеваише?

– Симболично речено, Војна академија је за мене историјски образовни печат. Кад станем испред слика њених начелника, као да из њих проговори традиција дуга

пријатељства. Тако се данас кадети најмлађе, 140. класе ВА, већ налазе на обуци у Сомбору и Лесковцу.

Наставни планови и програми предвиђају извођење војних кампова, на којима се знање стечено у клупама детаљно проверава у пракси. Тамо се сваки кадет суочава са стварним војничким задацима, за чије је извршење неопходно претходно стечено војностручно знање. У завршним годинама, кад бирају и модуле, родове и службе, иду на стажирање у јединице и имају мало већи број терена. Ти практични облици наставе било у центрима за обуку или јединицама значајно им помажу у сагледавању и оспособљавању за будућу професију.

Q *Колико су знања која су кадети стекли на Академији применљива на њиховим дужностима? Да ли ће у јединицама и установама морати неке ствари да уче из почетка?*

– Не можете одмах очекивати да је млад официр 100 одсто оспособљен за ту прву дужност. Део практичних знања он, хтео – не хтео, мора да стекне у трупи, у животу и раду с људима, што је велика школа живота. Суочени су са тим да стално решавају проблеме у јединици, а уједно и да руководе и буду одговорни пред том јединицом и саставом за оперативну способност. Тај део практичних знања нуди им се само кад дођу у трупу.

Q *Официрима се током војне каријере пружа могућност усавршавања ради стицања виших нивоа образовања. Да ли је данас повећан њихов одзив на разне видове усавршавања на Академији?*

– Евидентно је да официри у одређеном животном добу теже за усавршавањима и Академија нуди четири нивоа каријерних усавршавања. Најпре је то основни Командно-штабни курс, који је услов за добијање чина мајора, а траје три ме-

сеца. У овој генерацији имамо 159 полазника, а капацитети ВА су 120. Други ниво је Командно-штабно усавршавање, које пружа услове за школовање будућег команданта батаљона и штабног официра у бригади. Курс траје десет месеци. Капацитет ВА је око 50–55, а ми у овој класи имао 58 кандидата. Значи попуна је више од 100 одсто, а то говори о заинтересованости за школовање.

На Генералштабном усавршавању школују се официри за највише дужности у МО и ВС, за будуће команданте бригада, официре у командама видова, Генералштабу, Министарству и друго, и ту је на школовању до 25 слушалаца, укључујући и странце који су заинтересовани за усавршавања код нас. На крају су високе студије безбедности и одбране, где је око 15 пробраних људи, углавном генерала, официра на највишим дужностима у МО и ВС, као и државних службеника из владиних институција, који желе да упознају систем одбране из прве руке.

Поред тога, сада на последипломским студијама имамо 115 лица – 95 на мастер и 20 на докторским студијама.

Q *На Академији се школују кадети и официри из иностранства. Из којих земаља?*

– У Војној академији тренутно школујемо на основним академским студијама кадете из Републике Анголе и Босне и Херцеговине, а на различитим облицима усавршавања код нас се налазе официри из Демократске Народне Републике Алжир, Босне и Херцеговине, Грчке, Македоније и Руске Федерације.

Q *Које вредности треба да настава да негује бивши кадети када оду из Војне академије?*

– Када оду у јединице наше војске, официри ће наставити да негују оне вредности које су записане у Кодексу части припадника Војске Србије. Треба да служе отаџбини Србији, вођени моралним начелима човечног

поступања и савесног и стручног вршења дужности, што је садржано у максими Војне академије: *Част је наша имовина*. Мислим да би у трупи требало да се руководе знањем и чашћу. Зашто? Знање је неприкосновено, то је атрибут који треба поштовати, а част је имовина, коју треба чувати. По мом мишљењу, то су одређења која официр генерално треба да има када дође у трупу. Све остало је надградња.

Q *Да ли би, према Вашем мишљењу, нешто требало мењати у раду Академије, како би се образовање и школовање официрског кадра још више прилагодили потребама наше војске?*

– Потреба за сталном реформом војнообразовног система наметнула се као услов без кога је немогућ опстанак тог система. Када будемо одлучивали о наредним потезима који се тичу реформи у војном образовању, и сада и у будуће руководићемо се тежњом за постизањем квалитета. Конкретније, сматрамо да би требало стално дограђивати степен војне оспособљености наших кадета и припремати их у духу времена јер безбедносни изазови који се данас постављају – пролиферација оружја и кријумчарење, миграције, тероризам – превазилазе оквире класичног школовања. Затим, требало би стално дограђивати облике усавршавања за официре, јер они морају да се едукују читавог живота. Следећа визија нам је да се у делу средњошколског образовања у Војној академији уграде и мешовита одељења средње стручне школе, како би се подигао образовни профил будућих подофицира. И коначно, жеља нам је и потреба да се Универзитет одбране и даље организацијски унапређује, са своја два факултета – Војном академијом и Медицинским факултетом ВМА. Ако у томе успемо, мислим да ће то бити велики струковни и функционални помак. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Даримири БАНДА

ПУКОВНИК
ПРОФ. ДР НЕБОЈША ЈОВИЋ,
ЛЕКАН МЕДИЦИНСКОГ
ФАКУЛТЕТА ВМА

15

ШКОЛА НА ДОБРИМ ТЕМЕЉИМА

Највећа предности коју смо добили у овој првој генерацији, а имаће је и у следећим, јесте да наши млади војни доктори поред теоријског знања имају и практична искуства. Они су апсолутно оспособљени да у местима где ће бити распоређени, а где нема великих здравствених установа, пруже најбољу могућу негу, односно лечење у примарној здравственој заштити – истиче наш саговорник.

На свечаној промоцији најмлађе генерације официра која је продефиловала испред Дома Народне скупштине било је и 17 момака и девојака из прве класе кадета војних лекара. По много чему јединствени, они су исписали нову страницу војног школства, али и Војномедицинске академије. О Медицинском факултету ВМА, тој школи на добрим темељима, разговарали смо с пуковником проф. др Небојшом Јовићем, који је од 30. априла нови декан. До тада је био начелник Групе хируршких клиника Сектора за лечење те установе.

Q Професоре др Јовићу, оцаће ујамћено да је први декан Медицинског факултета ВМА био бригадни генерал академик проф. др Миодраг Чолић, имунолог. Ви сте по сирци максифацијални хирург. Како сте се снашли на овој дужности и да ли можете помирићи те две улоге – декана и хирурга?

– Тешко је после академика и нашег великог научника заузети то место и наставити континуитет. Међутим, генерал проф. др Чолић и ја сарађивали смо много година уназад,

када су постављани темељи најпре Високе школе, а потом и Медицинског факултета ВМА. Тада сам био ангажован око квалитета наставе, па ми садашња дужност није улаз у непознато. Наравно, академик Чолић помаже нам и сада и уз његове савете заједно решавамо проблеме који се у међувремену јављају. А хирургија не може да се напусти до краја живота. Увек нађем времена и за њу, јер се она посебно воли. Важно је само да се добро испланира рад, тако да сам и у операционој сали и у амбуланти са пацијентима. Тако ће бити и убудуће.

Q Медицински факултет ВМА јединствен је у Србији и региону у области медицине јер обједињава и медицински и војни позив. Колика је медицинска, а колика војна?

– Можда се у јавности недовољно зна и треба рећи да су сви наши кадети кад заврше студије пре свега професионална војна лица санитетске службе. Они су прво потпоручници и имају војни позив, а онда су лекари. И апсолутно пролазе сву војну обуку како би били, као и кадети на Војној академији, оспособљени официри по завршетку студирања. То значи да ће наши млади лекари, који су 12. септембра промовисани у војне докторе и потпоручнике, завршити шестомесечни лекарски стаж на ВМА, а делом и у другим војномедицинским установама, и онда ће се јавити на своје дужности у јединице и амбуланте, где ће обављати свој војни и лекарски позив и лечити људе.

Q На факултету се прима само 25 кадета и селекција за упис је оштра. Да ли је то гаранција да ће и кадар бити најквалифетнији?

– Сваки кандидат, односно млади човек који се определи за медицину на првом месту је јако мотивисан. То показује и број кандидата који се пријављује не само код нас, него и на цивилним факултетима. Медицински факултет је један од ретких где имамо два или три пута више кандидата него што је број за пријем. Код нас је

то много више. Ми на првом месту вреднујемо њихов успех, који је изузетно добар у средњим школама, а онда прелазимо на одређене контроле и тестове. Они морају да буду апсолутно здрави, физички спремни и психолошки припремљени за овакву врсту учења. И том селекцијом знатно се смањује број кандидата, тако да можемо укратко да кажемо да су уписани најбољи од најбољих. Значај такве селекција показао се и у првој генерацији војних лекара – колико је уписало прву годину, толико је завршило факултет. Сви су издржали тај добар ритам едукације – и медицинске и војне.

Q Ове године одзив кандидата био је велик. Од 175 пријављених, уписано је 25 – седам момака и 18 девојака. Да ли тај однос – приближно 1:2 – указује на доминацију жена у овој професији или је само случајност?

– И ове године пријављено је четири-пет пута већи број кандидата од траженог. Од тога било је 59 момака и 116 девојака. После селекције њих 84 полагао је пријемне испите из биологије и хемије, а положило је 57 кандидата. То значи да су имали више од задатог броја поена. Од 25 кандидата, како сте рекли, седам је момака и 18 девојака, а такав однос је на свим годинама. Ова није изузетак. И у мојој генерацији, која је пре 30 година уписала Медицински факултет, било је две трећине жена, а једна мушкараца. Такав је однос и данас на цивилном факултету. На нашем, сви имају подједнаке шансе. Немамо посебне аршине за проверу физичке кондиције или за испитивање психичког стања. Исти су и за момке и за девојке. Ако их прођу, могу да раде овај посао. Исто се оцењује и војностручна обука – и девојке морају да науче добро да гађају из ватреног оружја, али и да раде склекове као мушкарци.

Q Имаће ли информација о томе ког су социјалног статуса кандидати?

– Према подацима које имамо, већина младих људи који долазе код

нас да студирају најчешће су из градских средина, доброг материјалног статуса, а често имају породичну лекарску традицију.

О На Медицинском факултету ВМА данас се школује 166 кадеџа, распоређених у шест класа. Сваки кадеџ има свог личног ментора који га праџи џоком школовања. Такве погодносџи мало ко има. Колико је џо значајно за њихов будућу раг?

– Менторски систем је изузетно важан за наше кадете док студирају, а и касније, јер ментор није само у стручном него и људском погледу и уз његову помоћ могу многе проблеме

нике изван наше установе, а то је око 12 одсто.

О Шџа карактерише прву генерацију војних лекара школованих на Медицинском факултету ВМА, осим шџо је прва, и уошшџе шџа ће одликоваџи лекаре школоване на вашем факултету?

– Поред тога што ће бити добро физички и психички припремљени за ново радно место, које је специфично јер је војно, они су током студирања имали још једну погодност, која ће им бити значајна у даљем раду. Наиме, током последње три године студирања боравили су у интернату ВМА и практично били 24 сата у бол-

ње, док пацијент не дође до неке велике здравствене установе.

О Након завршеног факултета млади војни лекари сџичу сџручни назив докџор медицине и унајређују се у чин поџџоручника, прлазе обавезно сџажирање и распоређују по јединицама у земљи. Каг могу очекиваџи да им се одобре сџецијализације?

– Према закону, они морају да проведу минимално две године у јединицама. Међутим, због дефицитарних специјализација и чињенице да немамо довољно војних доктора, они ће сигурно добијати понуде за специјализацију између друге и треће године боравка у трупи. Омогућимо им да искажу три жеље за одређену врсту специјализације и, наравно, ако је могуће, увек ћемо гледати да удовољимо њиховим првим жељама. Предложи смо надлежним да од идуће године најбољег кадета задржимо на ВМА и да добије одмах специјализацију на Медицинском факултету. Надам се да ће тај предлог бити прихваћен.

О Имаџе ли кадеџа из иносџрансџва који су уџућени код вас на школовање, у складу са међудржавним уговором?

– У првој генерацији био је колега из Црне Горе, а данас на другој години студија имамо тројицу из Намибије – два мушкарца и једну девојку. Имамо назнака да ћемо за следећу школску годину уписати студенте из још неколико земаља.

О Да ли је садашњи број ваших кадеџа прва мера за систем одбране?

– И пре него што је основан факултет урађене су бројне анализе око тога колико је потребно нових војних лекара – како за ВМА, тако и за војне бонице у Србији, а и за војномедицинске центре. Према томе, ово је број који даје сигурност занављања војних доктора, односно кадра у војноздравственим установама. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимео Даримир БАНДА

ВРСТЕ СТУДИЈА

Поред интегрисаних академских студија медицине, које трају шест година, Медицински факултет ВМА има акредитоване студије II и III степена. Студије II степена – специјалистичке академске студије (у трајању од једне године) одвијају се на шест студијских програма – Травматологија, Медицинска токсикологија, Фармакокинетика и биоеквиваленција, Рационална фармакотерапија, Орално здравље и пародонтална медицина и Импланти у оралној медицини. Студије III степена – докторске академске студије (трају три године) одвијају се на три студијска програма – Молекуларна медицина, Неуронауке и Фармакологија и токсикологија.

да реше. Некад је у питању настава, некад породични односи, али и љубавни проблеми. Наставници ментори су им на факултету и мама и тата. Кадети могу да им се обрате за све што им треба у било које време. И обрнуто, ако ментор примети макар и ситнице које би требало разјаснити, онда их он решава у сарадњи са другим наставницима.

О Да ли имаџе пошребан број наставника ангажованих за извођење предавања и вежби и који проценаџ чини наставнички кадар изван ВМА?

– Већином покривамо све предмете наставничким кадром с ВМА, осим у неким базичним предметима за које ангажујемо под уговором настав-

ници. Тако да они на факултету нису стицали само теоријска знања, већ и практична, јер су упознали рад клиника, центара, института. И не само упознали већ и радили, дежурали... На пример, када је ВМА средом дежурна установа у земљи за ургентне пацијенте, и када нам дође између 500 и 550 пацијената, наши кадети активно су учествовали и у дијагностици и помагали у лечењу. Мислим да је највећа предности коју смо добили у овој првој генерацији, а имаће је и у следећим, то да наши млади војни доктори поред теоријског знања имају и практична искуства. Они су апсолутно оспособљени да у местима где ће бити распоређени, а где нема великих здравствених установа, пруже најбољу могућу негу, односно лече-

ВОЈНА ПОЛИЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

БЕЛИ ОПАСАЧИ

УВЕК НА УДАРУ

Кад нам задрема савест, кад се не сналазимо у промени друштвених вредности и кад о моралу бринемо мање него што би требало, или што време захтева, службе безбедности, полиција посебно, чине нам се као последња одбрана пред понором. У многобројним анкетама, рађеним последњих година, војска и полиција су редовно међу институцијама у које грађани Србије имају највише поверења. Следствено томе, полицији би требало да се верује највише. Посебно у систему одбране, чији су припадници, чини се, више од осталих грађана, непрекидно под будним оком јавности.

Под истим оком јавности је ништа мање и Војна полиција. Од ње се тражи да буде чистија и од најчистијих. Несумњиво, она то традиционално и јесте. Иако ових дана обележавамо шест деценија модерне војне полиције у Србији, треба рећи да она постоји много дуже. Наредбом књаза Милана Обреновића из 1876. године у командама бригада српске војске формирана су „полицијска одељења“, састављена од изабраних жандарма и војника. Она су деловала само у ратно време и представљају претечу данашње Војне полиције.

НЕПРЕКИДНО ПРИЛАГОБАВАЊЕ НОВИМ ИЗАЗОВИМА

Модерна Војна полиција, као посебна целина у оквиру Војске, формирана је 14. септембра 1955. године. Била су то, најпре, самостална одељења и водови који су извршавали задатке из области контроле војног реда и дисциплине, а делом и послове из области безбедности. С годинама, Војна полиција се, у оквиру службе и Управе безбедности, развијала и бројчано и технички. Поред већ наведених задатака, јединице су оспособљаване и за извршавање задатака контроле и регулисања војног саобраћаја и сузбијања криминалитета. Почетком 2004. године, у оквиру организацијских промена, раздвојени су безбедносни и војнополицијски послови, па је у Генералштабу Војске Србије формирано најпре Одељење за војнополицијске послове, као самостална целина за планирање, организацију и руковођење војнополицијским задацима, а затим, 2006. године и Управа Војне полиције.

Одговорни, високо ризични и веома разноврсни, задаци Војне полиције захтевају висок ниво обучености, опреме

Припадници Војне полиције су у својеврсном рату и у миру. Борећи се против све присутнијег тероризма, организованог криминала, корупције, „мангупа у нашим редовима” ..., ратују тихо, готово неприметно, али веома ефикасно. Циљеве и задатке на спречавању изненађења често остварују и самим присуством. Нема сумње у то колико могу и знају.

и наоружања и веома низак ниво јавности и медијске пажње. При томе, релативно низак ниво транспарентности не смањује, већ повећава ниво одговорности. Зато заступник начелника Управе Војне полиције ГШ ВС пуковник Жељко Обрадовић већ на почетку истиче да Војна полиција Војске Србије данас има, углавном, заокружен доктринарни, правно-нормативни и организацијско-функционални оквир, што јој умногоме олакшава рад. На основу *Закона о одбрани* и *Закона о Војсци Србије* израђено је више нормативних документа којима је регулисан рад Војне полиције. Али...

– И поред заокруженог и релативно стабилног оквира деловања Војне полиције, еволуција постојећих и идентификација нових изазова, ризика и претњи безбедности Србији и њеној војсци свакако ће у наредном периоду водити прилагођавању и променама у решавању појединих проблема. Одлуке државног руководства о начину ангажовања Војске Србије и методама супротстављања изазовима, ризицима и претњама безбедности свакако ће утицати и на концепт развоја Војне полиције – напомиње пуковник Обрадовић.

Основ за поступање Војне полиције дат је одредбама члана 53. *Закона о Војсци*, где је издвојено пет послова чије је извршење у надлежности тог састава. То су, сем осталих, сузбијање криминалитета, контрола и одржавање војног реда и дисциплине, обезбеђење најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања, регулисање и контрола војног путног саобраћаја и противтерористичка заштита.

ДЕФИНИСАНИ ЗАДАЦИ И ОВЛАШЋЕЊА

На основу послова и задатака које обавља, дефинисане су и способности које Војна полиција мора да достигне. Она, наиме, мора бити способна да ефикасно изврши све послове и задатке дате законом, другим прописима и наређењима надлежних команданата, у свим условима и у све три мисије Војске. С обзиром на то да извршава многобројне, веома разноврсне, задатке на сузбијању криминалитета у области контроле и одржавање војног реда и дисциплине, обезбеђењу најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања, противтерористичкој и противдиверзионој заштити лица и објеката, контроли и регулисању војног путног саобраћаја..., јасно је колико је широк дијапазон деловања јединица Војне полиције. Само току 2015. године Војна полиција предузимала је мере безбедносне заштите током посета више делегација министарског нивоа, начелника генералштабова страних оружаних снага, делегација које су предводили високи руководиоци НАТО-а или директори страних војнообавештајних и војнобезбедносних служби. Мере из надлежности Војне

полиције предузимане су и током више од 120 посета других делегација, радних група и појединаца страних армија током реализације заједничких активности из плана међународне војне сарадње.

Ново време – невреме од свих нас тражи и нову врсту храбрости и отпорности. Бомба се може поставити било где, било када и веома једноставно. Уплашени порастом тероризма у свету, нисмо сигурни ни на брдовитом Балкану, где нам, традиционално, глобална безбедност није јача страна. При томе, заборавили смо да допринос појединца у заштити од тероризма има велики значај, па уместо некада развијене цивилне заштите, све наде и оправдана очекивања усмеравамо ка безбедносним службама. Несумњиво, припадници Војне полиције су међу најспремнијима и најобученијима у тој области. О томе пуковник Обрадовић каже:

– Противтерористичка заштита коју обавља Војна полиција обухвата најсложенија противтерористичка дејства којима се спречава тероризам усмерен према припадницима или објектима Министарства одбране или Војске Србије, а нарочито решавање талачких ситуација и заштиту одређених лица и објеката. Противтерористичку заштиту Војна полиција реализује у сарадњи и садејству с осталим јединицама Војске, специјалним јединицама полиције, а према потреби и другим органима. У оквиру тих послова наше јединице учествују у противтерористичким дејствима, ослобађању војних лица која су отели или као таоце задржали терористи (у војним објектима, возилима, ваздухопловима и пловилима), открива и хвата терористичке, побуњеничке и друге криминалне групе, учествује у борбеним дејствима с мањим терористичким и побуњеничким групама. За извођење противтерористичких и противпобуњеничких дејстава тежишно се ангажује батаљон за противтерористичка дејства Специјалне бригаде КоВ – наводи пуковник Обрадовић.

Сличне задатке, препуне ризика, извршавају и друге јединице Војне полиције. Поред антитерористичких, ту су

ПРОТИВДИВЕРЗИОНА ЗАШТИТА

У оквиру реализације задатака противдиверзионе заштите, Војна полиција је за потребе безбедносне заштите одређених лица, страних делегација и манифестација, извела превентивне противдиверзијске прегледе: 47.952 моторна возила, 271 објекат, 809 просторија, 2.224 трасе кретања, 2.899 терена око објеката у којима бораве одређена лица, 90 писмоносних пошљици за одређена лица, 30 ваздухоплова, два пловна објекта, 18 хелидрома. Постављено је 29 привремених противдиверзијских пунктова и том приликом прегледано је 19.739 лица.

и послови противдиверзионе заштите, које обављају противдиверзиони тимови. Њихови припадници су обучени за извршавање задатака попут проналажења, неутралисања и уништења експлозивних направа и штетних агенаса који-ма могу бити угрожени припадници МО и ВС.

ЕФИКАСАН ОДГОВОР НА СВЕ ПРЕТЊЕ

Услед већег броја разнородних послова и задатака за које је надлежна, у Војној полицији заступљено је пет специјалности видљивих и у организацијско-формацијској структури њених јединица. То су војнополицијска, криминалистичка, противдиверзиона, саобраћајна и противтерористичка специјалност, на основу којих се разликују и њене јединице. Оне су, иначе, ранга батаљона различите намене и организацијско-формацијске структуре и налазе се у формацијском саставу Управе Војне полиције ГШ ВС, Копненој војсци и Гарди. У Управи Војне полиције налази се и Центар за обуку кадрова Војне полиције и Криминалистичка истражна група. У Команди РВ и ПВО и Команди за обуку налазе се водови Војне полиције, док се на ВМА налази одељење Војне полиције.

– Пројектованом организацијско-формацијском структуром тежили смо да остваримо неколико циљева, од којих су најважнији квалитетно обезбеђење лица и објеката, ефикасније откривање лица за које постоји основана сумња да су починили криминална дела на штету Војске, смањење ванредних догађаја за које су одговорни, или су их изазвали, припадници Војне полиције и подршка и обезбеђење састава Војске при извршењу задатака из све три

Пуковник Жељко Обрадовић

мисије. При томе, важно је истаћи да бројно стање Војне полиције, у односу на нашу војску, износи око четири одсто, што је у нивоу прихваћених стандарда у свету – истиче пуковник Обрадовић.

Пуковник Рајко Миловановић

Правилник о овлашћеним службеним лицима и начину примене овлашћења и обављања послова и задатака Војне полиције прописује 21 овлашћење које њени припадници примењују у свом раду. Новим изменама Закона о Војсци Србије, овлашћена службена лица Војне полиције поступају и према цивилима, због чије склоности ка насиљу и вршењу кривичних дела постоји реална опасност за угрожавање безбедности, живота и здравља припадника Војне полиције и њихових породица (телесног и моралног интегритета). Војна полиција и полиција су једине у систему безбедности које примењују толики број овлашћења.

Заштиту и непосредно обезбеђење одређених лица обављају припадници батаљона Војне полиције специјалне намене „Кобре“. Не треба трошити много речи на описивање задатака које извршавају, јер су ти млади људи много пута били у прилици да докажу своју оданост. Командант „Кобри“ потпуковник Владимир Ушљебрка наглашава да су припадници те јединице спремни да својим телима тренутно заштите личности о којима брину.

– Обучени смо да реагујемо не обазирјући се на опасност и претпостављене ризике. Готово свакодневно смо изложени повећаним напорима, тако да за нас практично нема нерешиве ситуације. Обављајући послове обезбеђења одређених лица и објеката припадници „Кобри“ и њима блиски људи су „обележени“ и као потенцијални циљ деловања терористичких и криминогених група. Зато је и логично што се управо нашем батаљону поклања велика професионална пажња не само у Војној полицији, већ и у Војсци Србије – рекао је потпуковник Ушљебрка.

То, наравно, не значи да се и осталим јединицама Војне полиције не поклања одговарајућа брига. С обзиром на значај и одговорност послова које обављају, припадници Војне полиције морају бити спремни на свакодневно усавршавање и оспособљавање у различитим областима јединствене професије. Слободно се може рећи да припадник јединица Војне полиције нема времена за предах. Кад није на задатку, обавезан је да свакодневно подиже ниво физичке спремности и борилачких вештина, или да заврши још неки од 15 курсева који се реализују у Центру за обуку кадрова у Београду. Систем непрекидног усавршавања

УЧЕШЋЕ У МИРОВНИМ МИСИЈАМА

Јединице Војне полиције су, несумњиво, међу најспремнијим у Војсци Србије, па не чуди што су и њени припадници учествовали у неким од мировних операција и мисија у свету. У претходном трогодишњем периоду, у мировним операцијама у Либану (UNIFYL) и на Кипру (UNFICYP) ангажовани су водови из састава 3. и 5. батаљона, а поред тих снага, један део припадника Војне полиције ангажован је и у другим мисијама под окриљем УН и ЕУ, у својству посматрача и штабних официра, као и у операцији ATALANTA у Сомалији.

професионалних припадника Војне полиције у складу је са савременим трендовима и стандардима сличних јединица у развијеним армијама.

– Оспособљавање, усавршавање и сертификација овлашћених службених лица Војне полиције представља неопходан услов за закониту примену прописаних овлашћења током обављања послова и задатака органа Војне полиције у миру и рату. Зато се у нашим јединицама огромна пажња поклања перманентном усавршавању. Илустрације ради, рецимо да је прошле године кроз курсеве у Центру за обуку кадрова Војне полиције оспособљено 159 официра, подофицира и професионалних војника, као и одређени број припадника МУП-а Републике Србије – напомиње пуковник Рајко Миловановић из Управе Војне полиције.

Процес обуке припадника Војне полиције нераскидиво је повезан с већ чувеном Војном поштом 5000 Панчево. Ту је 17. новембра 1955. формиран Школски центар безбедности, у чијем саставу 1956. почиње са радом Школа Војне полиције, кроз коју је, током 53 године, прошло 8.178 официра, подофицира и других припадника те јединица. Обука и усавршавање кадрова у протеклих 60 година непрекидно је унапређивана. Након организационих промена и премештања Центра из Панчева у Београд, оспособљавање и усавршавање реализује се још интензивније. Центар за обуку кадрова Војне полиције у саставу Управе Војне полиције формиран је септембра 2009. године и током шест протеклих година оспособио је више од хиљаду овлашћених службених лица Војне полиције свих профила. Војна полиција кадрове оспособљава реализацијом 15 врста специјализованих курсева.

Рад у посебно тешким условима, оптерећен свакодневним ризицима и изузетним напрезањима, па и потребом перманентног усавршавања, оправдава и специјални, донекле привилегован статус јединица Војне полиције у Војсци Србије. Или...

– Нема сумње да се рад у Војној полицији издваја по својој специфичности, важности и посебним условима службе, због тежине, карактера и трајања – каже пуковник Обрадовић. – Али имамо и један апсурд. Правилником о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије прописано је увећање плате за припаднике Војне полиције у висини од 15 одсто. Међутим,

ПОД БУДНИМ ОКОМ И САОБРАЋАЈ

У току 2015. године припадници СбВП су у оквиру регулisaња саобраћаја реализовали 722 задатка, при чему су ангажована 1.463 припадника СбВП и пређено је 242.216 километара, а у оквиру контроле војних учесника у саобраћају реализоване су 234 контроле војних учесника у саобраћају, ангажовано 480 припадника СбВП, пређено 15.137 километара и поднета 41 пријава против војних учесника у саобраћају. У односу на исти период прошле године, број задатка није смањен, али је број поднетих пријава мањи за 10, што показује тенденцију побољшања поштовања саобраћајних прописа међу војним учесницима.

у складу с одредбама чл. 16. Правилника, већи део припадника Војне полиције на служби у јединицама ранга чете–батаљона то право не користи због повољнијег основа за увећање плате које остварује као припадник других јединица истог ранга. Плата подофицира Војне полиције у чети, с увећањем коефицијента од 15 одсто, мања је од плате подофицира с увећањем коефицијента од 0,226.

Према речима пуковника Обрадовића, радна места припадника Војне полиције, као овлашћених службених лица, осим коефицијента за посебне услове службе, ни по једном другом параметру нису издвојена од осталих радних места у Војсци Србије, кад је о примањима реч. Али су, зато, сви остали услови отежани. Због специфичности и карактера рада у Војној полицији један од посебних услова приликом пријема јесте и да кандидат добровољно пристаје да ради у том саставу, што значи да зна који су с ризици и изазови професије. Услед специфичности рада и немогућности да се одређене активности одложе или прекину,

припадници Војне полиције остварују велики број прекоревремених сати. Углавном се прекоревремени рад надокнађује али се, у одређеним условима, због обима посла „зарађени“ прекоревремени сати не могу искористити. Евидентно је да обим задатака које извршавају из године у годину расте. Неупоредиво брже него број припадника, који се, понекад, чак и смањује.

Рекло би се, скупља дара него мера. Па ипак, припадници Војске Србије радо се опредељују за рад у Војној полицији, баш као и у другим специјалним јединицама. Већа одговорност, популарност, значај послова које обављају, поштовање и поверење које уживају код колега... Ко ће знати разлоге сваког од њих. Али, једно је сигурно. Поносни на остварене резултате, небројене успехе и традицију дугу 60 година, припадници Војне полиције обећавају да ће, поред наменских задатака и надаље да реализују мере из своје надлежности у областима рада који су од суштинског значаја за њен будући развој, рад и осавремењивање. Посебну пажњу поклониће организацији и управљању Војном полицијом у складу с стварним потребама, ради постизања њене веће оперативности и ефикасности, систему унутрашње и спољне контроле и транспарентности у раду, анализи рада, обуци и сертификавању знања припадника Војне полиције, те њиховом сталном едуковању у складу с новим тенденцијама и развојем полицијских вештина и знања и посебно, опремању савременим техничким средствима неопходним за несметано обављање послова из њене надлежности.

Све то, наравно, ради остваривања још веће безбедности припадника, јединица и установа Војске Србије и Министарства одбране, а кроз партнерске односе са сродним службама, органима и институцијама на националном, регионалном па и међународном нивоу, када се ради о сузбијању тероризма и различитих облика криминала. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

ВЕЖБА „СЛОВЕНСКО БРАТСТВО 2015”

Припадници Специјалне бригаде Војске Србије учествовали су недавно на трилатералној вежби „Словенско братство 2015”, на полигону „Рајевски” у близини Новоросијска у Русији. Ангажовано је 700 људи, највише падобранца из Русије и Белорусије, међу њима и 60 припадника наше војске, 20 авиона и хеликоптера и око 100 осталих средстава ратне технике.

У оквиру припрема за вежбу реализована су гађања из аутоматске пушке, припрема и паковање падобрана за скок и рад у очекујућем рејону. У току вежбе изведени су и скокови десантним падобранима руске производње Д-10 и специјалним падобранима типа крило АРБАЉОТ-2.

Домаћин вежбе била је 7. гардијска ваздушно-десантна дивизија Ваздушно-десантне војске Оружаних снага Руске Федерације, специјализована за планинско ратовање. Циљ обуке био је да се заједничке јединице специјалних снага увежбају у откривању и уништавању илегалних оружаних формација.

Припадници наше војске користили су руско наоружање и опрему, за шта су оспособљени још прошле године, када су извели обуку у десантирању руским падобранима Д-10 у ваздушно-десантној академији у Рјазању. ■

СПЕЦИЈАЛЦИ НА ВЕЖБИ „ALLIED SPIRIT II”

Припадници 21. пешадијског батаљона Друге бригаде Копнене војске учествовали су на вежби „Allied Spirit II”, која је недавно одржана у мултинационалном центру за обуку „Хоенфелс”, у Немачкој. На вежби коју је организовала Европска команда Оружаних снага САД, уз припаднике наше војске учествовало је око 4.500 војника из Чешке, САД, Канаде, Грузије, Италије, Мађарске и Велике Британије.

Вод састава – двојица официра, тројица подофицира и 25 професионалних војника, којим командује капетан Борис Станојевић, са осталим учесницима изводио је комбиноване нападне и одбрамбене операције, увежбавајући заједничку интервенцију.

Циљ вежбе био је унапређење интероперабилности и међусобног разумевања припадника Копнених војски земаља партнера у реализацији операција у мултинационалном окружењу.

Наше јединице Копнене војске обучавају се у мултинационалном центру за обуку „Хоенфелс” од 2011. године, а поменута вежба била је трећа по реду на којој су, ради повећања оперативних способности своје јединице, учествовали припадници 21. пешадијског батаљона. ■

ПРИЈЕМ ВОЈНИКА НА ДОБРОВОЉНО СЛУЖЕЊЕ ВОЈНОГ РОКА

У центре за обуку у Сомбору, Ваљево и Лесковцу на добровољно служење војног рока примљена је септембарска генерација војника. Укупно 597 војника, међу којима и 70 девојака, служиће војни рок у јединицама Команде за обуку. Наредних месец и по дана, војници свих специјалности реализоваће основну обуку, током које ће се обучавати у руковању личним наоружањем, извођењу основних тактичких радњи и поступака војника у борби, сагледати правила и односе у Војсци и унапредити физичку способност.

После основне индивидуалне обуке, евалуације и стицања сертификата, војници на добровољном служењу војног рока биће упућени на индивидуалну специјалистичку обуку у центре за специјалистичку обуку Војске. ■

ПРОМОВИСАНИ НАЈМЛАБИ РЕЗЕРВНИ ОФИЦИРИ

У касарни „Генерал Јован Мишковић” на Бањици, 28. августа, одржана је свечаност поводом завршетка школовања мартовске генерације слушаца Школе резервних официра. Најуспешнији међу 52 слушаоца је резервни потпоручник Вукашин Гроздић, с просечном оценом 9,56, док је на другом месту по успеху Стефан Николић, а на трећем резервни потпоручник Драган Радовановић. Међу слушаоцима Школе резервних официра на ВМА најбољи је резервни потпоручник Милан Миљковић. Други по рангу је Властимир Димитријевић, а трећа Весна Бајкић.

Начелник Школе националне одбране Војне академије пуковник Мирослав Талијан истакао је да школовање резервних официра одликује сложен и захтеван процес обуке који су они успешно савладали и заслужено добили прве официрске чинове. ■

УПРАВА ЗА ЛОГИСТИКУ ИЗМЕЂУ ОБЕЗБЕЂИВАЊА „ОДГОВОРНЕ РУТИНЕ” И СУОЧАВАЊА СА ИЗАЗОВИМА

ОДГОВОР НА ЗАХТЕВЕ ВРЕМЕНА

Резултати постигнути у условима редовних али и ванредних околности у години за нама, дају за право тиму људи Управе за логистику Генералштаба да без страха саслушају оцену објективног посматрача. Квалитетним радом, у условима релативно скромног финансирања и технолошког заостајања, успели су да реализују све предвиђене задатке, одрже ниво техничке исправности ресурса и „стигну” на све тачке у земљи и иностранству где су ангажоване јединице Војске Србије. Постоје поприлично јасни докази за то, каже начелник Управе за логистику бригадни генерал Жељко Нинковић.

– Током поплава у Шапцу и Обреновцу тренутно смо реаговали, ангажовали велики број транспортних средстава и људи. Сместили их, хранили и одевали, припремали их и обезбеђивали заштитна средства. Створили смо логистичку основу да Војска одлучујуће утиче да се сачува Шабац и спасе становништво Обреновца.

У години за нама друга велика и значајна активност, током које је квалитет и тимски рад Управе дошао до изражаја, јесте војна парада „Корак победника”. Осим организације и припреме људи, она је тежишно подразумевала и припрему технике, и то не само кад је реч о обезбеђењу врхунске поузданости већ и беспрекорне есте-

Поводом обележавања дана саобраћајне, техничке и интендантске службе, могло би се констатовати да је пред том организационом јединицом Генералштаба, која обезбеђује „крвоток” систему, мноштво изазова на које треба дати прави одговор. Реч је о обавезама које намеће процедура приступања Европској унији и високи стандарди који се захтевају, од имплементирања зелених технологија и алтернативних извора електричне енергије, прераде отпада, уз контролу и праћења путева опасног, до многих искушења која ће морати да се решавају прилежније него до сада. Војска Србије томе посвећује пажњу и размишља о „доградњи” постојећих прописа – истиче начелник Управе бригадни генерал Жељко Нинковић.

тике, а не треба заборавити да су 2014. годину обележили и снежни сметови на северу Бачке, када је дошао до изражаја и транспорт у екстремним условима – подсећа начелник Управе за логистику.

Логистичка подршка у мултинационалним операцијама

Војска Србије је повећала број лица у мултинационалним операцијама, којих данас има више од три стотине. Преко Управе им се обезбеђује све што је неопходно за живот и рад у мисији.

– Наше екипе обављају техничке прегледе опреме, што је веома битно за њихову успешност, достављамо им резервне делове. Иако имају добру храну, недостаје им домаћа кухиња.

Бригадни генерал Жељко Нинковић

Ипак, још увек је то мало људи да би нам и такав задатак био исплатив – каже генерал Нинковић.

Набрајајући „тачке” које илустрију задатке које је успешно реализовала Управа, не може се не споменути да су Војску „обукли” и у нове униформе М10. Обезбедити нешто мање од 30.000 униформи није сложена активност само за посматрача неупућеног у наше прилике, јер је текстилна индустрија у незавидном положају, па је за

ШКОЛОВАЊЕ КАДРА

– Имамо добру традицију кад је реч о школовању кадра за логистичке специјалности. У СФРЈ, у Војној академији у Загребу школовали су се официри техничке и саобраћајне службе, а у Сарајеву – интендантске. Биле су то сјајне школе. У светлу „болоњског процеса“, рационализације, тренутно немамо развијене све моделе школовања према нашим потребама, али на Војној академији школујемо официре све три службе. То јесте скупо, имајући у виду број полазника, али поред економског аспекта, постоји и безбедносни, и управо интензивно радимо на томе да започнемо образовање специјалиста, официра ваздухопловно-техничке службе, ваздухопловне електронике, ваздухопловног машинства, као и официре који се баве енергетиком, јер ће се ускоро пред нама наћи високи захтеви кад је реч о енергетској ефикасности и обезбеђењу електричне енергије за јединице и установе, поготову из алтернативних извора – каже генерал Нинковић.

пројекат опремања униформама било неопходно реорганизовати врањански „Јумко“, коме је поверавањем посла обезбеђен „крвоток“ да преживи тешке пословне околности.

– Није то, наравно, само наша заслуга, већ, пре свих, министра одбране и Сектора за материјалне ресурсе. За тако велики пројекат није довољно само обезбедити средства, потребно је веровати, јер иако „Јумко“ има традицију, требало је све организовати, у условима честих промена руководства фабрике, штрајкова – појашњава начелник Управе.

Техничка служба на задатку

Није само „Јумко“ имао користи од послова које им је поверила Војска. Моторна теренско-теретна возила која користи Војска Србије су изразито стара, просечно око 30 година. У условима у којима домаћа индустрија веома тешко функционише, у сарадњи с прибојским ФАП-ом развијена су два комплетно нова модела, ФАП 1118, произведен у осамдесетак примерака и неколико примерака ФАП 2226, који је још у прототипској партији.

– Реч је о пројектима који ће дати значајан замајац прибојском произво-

ђачу и допринети „подизању“ домаће производње теретних возила. ФАП је на добром путу да дође до стратешког партнера. Да ли ће то бити финска компанија „Сису“ или чешка „Татра“, видећемо, али битно је да, осим пројеката Војске Србије, ФАП реализује и друге, што би допринело реструктурирању тог некадашњег гиганта – каже бригадни генерал Нинковић и подсећа да је, сем производње стотинак нових возила, „на крилима припреме“ за параду, покренут и пројекат ревитализације старих војних теренско-теретних возила. Та средства нису прешла много километара, али је „зуб времена“ учинио своје. На тај начин ревитализује се стотинак возила годишње, која након интервенција изгледају као нова, с пређених неколико хиљада километара. То су тежишно возила управо из ФАП програма, па се користе њихове залихе резервних делова, што и на тај начин фабрику „враћа у живот“, док ће, с друге стране, Војска Србије за пет до десет година имати на располагању велики број возила којима су враћени сјај и функционалност. У Управи за логистику сматрају да је то добар модел за обнову возног парка у Војсци Србије.

Бригадни генерал Жељко Нинковић потврђује да се ради и на завр-

шетку „освајања“ генералног ремонта тенка М84, како би се и борбена возила одржавала у високом степену исправности.

– После распада бивше државе, велики број произвођача остао је на територији бивших република, па се морало поново пројектовати много подскопова, уз неке измене, како би могли да се производе код нас или се прилагоде за увозне компоненте. То је и вид својеврсне модернизације, јер

ако нешто „допројектујете“, онда имате прилику да употребите и нове технологије. Због тога је у току опремање Техничког ремонтног завода у Чачку, који је једини оспособљен за ремонт тенкова и осталих борбених возила.

Говорећи о одржавању исправности авиона, генерал Нинковић истиче да ту постоји подршка највиших нивоа власти, који схватају значај те области.

– Као држава имамо обавезу да обезбедимо суверенитет у свом ваздушном простору, а имамо и захтеве кад је реч о активностима трагања и спасавања. За то смо добили одређена средства, што сведочи о напору државе да потребе Војске обезбеди на најбољи могући начин.

Интегрална логистичка подршка

Код набавки се настоји да се пројектује, односно, обезбедимо оно што се у логистици назива – елементима интегралне логистичке подршке, наводи генерал Нинковић.

– То значи да већ приликом планирања набавке, рецимо, хеликопте-

ра, планирамо и куповину обуке летачког и техничког кадра, одговарајуће алате, техничку документацију, али и почетни сток резервних делова. Летачко и техничко и особље иде на обуку, како би могли да раде самостално. Тако се у техничким системи-

ма ствари постављају да оптимално функционишу. Било је времена кад није било финансијских средстава, па се мислило да је добра идеја куповати селективно. И тако настаје проблем. Далеко је повољније кад купујете „пакет“ – објашњава начелник Управе.

УСПОСТАВЉАЊЕ ОДРЖИВОГ СИСТЕМА

Пуковник мр Радош Мијатовић, начелник Одсека за општу логистику, истиче да рад службе којом руководи траје 365 дана у години, а да га, осим стручних и контролних органа, контролише и велики број корисника услуга.

Његов колега пуковник др Жељко Ранковић, начелник Одељења за саобраћај и транспорт, подсећа да је основни циљ саобраћајне службе у претходном периоду било нормативно регулисање, односно успостављање „правила игре“ у тој области. Закључно с јулом 2015. године, саобраћајна служба израдила је шест правилника и знатан број стручних упутстава, који су ступањем на снагу омогућили примену подзаконских аката.

– На путу постепеног увођења нових средстава ратне технике и одржавања исправности постојећих, техничка служба своје задатке каналише у два правца – истиче потпуковник мр Томислав Алимпић, начелник Одељења за одржавање. Први је онај који треба да успостави економски одржив систем одржавања новонабављених средстава и обезбеди да се при увођењу нових средстава уграде сви елементи интегралне логистичке подршке. Други правец јесте развој капацитета ТРЗ Чачак и ВЗ „Мома Станојловић“ за производњу резервних делова којих нема на тржишту и сарадња са домаћим привредним субјектима ради освајања производње и модернизације делова и склопова.

Кад је реч о искушењима с којима се Управа за логистику суочавала у претходном периоду, незаобилазно је споменути и обавезу редовног снабдевања погонским горивима, од кога најнепосредније зависи сваки покрет војске и све активности које подразумевају утрошак значајних количина тих енергената.

Како генерал Нинковић истиче, захваљујући разумевању Министарства одбране, обезбеђено је стабилно снабдевање, „имуно“ на све евентуалне поремећаје на тржишту.

Набавка конзервисане хране, међутим, не одвија се онако како је то неопходно, јер је домаћа прехранбена индустрија у незавидној ситуацији и нема значајније понуде конзервисаних артикала хране за Војску, која је чини аутономном, у ванредној и ратној ситуацији.

– Чинимо напоре да до краја године и тај систем стабилизујемо, како бисмо добили сигурне добављаче који гарантују квалитет и поштују рокове. Мали број предузећа јавља се на наше тендере. Разлог је строго прописан и декларисан квалитет који мора да буде гарантован. Тражимо модел који подразумева да нам се омогући да пратимо пут хране од произвођача, прерађивача, произвођача амбалаже, па све до дистрибуције, на шта данас мало предузећа пристаје. Некада је најбоља реклама било када на конзерви пише да је направљена по војној рецептури. Желимо да то опет буде пракса – наглашава начелник Управе.

Градилишта на сваком кораку

Војска је наследила инфраструктуру много веће армије, коју чини много објеката, углавном старих, енергетски неефикасних. Да би се довели у стање елементарне функционалности, неопходно је спроводити опсежне радове на њиховој ревитализацији, истиче генерал Нинковић.

– Данас је у Војсци доста градилишта. Имамо подршку али и озбиљне захтеве у тој области, као и подршку Управе за инфраструктуру Министарства одбране. Постоји добра атмосфера и свест о томе да не смемо дозволити да нам објекти пропадну, иако их има много, па радимо селективно, по приоритетима. Тренут-

но су посебно значајни радови у току у касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу, јер у тамошњем Центру за обуку најмлађој генерацији војника желимо да обезбедимо најбоље услове. Добиће нове санитарне чворове, прилику да могу да се окупљају, просторије с мање кревета, централно грејање и остало. Следећи приоритет су објекти за услован смештај и чување сложених борбених система, као и њихов ремонт.

Логистичке јединице и установе

Управа за логистику Генералштаба управља и стратегијским резервама Војске Србије. Чува их, одржава, обнавља и обезбеђује. У њеној надлежности је и Централна логистичка база, јединица која практично реализује те активности. Начелник Управе истиче да јединицама Базе командују млади људи, углавном од чина поручника до мајора.

– Они веома добро раде свој посао. Имају поред себе и искусне подофицире, као и војнике по уговору. Сви показују домаћински однос према средствима која су им поверена, имају квалитетна стручна знања и морални кредибилитет који краси официра српске војске. Такав однос према повереној имовини и свакодневним задацима имају и припадни-

ци наших логистичких јединица, ремонтних завода и центра за обуку логистике.

У логистици има много радних места која се могу сматрати и „коруптивно осетљивим“. Много је набавки, примопредаја, испорука, па је начелник Управе задовољан што у тој области нема проблема, већ примера који доказују интегритет припадника Војске и добар однос према њеној имовини.

– Када је о храни реч, забележени су примери да наше младе старешине враћају пошиљке од 50 или 100 тона хране испоручиоцима када визуелним прегледом, упоређивањем података с декларације, установе одступања и недостатке у квалитету. Не пада им на памет да прихвате неодговарајућу испоруку. Такав професионални однос промовишемо и стимулишемо – наводи генерал Нинковић.

У надлежности Управе за логистику јесу и заштита животне средине, безбедност и заштита на раду, као и заштита од пожара. Кад је реч о објектима осетљивим у пожарном смислу, редовно се контролишу процедуре, а озбиљна средства се улажу у превенцију, као и у опремање јединица и објеката средствима заштите од пожара, и обучавају и школују људи који се баве тим пословима. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Даримир БАНДА

**ОБУКА ИЗВИЂАЧА ДРУГЕ И
ЧЕТВРТЕ БРИГАДЕ КОВ**

ВЕШТИНЕ ТИХОГ РАТОВАЊА

Централизовање и лакша организација обуке, економичност и ефикасније извршавање наменских задатака условило је да се извиђачи Војске Србије обједине у извиђачким четима, а овог лета велика пажња дата је управо обучавању новопримљених војника, који су се по први пут срели са обуком у посебним условима.

Фрушка гора, Мали Јастребац, Гоч, Чемерник, Јелашничка клисура, Столови, Јужна Морава, Ибар, Власинско, Заовинско и Бујановачко језеро, Велики бачки канал и вежбалиште „Карапанца“ код Краљева била су само нека од места на којима су ове године припадници специјалних и извиђачких јединица Војске Србије изводили специфичне садржаје обуке у посебним летњим условима. Посебно занимање владало је за обуку извиђача Прве, Друге, Треће и Четврте бригаде Копнене војске, зато што је ово прва година у којој се обука у летњим условима реализује са значајно увећаним људством извиђачких састава. До повећања броја људи

у извиђачким четата командних батаљона дошло је прошле године обједињавањем свих извиђача у једну јединицу, а ради централизовања и лакше организације обуке, економичности и ефикаснијег извршавања наменских задатака. У обиласку обуке извиђача Друге и Четврте бригаде уверили смо се да се велика пажња придаје управо обучавању новопримљених војника који се по први пут срећу са обуком у посебним условима.

Људи посебног кова

Од командира извиђачке чете командног батаљона Друге бригаде капетана Срђана Свилара сазнајемо да су први период интензивне обуке у зимским условима извиђачи реализовали на Копаонику, а потом и на планинским пределима у околини Краљева, пре свега на Гочу и Столовима. Они су, у овом делу обучавања, скијали, преживљавали у зимским условима, градили биваке, иглое и вучје јазбине и увежбавали дејство извиђачке патроле у зимским условима. С друге стране, обука у гађању ножем и борењу у краљевачкој касарни „Рибница“, савлађивање водених препрека на реци Ибар и обука у пливању на базену хотела „Бреза“ у Врњачкој Бањи као да су представљали само припрему за припаднике извиђачке чете, који су крајем јула крунисали обуку у посебним условима тактичком вежбањем са бојним гађањем из личног наоружања и обуком у самосталној исхрани у природи на вежбалишту „Карапанца“ код Краљева. Истовремено је обављена и евалуација извиђачке чете на тему „Дејство извиђачке групе у позадини непријатеља уз самосталну исхрану у природи“. Старешине и војници извиђачке јединице показали су тада способности извршавања сложених задатака у позадини непријатеља и својеврсну аутономност у раду, захваљујући вештини преживљавања и самосталној исхрани у природи.

Извиђачка чета Друге бригаде КоВ попуњава се тако што изабрани и најбољи војници из других јединица бригаде пролазе строгу селекцију и испуњавају прописане норме и стандарде за извиђачке јединице.

– Они долазе у извиђачку чету по добровољном принципу, а њихови мотиви преласка у извиђаче везани су за жељу да се докажу у сложенијим и занимљивијим видовима обуке, која се дијаметрално разликује од обуке коју су имали у својим ранијим јединицама – каже капетан Свилар.

Главни подофицир у 20. командном батаљону заставник Виобран Николић потврђује да заправо више не постоје било какве бенефиције за припадност извиђачким јединицама и да војници бирају извиђачке саставе из других разлога.

– Тачно је да сва ова специјална обука утиче позитивно на војнике и да ствара људе посебног кова, пуне самопоуздања, вере у себе и способно-

НОВИНЕ У ОБУЦИ

Обука извиђача се понавља из године у годину, али треба имати у виду да се ни задаци извиђача и правила употребе не мењају. Сигурно је да се постојећом стандардном обуком могу мерити ниво обучености и оперативних способности извиђачких састава, мада се чини и да је право време да се у извиђачку обуку уведу неке новине, пре свега у промени локација обуке и примени савременијих средстава.

сти да изврше сваки задатак – истиче заставник Николић.

На вежбалишту „Карапанца“ нашли су се заједно искусни извиђачки „вукови“ и почетници у извиђачким пословима. Десетар Дејан Ашанин има иза себе, на пример, 21 годину рада у извиђачким и диверзантским јединицама и не зна колико је дана провео на преживљавању, скијању, форсирању река или увежбавању борилачких вештина, док десетар Младен Вукојевић и разводник Јована Зељић први реализују обуку у посебним условима.

– Волим ову специфичну обуку у извиђачким јединицама, које нема у другим саставима – каже десетар Ашанин.

Десетар Младен Вукојевић се после пет година у артиљерији одлучио да пређе у извиђаче због нових

искустава, попут алпинистике и скијања.

– Имам одличне утиске после прве извиђачке обуке, поготово у делу рада са минско-експлозивним средствима и самосталне исхране у природи. Нека знања и вештине из обуке извиђача користим и у приватном животу, пошто волим природу, камповање, флору и фауну – каже десетар Вукојевић.

Од прошле године се међу извиђачима налази и разводник Јована Зељић из Осечине код Ваљева.

– Добро сам се уклопила, имамо одличан колектив и колеге су ме добро прихватиле, а код мене и колегице Тијане Драгањац постоји велика жеља да се докажемо и покажемо да можемо извршити све извиђачке задатке – каже Ивана.

У брзацима Јужне Мораве

Припадници извиђачке чете командног батаљона Четврте бригаде КоВ обуку у савладавању водених

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Извиђачка јединица Четврте бригаде КоВ је обуку у савлађивању водених препрека формацијским и приручним средствима реализовала на Јужној Морави, у рејону села Златопек. Реч је о делу Јужне Мораве који је јавности постао познат по снимцима реке са милионима бачених кеса и великом количином разног отпада. Ситуација је данас боља, а извиђачи нису пропустили прилику да током обуке дају и свој допринос заштити животне средине, тако што су уредили и очистили део реке.

препрека формацијским и приручним средствима извели су на Јужној Морави. Вештина извиђача у руковању извиђачким и десантним чамцима свакако није изненадила, али начин на који су брзаке и вирове Јужне Мораве савлађивали сплавовима од бурића, дасака или унутрашњих гума је за дивљење. Показане вештине несумњиво потврђују да су се припадници извиђачке чете оспособили за прелазак и извиђање водених препрека, што представља изузетно важан извиђачки задатак у смислу одређивања приступачности, брзине, дубине и ширине водених препрека и могућности

прелаза. Успех комплетне обуке у посебним условима документован је и одличним резултатима на обуци у борбењу и гађању ножевима у врањској касарни „1300 каплара“, обуци у пливању у базену Спортског центра Врање и на исхрани у природи у рејону Бујановачког језера.

– Мотивисаност војника на обуци је велика – тврди командир извиђачке чете капетан Бојан Стојменовић. – Новопримљени професионални војници су на делу показали да су избрани међу најбољим војницима из јединица бригаде и да воле оно чиме се баве. Они постају прави извиђачи тек

Каћеџан Срђан Свилар

после ове прве обуке у посебним условима зими и лети, а њихов напредак сагледава се и упоређивањем тестова физичке и тактичке припремљености на почетку и крају обуке”.

Значај добре психофизичке и тактичке припремљености наглашава

Каћеџан Бојан Стојменовић

и командир извиђачког вода поручник Александар Туњић.

– Важно је да сваки припадник вода зна шта га очекује на обуци и на који начин најбоље да изврши свој задатак. Нема сумње да се сваки извиђач, после извиђачке обуке, осећа

спремнијим, способнијим и сналажљивијим за све изазове који га очекују у будућности – каже поручник Туњић.

Искусни извиђачи, попут десетара Милана Марковића, прави су пример за млађе војнике. Реч је о једном од 21 припадника извиђачке чете који су учествовали у мултинационалним операцијама у Либану и на Кипру.

– Мене је у извиђачки живот увео старији водник Светозар Пешић и морам да признам да ми је та обука користила да у Либану извршавам задатке са лакоћом.

Обука у пливању омогућила је десетару Марковићу да заблиста, што и не чуди јер је познат као врстан спортиста, који постиже одличне резултате у цудоу, вишебоју, планинарењу, верању и другим спортовима.

У борилачким вештинама најбољи је био разводник Душан Живковић, који се са тајнама борења упознао на Факултету за спорт и физичко васпитање у Новом Саду. Живковић игра рукомет у лесковачкој „Дубочици”, што говори да је реч о свестраном спортисти. Чињеница

да извиђачи скоро све активности обављају у природи определила је Живковића да са добровољног служења војног рока конкурише на интерном конкурс за пријем извиђача и војних полицајаца и после положених тестова буде примљен у врањску извиђачку јединицу. Занимљиво је да искусни десетар Милан Марковић и разводник Душан Живковић, са тронедељним извиђачким искуством, истим речима говоре о својој јединици.

– Наш колектив је прави извиђачки, другарство је велико и постоји спремност да се помогне колеги у свакој ситуацији – кажу Марковић и Живковић. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ГАРДИСТИ НА ПАРАДИ У ПЕКИНГУ

САВРШЕНСТВО

НА КИНЕСКИ НАЧИН

На улазу Војне академије у којој су били смештени војници из 17 држава, високе мере обезбеђења. Чин, функција и звање не играју никакву улогу, јер кинеске безбедносне службе не остављају места за пропусте. У потпуно новој бази, безброј вишеспратница у савреном низу током вишенедељних припрема биле су дом за готово 1.000 војника из страних армија. Како се ближио дан параде њихова увежбавања постајала су све интензивнија. Чинило се да је бат чизама одзвањао километрима далеко. После сваког пролаза – анализа. Шта није било добро и да ли је могло боље. Јесте. Јер у војсци увек може боље.

Писту за увежбавање и објекте у којима су смештени делило је свега неколико стотина метара. И управо ту, испод високе надстрешнице, свака земља има свој кутак за предах – прецизно ограђен простор с малим столи-

цама поређаним на једнаким удаљеностима. Испред сваке „националне парцеле“ налазила се застава и сто с флашираном водом која је, кажу гардисти, била неопходна до пре неколико дана, с обзиром на то да је жива у термометру достигала и до 36 степени.

Нашим момцима био је то трећи месец припрема. Успех из Москве брзо су морали да ставе у други план, јер је пред њима био нови задатак – грандиозна парада којом ће Народна Република Кина обележити 70 година од победе над фашизмом и победе у ослободилачком рату кинеског народа над Јапаном.

Увежбавање без предах

Док су се национални подешалони смењивали пред бином, одјекивале су команде на различитим језицима. Громогласан „Поздрав надесно“ разлеже се по целој писти. Српски гардисти, у маскирним униформама,

али с плавим берама и савршено углачаним парадним чизама, „официркама“, мрвили су асфалт под ногама. Свечана униформа, по којој је плави строј и познат, испеглана и спремна у ормару чекала је велики дан.

– Није то лоше. Имам још мало замерки, али све се то може отклонити. Друга врста, колена мора да иде више! Ви на крају, шта би с равнањем? Ајде да вас ја ипак видим још једном, па је доста за ово пре подне – одсечан је потпуковник Владимир Вукајловић, вођа делегације плавих момака.

Док трећи пут прелазе већ напет научену путању, Вукајловић опомиње: „Држи равнање! Глава мора још мало горе!“ Ипак, благи осмех на његовом лицу говори другачије. Иако им то не говори, свестан је да су одрадили још један сјајан „пролаз“. Спремни су за Тјаненмен. „Вољно“ им даје мајор Марко Марјановић, и сам уморан од вишесатног „табанања“.

Грандиозном парадом какву свет до сада није видео, Народна Република Кина обележила је 70 година победе над фашизмом и над Јапаном. Месецима се кинеска престоница спремао како би спектакл с највишим светским и државним званицама протекло без грешке. Први пут, бат корака 11.000 кинеских војника „појачали су” и усклађени стројеви кораца војника из 17 армија света, славећи 3. септембра – победу у Другом светском рату. Након Париза, Београда и Москве, у част победе над фашизмом, пекиншким тргом Тјенанмен, продефиловали су и наши гардисти.

Ништа блажи није био ни шеф делегације Казахстана. Иако је говорио језиком непознатим за посматраче, његова гестикација говорила је више од речи. Није био нимало задовољан. За њима се појављује подешалон Мексика. Њихове кадеткиње и кадети на десетак метара испред бине успевају да „прегазе” бубањ. По гласу њиховог команданта може да се наслути да овог пре поднева за њих нема паузе.

Припреме домаћина

Неколико километара даље налазила се база у којој су се припремали кинески војници. Када је донета одлука о одржавању параде, једна од најмногољуднијих армија света, у чијим редовима има 2,3 милиона војника, изабрала је 11.000 најбољих који су током осам месеци, далеко од очију јавности, припремани за најграндиознију војну параду коју је свет икада видео.

Током тих месеци, кинески момци дошли су до савршеног стројевог корака на врло специфичан начин. Равнање су увежбавали уз помоћ конопца који су повезивали шапке, носеве, браде, руке и опасаче првог и последњег у врсти. Након свакодневних вишесатних „нивелисања” покрета, успех није могао да изостане. С обзиром на велик избор, генерали задужени за параду међу војницима су изабрали само оне високе 170 или 171 цм, па су њихови подешалони изгледали савршено, с могућношћу „грешке” од свега једног центиметра!

Како би им што верније дочарали атмосферу која их је чекала на Тјенанмену, у њиховој касарни изграђена је реплика главног пекиншког трга. На писти пред њом било је у милиметар прецизирано колико се гази маршевским, а колико стројевим кораком, када се командује поздрав, када се командује мирно... Домаћин ништа није препустио случају. Парада коју ће највиши кинески и светски врх будно пратити била је до најситнијих детаља испланирана. Без права на грешку.

СТРАНЦИ ПРВИ ПУТ НА ПАРАДИ

Кинеска војска ове године је први пут у историји позвала стране војнике да јој се придруже у маршу којим се, осим прославе победе над фашизмом, одаје почаст свим војницима који су у тој борби положили животе на браник отаџбине. Као земља која је међу првима осетила страхоте фашизма и која се пуних пет година против њега борила, Србија је прихватила позив домаћина.

Гости су имали прилику свега неколико пута да увежбавају са кинеским војницима. Тада чак ни оштро око искусног гардисте Вукајловића није успело да нађе замерку ни једном од 11 пешадијских подешелона.

Велики дан

У цик зоре новинарске и телевизијске екипе упутиле су се ка централном пекиншком тргу. Свако ко је тог дана имао карту за једно од 30.000 места на бинама око Тјенанмена морао је да прође више безбедносних контрола. Ништа метално, течно или запаљиво није могло да се унесе на трг. На сваких стотинак метара стазе у Забрањеном граду, преко ког се и долази до новинарске ложе, по једна контролна капија. На свакој од њих по десетак безбедњака, официра, полицајца и волонтера будно су пратила улазак сваког госта.

И ешелони су из база кренули с првим зрацима сунца. Провера и пре-

трес пре уласка у аутобус. Получасовна возња. На тргу још једна безбедносна провера. На крају, и из строја насумице извлаче неколико момака, да још једном, за сваки случај, провере сакое, џепове, ципеле...

Тачно у 10 сати по локалном времену пекиншким небом разлегла се громогласна почасна артиљеријска паљба. Спектакл за који се Кина спремао готово годину дана могао је да почне. Почасна гарда, у чијем су строју горостасни младићи, на свега неколико стотина метара приказала је своје умеће доказујући да у својим редовима има само кинеску војну елиту. Момци су, спуштајући се низ степенице газили стројев корак, мењали формацију, положај пушака и стројеве радње. Затим су на централном тргу уз интонирање државне химне подигли кинеску заставу.

Уз звуке Парадног марша, Тјенанменом су продефиловали пешадијски, моторизовани и ваздухопловни

ХИЉАДЕ ПРЕГАЖЕНИХ КИЛОМЕТАРА

Сјајном наступу наших гардиста у Пекингу претходиле су вишемесечне припреме од којих је део обављен у Београду, а део у кинеској престоници. Иза њих су последњих неколико месеци остале хиљаде прегажених километара. Сваки од њих стројевим кораком. Беспрекорним наступом, часно носећи српску заставу, гардисти су 3. септембра још једном целу Србију учинили поносном.

У КИНЕСКОМ РИТМУ

Након наших корачница и руске „Каћуше“ гардисти Војске Србије газили су стројев корак и у ритму кинеског Парадног марша. Дани напорног увежбавања и вишенедељне припреме уродиле су плодом. На дан параде, 3. септембра чак и они који гаје анимозитет према најбрже растућој економији света морали су да одају признање и „скину капу“ врхунско организованом паради на којој је приказан нимало наиван борбени арсенал.

ешелони. Први су централним пекиншким тргом прошли они који су најзаслужнији што је Кина данас слободна земља – ветерани. За њима је једновремени бат војничких корака најавио долазак 50 подешелона у којима је, као један, газило више од 12.000 војника. Пред централном бином на којој су седели највиши кинески и страни државници, међу којима је и председник Републике Србије Томислав Николић, продефиловале су савршене формације кинеске војске. Њих су у стопу пратили подешалони страних армија, међу којима су били и српски гардисти.

Одсечно газећи препознатљив српски стројеви корак, у свечаним плавим униформама, наш подешелон све време пратиле су овације публи-

ке. Заставу Србије Тјенанменом је пронео мајор Владан Ђировић, кога су у стопу пратили командири мајор Марко Марјановић и поручник Милош Загорац.

Бат војничких корака сменила је заглашујућа грмљавина која је најавила долазак моторизованог ешелона у чијем је саставу било више од 500 средстава, од којих је већина први пут приказана јавности. На највећој паради на свету Кина је демонстрирала своју војну моћ, доказујући да је и даље најбрже растућа економија света која много полаже на војску и наоружање. Највећу пажњу привукле су ракете дугог домета али и тенк ZTZ-96А, борбено возило пешадије ZBD-04А, хеликоптер Z-16 и авион Н-6К. Након моторизованог ешелона, небо изнад кинеске престонице прошарало је више од 200 ваздухоплова, међу којима су били модерни борбени авиони.

ВОЈНА СИЛА

Једночасовном импресивном парадом Кина је демонстрирала своју војну моћ, остављајући многе економски јаке земље иза себе. Последњих година кинеска привреда доживела је процват, а војна индустрија својеврсну револуцију. С борбеном техником какву је представила на паради, са 2,3 милиона професионалних војника у строју и 10 милиона Кинеза који сваке године стасају за служење војниг рока, Кина је постала једна од водећих сила на војној мапи света.

Колико је парада домаћину била важна, најбоље говори податак да у данима пред велики спектакл у граду није било смога, по коме је Пекинг надалеко познат, јер су власти затвориле сваку од 1.927 фабрика, колико их има на територији града. Савршена парада и прелеп дан послали су у свет лепшу и другачију слику кинеске престонице, док су осталим војним велесилама кинески војници и инжењери задали велик домаћи задатак. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

КРОЗ ПЛАМЕН ПО ЖИВОТ

Приметивши како густ дим куља из оближње куће и сазнавши да се у њој налази један од укућана десетар Плавшић, понтонирац, супруг Весне и отац седмогодишње Нине, није се двоумио. Улетео је у кућу, попео се на спрат захваћен ватром и из дима и претећег смртоносног пламеног загрљаја спасао шездесетчетворогодишњег Мишу Аврамовића.

Рани јутарњи сати, око пет, 23. мај. Дежурство, у још увек неразбуђеној варошици Драгинцу, на понтонском мосту преко Јадра, као и свако претходно. Десетар Божо Плавшић, помоћник дежурног логорске просторије, искусни послужилац понтонског моста у групи за његово одржавање из састава 1. понтонирског батаљона из шабачке касарне „Церски јунаци“, будан је. Мотри на проређен ранојутарњи саобраћај, повремено обилазећи понтоне, проверавајући сајле и спојеве. Уз поглавама тешко оштећен бетонски, војни понтонски мост свакодневно обезбеђује нормалан живот хиљадама мештана из околине, па ни најмањег пропуста не сме бити.

– Као да сам нешто предосећао. Прегледајући мост, поглед сам скренуо ка оближњој, стотинак метара удаљеној групи од пет-шест кућа и угледао како се, из тог правца, уздиже густ облак дима, прича десетар Божо Плавшић. Одмах сам пробудио поручника Стефана Ђорђевића, команданта мостовног места преласка, известио га о уоченом, узео заштитну маску и рукавице и појурио у правцу дима. У дворишту спратне куће стајала је жена, Милена, уплакана,

видно под стресом, и запомагала. Има ли кога у кући, упитао сам. Горе на спрату гори, тамо ми је супруг, покушава да угаси ватру, успела је да проговори!

Утрчао сам у кућу са заштитном маском на глави и појурио кроз густ и врео дим степеницама које су водиле на спрат. Неколико тренутака ми је требало да уочим човека, шездесетчетворогодишњег Мишу, већ малаксало од дима и топлоте. Прихватио сам га и полако спустио низ степенице, све до дворишта. Поново сам се вратио у кућу, на спрат. Затворио сам врата собе захваћене ватром како бих барем за кратко спречио ширење ватре на остале просторије у кући. У силаску сам успео да пронађем разводну таблу за струју и искључим главни прекидач. Све то трајало је десетак минута, можда и краће, а чинило ми се као вечност. Убрзо су се појавили и ватрогасци из Лознице. Упознао сам их са ситуацијом, након тога отпочели су са гашењем пожара. Прихватио сам једно од ватрогасних црева и са подигнутих ватрогасних мердевина укључио се с ватрогасцима у гашење.

То је то. Нема ту ничег посебног. Ни о својој породици, супрузи Весни и ћерки Нини, ни о себи у тим тренуцима нисам размишљао. Да ли је, и колико

опасно. Једноставно, није било времена за тако нешто. Уосталом, војник сам. Важно је било деловати што пре, спасти живот и тешком муком стечену имовину људи – испричао нам је десетар Плавшић.

По наводима очевидаца догађаја, несрећа је прошла без последица по живот и здравље унесрећених и веће материјалне штете захваљујући у првом реду управо десетару Војске Србије.

Иако о томе нерадо говори, уследиле су похвале и честитке ватрогасаца, колега, старешина, и безгранична захваљивања Милене и Мише Аврамовић.

Недавно се десетар Божо обрео са јединицом на истом војничком задатку у Драгинцу. Чувши за то, Милена и Миша нису пропустили прилику да га позову у госте. Новостеченом пријатељству и разговору као да није било краја. Да није било нашег Божа ко зна шта би се све оног кобног јутра издешавало и како би се све завршило, тврде Аврамовићи.

– Срећан сам због спасеног живота. Па то би без двоумљења урадио сваки припадник наше војске! – скромно ће десетар Божо Плавшић. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

ХЕДОНИКА

ЛИЧНОСТ НА ИСПИТУ

На Војномедицинској академији је, пре тачно пет година, почела да се примењује хедоника, као до сада најефикаснији инструмент за процену личности приликом пријема у војни систем.

Беспрекоран ђак, одликаш, све петице – али повучен, асоцијалан, несналажљив у групи. Вођа, самоуверен, продоран, елоквентан – али не трпи ауторитете и лако плане. Креативац, духовит, сналажљив, увек с укљученом лампицом изнад главе – али забављач који одвлачи од посла и себе и друге. У последње време све више компанија, уз провере знања и стручности, инсистира и на тесту личности, јер су за рад у тиму оба критеријума подједнако важна. Посебно када је у питању војска. Ту не сме да постоји никакво „али“.

Према речима клиничког психолога и начелника Групе за психолошку селекцију на ВМЦ Карабурма Невене

Ловринчевић посао носи додатну одговорност „јер, посредно, некемо омогућавамо да има приступ оружју“. Са њом и специјалистом медицинске психологије и начелником Одсека за психолошку селекцију на Одељењу за ментално здравље и војну психологију Клинике за психијатрију на ВМА Гораном Кличковићем разговарали смо о тестирању за уписивање у војне школе и запошљавање у војним установама.

Шта је хедоника

Психолошка процена увек је имала важну улогу за пријем лица у војни систем, а пре пет година знатно је унапређена и осавремењена. Уместо стандардних тестова когнитивних способности и личности који су се решавали на папиру, захваљујући донацији Министарства одбране Краљевине Данске уведен је нови модел психолошке селекције – популарно назван хедоника. Најпре на Војномедицинској академији, а потом и при војномедицинским центрима на Карабурми и у Новом Саду, као и у нишкој Војној болници. За разлику од форме која јој је

претходила, хедоника се ради на компјутеру, према принципу једноставног чекирања понуђених одговора, те није пресудно да ли је неко компјутерски писмен.

– Догађало се да кандидати који никада раније нису сели за компјутер буду успешнији на тесту од оних који су свакодневно у контакту с рачунаром – објашњава Кличковић.

Софтвер за обраду упитника у минималном времену избацује резултате, а кандидат, у случају да је прошао тест, у истом дану обавља и интервју са психологом.

– Ефикасност је очигледна. Нешто што би људско око данима прегледало, програм аутоматски бележи у току рада – каже Кличковић.

Хедоника 5 је тест адаптиран за потребе психолошке селекције у Министарству одбране и Војсци Србије, те се њиме мере особине пожељне за ту средину. Дакле, он не служи само за рачунање коефицијента интелигенције испитаника, већ показује да ли је неко спреман за дужности за које конкурише. Стога, иако сви раде исте тестове, читање резултата зависи од циљева кандидата – различити критеријуми важе за некога ко конкурише да буде пилот и за онога ко жели да ради у новинској редакцији.

Како изгледа тестирање

Кандидат долази у заказаном термину у једну од четири установе у којима се обављају тестирања – когнитивна батерија тестова и тест личности, тј. хедоника. Комплексност когнитивних тестова мења се у зависности од тога који степен образовања кандидат има, или за који положај конкурише.

– Пре него што почне тестирање објаснимо кандидатима шта тачно треба да раде и упозоримо их да је важно да су дошли одморни и наспавани – објашњава Кличковић, наводећи да је један од разлога којим се најчешће правда неуспех управо умор, те додаје да је у том случају најбоље одмах одустати, па поново доћи одморан.

– То није провера знања, и једини предуслов да тест добро урадите јесте потпуна концентрација – каже он.

Когнитивна батерија тестова састоји се од више временски ограничених вербалних и невербалних задатака, као што су логично закључивање, откривање законитости низова, уочавање разлика и слично. Затим следи тест личности, који садржи 280 питања и није временски ограничен.

– Неко заврши за пола сата, неко за два и по. Када софтвер за обраду одговора обави своју магију, кандидати одлазе на разговор са психологом – каже Невена Ловринчевић.

Интервју је једнако важан колико и тестирање, јер се њиме добија комплетна слика о кандидату. То је истовремено добра прилика за кандидата да се представи у складу са својим начелима ваљаности и добра прилика за психолога да му „премери“ речи, понашање, покрете, физиологију... Неко је стегнут, неко се превише опусти, нечије хвале се сударају с реалношћу, неко се поноси неморалним поступцима. Наравно, има и оних који су у средини – сабрани и одмерени.

УПИС У ВОЈНУ ГИМНАЗИЈУ

Невена Ловринчевић, као и остали психолози који се баве психолошком селекцијом, обавља веома осетљив посао, јер треба да процени да ли је тинејџер психички спреман да упише Војну гимназију, да ли га војска занима само због телевизијске серије, да ли испуњава родитељска очекивања или прати свој сан, да ли је дошао наслепо или се претходно добро информисао о томе шта га чека у току школовања.

– Постоје београдска деца која конкуришу, а да пре тога нису ни погледала интернет страницу Гимназије. Такође, пријаве се и она која препешаче километре од свог села до прве јединице где могу да се информишу – наводи Ловринчевић.

Са свима њима тим психолога разговара и сваки одговор двапут мери, имајући у виду особености детета и посебне захтеве школовања, те каснијег рада у систему одбране. Ако је крајњи резултат негативан, с посебном пажњом им се саопштава, јер и одрасли, већ потковани негативним животним искуством, умеју бурно да одреагују, а камоли деца.

ЧИТАЊЕ ПОКРЕТА

Уз психолошке, здравствене и стручне тестове важно је проценити и ситуационо сналажење за одређене професије. Кандидат се смешта у проблемску ситуацију из које треба да нађе најпримеренији излаз. Наши саговорници су присуствовали једном таквом тестирању у Данској, а њихов задатак био је да дају своје мишљење, иако нису разумели језик.

– Померили смо фокус на покрет, мимику и гестове. Једногласно смо предложили два кандидата за које смо сматрали да су најбоље решили задатак. И заиста, један од њих двојице био је изабраник и данских психолога – сећа се Кличковић.

АЛФАБЕТ ЛИЧНОСТИ

Хедоника је акроним за осам димензија личности које овај тест испитује. То су: поштење (Х), екстраверзија (Е), дезинтеграција (Δ), отвореност (О), неуротизам (Н), импулсивност (И), савесност (Ц) и добродушност (А).

Када се, на крају, све дода и одузме, добија се коначна оцена. Ко не прође може да понови тестирање за годину дана. Резултати зависе од различитих фактора, те се лако могу променити следећег пута.

– Исто је с упалом плућа. Ако се покаже на рендгенском снимку не могу вас пустити да трчите. Али, то не значи да снимак неће бити чист за годину дана. Понекад је боље да кандидат не прође тестирање, јер би му посао за који није предодређен или спреман донео само више напора и стреса – сликовито објашњава Кличковић. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

Словачка ће наредне године добити први од два транспортна авиона C-27J Spartan, плаћених 69 милиона евра. Авион су на аеро-митингу представили припадници Румунског ваздухопловства.

С АЕРО-МИТИНГА У СЛОВАЧКОЈ

ПРАЗНИК ДОБРОГ ЛЕТЕЊА

После раздруживања са Чешком и напуштања Варшавског пакта, за Словачку је наступио период приближавања западноевропским савезима, који је подразумевао и реформу система одбране. Реформа се, пре свега, огледала у знатном смањењу војних ефектива и укидању војног рока. Демилитаризација друштва, ипак, није значила напуштање свих традиција и одрицање од чињенице да народ воли и поштује војску и при том за њу одваја око 800 милиона евра годишње. С обзиром на висок ниво националне техничке културе и карактер интересовања, одлучено је да се војска и систем одбране представе народним масама на аеро-митинзима, који данас имају и значајан комерцијални карактер.

Прве аеро-митинге Словачка је организовала још током деведесетих година на међународном аеродрому у Братислави, који су се до 2004. сваких неколико година одржавали на међународном аеродрому „Милан Растислав Штефанек“. Након тога, аеро-митинзи су премештени на неколико локација широм Словачке (Слиач, Плештани, Очова). Десетине хиљада посетилаца потврдили су претпоставку да је то добра прилика за промоцију ваздухопловства и војске у целини, али и за разне врсте комерцијалних делатности – од продаје ваздухопловне технике до продаје аутомобила, туристичких аранжмана, хране, пића...

Реновирањем главног словачког војног аеродрома „Слиач“, које је завршено 2011. године, створили су се услови за прерастање аеро-митинга у традиционални годишњи догађај. На тај начин, SIAF (Slovak International Air Fest) се по пети пут заредом организује на овом аеродрому, који се за војне потребе користио још пре Другог светског рата. У историји Словачке запамћен је под именом „Tri Duby“ (Три храста) и на њему је током Словачког националног устанка 1944. године лоцирала устаничка авијација. Аеродром је интензивно коришћен и за успостављање ваздушног моста са савезничким снагама.

Интересантан податак представља и чињеница да су као део словачких устаничких јединица летели и пилоти Југословенског краљевског ваздухопловства (а касније РВ и ПВО) Арсеније Бољевић и Сава Пољанец. Њима је, на аеродрому „Слиач“, октобра прошле године постхумно додељено још једно признање словачког народа, постављањем спомен-плоче на самом аеродрому. Ти врхунски пилоти учествовали су и у одбрани Београда 6. априла 1941. године.

ПЕТИ SIAF

За разлику од осталих централноевропских држава, Словаци велике међународне аеро-митинге одржавају сваке године, тако да је овогодишњи SIAF у Слиачу пети за

Словачка је место у којем се негује традиција великих ваздухопловних манифестација. Последња у низу је Словачки међународни ваздухопловни фестивал (SIAF – Slovak International Air Fest), који се пету годину заредом одржава на аеродрому „Слиач“ у централној Словачкој. Овогодишњу манифестацију, на којој је учествовало 14 земаља, посетило је више од 140.000 људи.

редом. Организацију аеро-митинга воде цивилне агенције, које за то право конкуришу на јавном тендеру. Овогодишњи аеро-митинг организовала је „Slovenska Letecká Agentúra“, агенција из Банске Бистрице. Помоћ су пружили Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство саобраћаја и регионалног развоја, локална самоуправа и многи други. Бројни индустријски и комерцијални партнери помогли су у стварању слике да је SIAF 2015 и својеврстан сајам, имајући у виду бројност, разноликост и карактер штандова. Међутим, и поред мноштва профитабилних спонзора, цена дневне улазнице била је 13 евра. То није спречило љубитеље ваздухопловства и војне технике да у великом броју „нагрну“ на капије војног аеродрома „Слиач“.

Званичне статистике говоре да је аеро-митинг, одржан 29. и 30. августа ове године, посетило више од 140.000 људи! Испунити очекивања овако великог броја људи није било лако, због чега су се организатори потрудили да доведу свет-

ске атракције попут акро-група „Frecce Tricolori“ и „Patrouille de France“, чији је наступ увек празник за очи, било да их гледају професионални ваздухопловци или лаици.

Друга „карта“ на коју је организатор одиграо била је национални блок у којем домаће ваздухопловство представља своје способности али и нове ваздухоплове којима се опрема. У том смислу, овогодишњи SIAF приказао је низ новитета. Први новитет су девет хеликоптера УН-60М, који ће заменити времешне Ми-17. Уговор вредан 261 милион УСД обухвата и логистички пакет, а прве посаде већ су на корак до преобуке. Према наводима министра одбране, хеликоптери ће бити испоручени до 2019. године, а рок за њихову исплату је 2024. година.

Значајна набавка су и два транспортна авиона С-27J Spartan, који ће почев од 2017. године заменити два Ан-26 у словачком ваздухопловству. Уговорна вредност два авиона је 69 милиона евра. За исти авион одлучили су се и Румунија, Бугарска и Грчка, док су главног такмаца С-295 ода-

Мађарски акробата Золтан Вереш демонстрирао је на авиону МХС врхунску технику пилотирања летећи на екстремно малим висинама лета

Швајцарска акро-група PC-7 Team одушевила је публику прецизним формацијама и атрактивним фигурама

брали Пољска и Чешка. Најинтересантнија аквизиција је свакако замена авиона МиГ-29 шведским „грипенима“, са чиме се калкулише већ дуже времена. У том смислу осмишљено је и учешће шведске компаније SAAB, као главног спонзора аеро-митинга, са све атрапама, типским поставкама у хангарима, интерактивним презентацијама и сл. Међутим, квар авиона првог дана аеро-митинга и његов изостанак из летачког програма, покварио је целокупан утисак и гледаоцима и шведској делегацији високог нивоа.

Ситуација је поправљена другог дана када је „грипен“ двоседе варијанте извео планирани програм. У помоћ је такође позван пар чешких „грипена“ из базе Часлав, који су током програма поздравили публику ниским прелетом. Овакав развој догађаја подстакао је наредних дана расправу у словачкој штампи око новог ловачког авиона, са општим закључком да и поред исказане намере, прича око „грипена“ још није готова ствар.

ШВАЈЦАРСКА ПРЕЦИЗНОСТ

Највећу пажњу публике, по обичају, привлаче најбучнији војни ваздухоплови врхунских перформанси и акро-

Јуришни авиони Ил-10 произведени су по лиценци у Чехословачкој у великом броју примерака под знаком Avia B-33. На SIAF 2015 представљен је један од четири сачувана примерка.

групе. По томе се није разликовао ни овај аеро-митинг. Ове две специфичне категорије наступа најбоље су спојили Швајцарци чији је наступ започео заједничким прелетом групе састављене од ловца F/A-18C Hornet и деветочлане акро-групе турбоелисних авиона Pilatus PC-7. Први се од групе, на пуном форсажу одвојио Hornet и започео дванаестоминутни програм. Изузетна прецизност пилота у одржавању елемената, нагле промене правца кретања авиона са великим G преоптерећењем, необичајена фигура „квадрат“, те рискантан приказ необичајених маневара попут спиралног кретања на великим нападним угловима и малим брзинама, одушевили су публику, а нарочито стручњаке.

Одмах по завршетку овог програма, на сцену је ступила швајцарска акро-група PC-7 Team на црвено бело обојеним авионима. Ова акро-група постоји од 1987. године и наступа углавном у Швајцарској. Чине је пилоти чији је основни тип авиона F/A-18C Hornet. Премда су, неправедно, у сенци друге швајцарске акро-групе Patrouille Suisse, чињеница је да овај пилотски састав из свог авиона извлачи максимум. Програм се из године у годину осавремењава, наступ је праћен одговарајућим музичким нумерама, уграђени су и генератори дима, а пилоти солисти не либе се ни да авион уведу у фигуру ковит са пет окрета који завршавају на минималној висини.

Нарочиту пажњу гледалаца привукао је и „двобој“ локалних комшијских ривала, пољског и словачког пилота

на авионима МиГ-29. Премда различито конципирани, оба програма демонстрирала су „бруталну“ снагу авиона и мотора, маневарбилност авиона и толеранцију пилота на знатна G преоптерећења. Ради атрактивности, у оба приказа употребљени су ИЦ топлотни мамци. Премда су мишљења подељена, по личном мишљењу аутора текста, пољски наступ био је атрактивнији и изведен у мањем простору, ближе публици. Помало необичајено, пољски пилот започео је наступ увлачењем трапа на само метар висине, а затим из бришућег лета, на пуном форсажу превео у вертикално пењање са избацивањем светлосних бакљи.

Пољско ваздухопловство, иако снажно оријентисано ка НАТО-у, и даље је једно од највећих корисника МиГ-29 и ловаца-бомбардера Су-22. Склоност ка МиГ-29 рефлектована је форсирањем сјајног демо-тима управо на овом авиону. Због критика, ове године напослетку је формиран и демо-тим на авионима F-16 Block 52+, које Пољска користи од 2006. године.

Динамику и разноврсност програма употпунио је и белгијски F-16AM са стандардно сјајним програмом на ефектно обојеном авиону, са шемом бојења која се мења на годишњем нивоу.

Пажњу публике привукао је и легендарни Золтан Вереш, један од најбољих светских пилота акробата на авиону MXS. Овај пилот, са искуством од 19.000 сати налета на 120 типова авиона, укључујући и ловце МиГ и Боингове лајнере, програм је извео на екстремно малим висинама и

ВАЗДУХОПЛОВНЕ СНАГЕ

Распад заједничке државе 1993. године имао је знатне последице на новоформирано Чешко и Словачко војно ваздухопловство. Тако је, примера ради, заједничко Чехословачко ваздухопловство 1987. године бројало 56.000 људи и располагало са око 500 борбених ваздухоплова. Словачко ваздухопловство данас има нешто више од 3.000 људи и користи око 20 мазних авиона типа МиГ-29 и Л-39, три транспортера Ан-26 и седам Л-410. Чешко ваздухопловство представља већу формацију са око 5.000 људи и приближно 100 оперативних ваздухоплова.

један је од ретких на свету који поседује ауторизацију да авионе приказује практично на свим жељеним висинама. На тај начин, гледаоци су могли да виде како се MXS у лећном лету појављује иза стабала насупрот писте или ваљак у којем су крила једва два метра удаљена од земље. Иначе, овај авион је специјално прављен за врхунске акробатске пилоте: тежак је свега 560 килограма, а снага мотора износи 350 KS. У потпуности је израђен од композита, лети максималном брзином од 426 km/h, око уздужне осе се окреће брзином од 420 степени у секунди, а конструкција трпи оптерећења од невероватних +12/-12 G!

Веома интересантне наступе имали су и аустријски млазни трејнер SAAB 105OE, домаћи L-39 и чешки L-159, хеликоптери Bell 429, белгијски A109 и Ми-17 из словачког СТС. Осим поменутих Италијана и Швајцараца, запажен наступ имала је и пољска акро-група на авионима PZL-130 Orlik и љубимци домаће публике „Očovski Vačovia“, који су летели у групи од четири једрилице L-23 Blanik. Француска акро-група „Patrouille de Franc“ наступила је само другог дана аеро-митинга.

Посебан ужитак за љубитеље ваздухопловне историје представљало је појављивање америчког ловца из Другог светског рата Mustang P-51D. Приказан летачки програм на овом олдтајмеру одушевио је све присутне гледаоце, који су се дивили вештини пилота који није штедео мустанга произведеног пре 70 година. Наступ олдтајмера употпуњен је на статичком делу изложбе где су ваздухопловни

НАГРАДЕ

Награда организатора за најлепши приказ у ваздуху добила је група PC-7 Team и F/A-18, а за најбољи приказ војног ваздухоплова награђен је капетан пољског ваздухопловства Адриан Ројек на авиону МиГ-29. Организатор је наградио и посаду словачког полицијског хеликоптера Bell 429, као и пилота олдтајмера Mustang P-51D.

ентузијастички приказали реплику авиона Spitfire на којем је током рата летео познати чехословачки пилот Ото Шмик. Поред овог ловца, приказан је и штурмовик Ил-10/Авиа Б-33, унапређена верзија Ил-2, који је по лиценци израђиван у ЧССР.

На статичком делу изложбе приказани су немачки борбени хеликоптер Tiger, аустријски школски авион SAAB 105OE, пољски средњи транспортни авион CASA C295, немачки ловац-бомбардер Tornado, олдтајмер L-29 Delfin и лаки транспортни авион L-410UVP.

Прилику да се на статичком делу прикажу имали су и представници других родова Словачке војске, који су представили најсавременију борбену технику. Своју делатност приказале су и друге државне институције, попут царине.

ЕВРОПСКИ АЕРО-МИТИНГ

За разлику од других великих аеро-митинга на овим просторима, словачка манифестација имала је изразито европски карактер, из чијег је шаблона искочило само појављивање америчких ловаца F-15C у статичком делу изложбе. И из самог летачког програма провејавала је идеја европског савезништва у којем заједнички лете британски Hawk, чешки L-159 и словачки L-39, румунски C-27J и словачки Ан-26, те аустријски Blachawk и домаћи Ми-17, без обзира на примарни циљ промоције модернизације словачког војног ваздухопловства.

Лепа слика коју су оставили домаћини својом добром организацијом и интересантним програмом вероватно ће омогућити да овај аеро-митинг настави са традиционалним једногодишњим одржавањем, што заиста представља амбициозан комерцијални и организациони подухват. ■

Славиша ВЛАЧИЋ

На стајанци авиона који су учествовали у летачком програму било је веома динамично. На слици британски Hawk.

Кошмар

Подељен на мушки, женски и дечији део, „Јасеновац“, један од најсуровијих логора у јасеновачком логорском комплексу, који је „пуштен је у рад“ већ у новембру 1941. године, а опстао је све до 23. априла 1945. године. Опасан болљикавом жицом, окружен зидовима, са стражарама, запречен пругом и реком Савом, био је практично „непробојан“ за бекство.

Јасеновачко убијалиште имало је своје „установе“ – ланчару, кожару, пилану, електричну централу и насип на коме су непрекидно обављани радови. У логорском кругу налазили су се и објекти који ће га убрзо сврстати у једно од најстрашнијих места на планети. Пећ за спаљивање живих људи, туне за клање и убијање маљевима, граник с којег су жртве, везане за железничке шине, бацане у реку, шупа на економији за гушење отровним гасовима, „звонара“ за мучење пре клања, жицом ограђен део назван 3-Ц, у којем су људи остављани да умру од глади и у којем је канибализам био редовна појава...

Крематоријум

По изумима мучења и убијања јасеновачки логор превазишао је и најстрашније поступке шпанске инквизиције. Пакао би започињао одмах по уласку логораша и

трајао непрекидно. Почетком јануара 1942. године, када је управу над логором преузео клерофашиста Ивица Матковић, инжењер Хинко Пицили припремио је нацрт за претварање цигларске пећи „Рингофен“ у пећ за спаљивање људи. Пицили је велику пећ за печење цигле прерадио у неколико мањих, с једним димњаком, а свака је „примала“ педесет одраслих особа и стотинак деце. Биле су високе око три метра, а површина им није прелазила 12 квадратних метара. Врата пећи отворана су из тунела, где су несрећне жртве довођене током дана и остављане под стражом преко ноћи. Доктор Никола Николић, преживели лекар заточеник, пише:

„... Ту би их ноћу убијали шипкама, ножевима, сјекирама, а ређе револвером или пушком. За време убијања правила се страховита гужва, али се из тунела није могло никуд. Људи су се крвавих глава избезумљено гурали, завлачили једни под друге, врискали, гушили се, призивали Бога... Неки су падали у несвјест, неки су ушутјели, а неки су мислили да ће можда избјећи смрт ако леже и направе се мртвима. Ти су прошли најгоре. Дошли би чистачи и спаљивачи и носили их према великим жељезним вратима. Оркан топле струје са смрадом зажарио је лица, а несрећник бачен у огањ летио је уз врисак...”

Матковић је такав начин убијања сматрао непријатним јер је усташама изазивао „непријатност“. Клати и палити била су два посла, па је одлучио да их је једноставније објединити: бацати живе људе у крематоријумску пећ. Доктор Николић пише:

„...Врата од пећи су велика, ватра страшна, вика и крик се не чују из пећи. Пицилијева пећ је требала бити, како се сам хвалио, управо идеалан апарат за уништавање непријатеља. Почели су живе људе бацати у разбукталу пећ. Нису предвидјели да ће вике и крика бити и више него прије. Било је отимања, гребања, пљувања, уједања. Уста-

ше то нису очекивале ни хтјеле, те од страха и бјеса напустише бацање живих људи у ватру и вратише се старом методу...”

Из крематоријума се ширио смрад спаљеног људског меса и косе, који је досезао до села Јасеновац и железничке станице. Сва околна места брујала су од ужасних прича о спаљивању живих људи, тако да је сам Павелићев повереник Макс Лубурић запретио сељацима смрћу уколико шире „нетачне гласине”.

Јасеновачки крематоријум престао је с радом крајем маја 1942. године, али за хиљаде несрећних логораша то није значило олакшање. Кошмар се настављао у другим деловима логора. Један од објеката, којег су се логораша највише плашили, била је и болница, коју су заточеници називали „људоловка”. Осим угља, размућеног у води, у њој није било других лекова. Одмах крај болнице налазила се амбуланта – мртвачница, смештена у шупи на економији. У ту мртвачницу најчешће су одвлечени лешеве после „примерних” егзекуција, убиства батинама у логорском кругу, као и тела оних који ноћу умру у баракама.

„Сабласно језеро”

Вода коју су заточеници пили узимана је из Саве и логорског језера, названог „Сабласно језеро”, у које су бацани отпаци из клоационе. У то језеро се уливала и огромна логорска латрина (јама која је сужила као тоалет за цео логор), а 1941. и 1942. године по њему су пливали људски лешеве –

масовна клања у почетку су се одвијала и на његовим обалама – који су касније потонули и распадали се на дну. Вода из Саве била је заражена тифусом јер су сва посавска села узводно у њу изливала фекалије, а мртва полураспаднута тела хиљада убијених људи пловила су реком ка Београду. Док су усташе имале посебну пумпу за воду, која је била безбедна за пиће, вода коју су користили заточеници узроковала је појаву тифуса, паратифуса и дизентерије. Касније је отворена пумпа и у затвореничком делу логора, али вода из ње била је горка и смрдела је на труло месо, а пошто се црпела с мале дубине била је загађена не само од латрине, већ и од распалих лешева који су нагомилавани на дубини.

Латрине ископане на североистоку логора биле су стални извор стравичне заразе. Пуне житког, црвљивог садржаја, црне од мува, с полупотонулим даскама за чување, шириле су тешки амонијачни загах који је непрекидно нагоњено на повраћање. Препуњене, логораша би овлаш затрпавали земљом, која би се убрзо размекшала и претварала у клоаку смдрљивог живог блата. По зидовима латрина пузали су милиони црва, док су заточеници, полумртви од глади, прстима ловили несварене остатке хране, које би одмах трпали у уста.

Бува је било на милионе (обичних, пасјих и пацовских) – ноћу би прекриле заточенике у тој мери да су тела немоћних старијих логораша била потпуно црна. После неколико ноћи жртве би од недостатка крви у мукама умирале. Логором су вршљали пацови који су, хранећи се лешевима и сурово нападајући изнемогле и болесне, преносили тежак облик жутице.

И поред стравичних хигијенских услова, у логору нису биле дозвољене никакве мере здравствене заштите, чиме су усташе вештачки шириле пегави тифус, шугу и дизентерију. Легла мува, главних преносилаца бројних зараза, била су небројена, царевали су „црвени ветар”, сепса и заразни проливи. Због забране купања и прања рубља (било је дозвољено само једном у месец или два), међу заточеницима су се раширили вашљивост и пегави тифус. Пошто пегавац није поштедео ни усташе, касније је ипак спроведена делимична дезинсекција, али без већег успеха.

Тешко је и замислити да се у тако суровим условима, у којима се једва долазило и до ваздуха, од логораша тражило да свакодневно и напорно раде. Најтежи посао обављан је на насипу и у циглани, па су „радне групе” одређиване за та места нај-

ЈАСЕНОВАЧКИ ЗЛОТВОР

Заповедник Јасеновца Вјекослав Макс Лубурић био је пореклом из Херцеговине, усташки сатник, агент Гестапоа, емигрант повратник из Италије. У јулу 1941. године постао је „водителј јасеновачког уреда” Усташке надзорне службе (УНС), чији је задатак био организација, управа и осигурање логора. Као гост Гестапоа, септембар је провео у Немачкој, изучавајући њихов систем концентрационих логора и одмах по повратку применио те принципе на све логоре и затворе у НДХ.

Вјекослав Макс Лубурић се 9. октобра 1942, за време једне усташке свечаности у логору, хвалио да је : „...смакао (у логору Јасеновац) више лица него Отоманско царство у дугој окупацији европских земаља...” Његова сестра Нада Лубурић истицала се „ефикасношћу” према логорашама у Старој Градишци.

чешће биле групе живих мртваца, а с „посла“ их се често враћало свега неколицина од стотину. Њихов главни посао било је подизање насипа на Сави. Тако тежак физички рад често би узроковао попуштање срца и брзу смрт измождених људи. Кад год би логораши од умора пали или се за тренутак спустили на колена, стражари би их немилосрдно убијали. На насипу су убијали и логорници и логорске усташе.

„Градина“

Логор „Градина“ налазио се на босанској обали Саве, захватајући простор велике окуке Саве, прекопута села Кошутарице испод Јасеновца. По њеним шумама и пољима, на 156 хектара површине, обављана је непосредна ликвидација мушкараца, жена и деце. Понекад су у том логору ликвидирани читави транспорти логораша, без задржавања у неком од јасеновачких казамата. У том делу јасеновачког логорског комплекса убијани су болесници и „вишкови“ из осталих логора. Пуста, окружена с три стране Савом, а с четврте шумом, усташким рововима, бункерима и вучјим јамама, „Градина“ је прогутала Србе Поткозарја, Босанске Крајине, Славоније, Војводине, Херцеговине и централне Босне, а заједно са њима и велики број Јевреја и Цигана.

Народ из готово испражњених српских села, вођен на масовно убијање, углавном клањем, чекао би у раним јутарњим сатима, углавном пре изласка сунца, пред логорском капијом, у такозваном „Гају“, на скелу која се аветињски помаљала кроз водену измаглицу. Не слутећи шта их чека, људи би без отпора улазили на дрвену скелу чим би додирнула обалу. Свега двојица-тројица усташа би на „пут смрти“ спроводила групе од по 200 логораша одједном. На другој страни би их дочекивали градински кољачи и путем названим „пут јаука“ одводили у смрт до већ ископаних гробница. Крици и вапаји многобројних жртава нису се чули.

Ако клање не би почело одмах по доласку групе, усташе су жртве затварале у „Сабласну кућу“, зграду која је не-

кад припадала Србину Пери Вукићу (убијен у Градини, а његова жена и деца у Земуну). Опис градинске траке смрти даје доктор Никола Николић, који је 7. септембра 1942. кришом посматрао одвођење жена, деце и старца с Козаре и из Босанске Крајине:

„...Тог јутра већ око 9 сати сви заточеници су сатерани у бараке. Свако кога би усташе нашле напољу био би одмах убијен. Већина логораша, отупела од ужаса, лежала је у боксовима и чекала... Пред нама ускоро пуче страшна слика. Од Кошутарице се ваљала маса жена, дјеце и старца по широком насипу... 'Босна, читава Босна! Покупили су све што су год нашли живо! Ту престаје све! Зар толики народ у Градину?!' По насипу уз Саву куљале су големе, непрегледне масе сељака у босанској сељачкој ношњи. Маса се мицала према логору и крај им се није могао догледати. 'Јој, не зна народ камо иде! Срља у градинску пропаст! Како да им јавимо? Требало би их побунити!'...

Маса се миче. Кроз лаку маглицу мицале су се шарене групе с црвеним, бијелим, црним и модрим хаљинама и одијелима. Носећи у нарамку дјецу, мајке су их водиле на клоаницу. Гледали смо како се приближавају својој пропасти... Мичу се корак по корак, ређају, упадају у лукаво смишљену замку. Нама је јасно што се с њима догађало чим скелар Мита превезе 200 људи, жена и дјеце. Као да у земљу пропадну, нестану без трага и гласа. Нитко не би помислио, тко то не зна, да се тамо убијају масе...“

Само тог дана убијено је око 68.000 људи, а међу њима 5.600 деце с Козаре и Поткозарја. Милости није било ни за кога. Доња Градина представља највеће стратиште у систему концентрационих логора Јасеновац. У њој је убијено и закопано више од 360.000 људи. ■

(Насиљавак у следећем броју)

ВЕЛИКА У ИМЕНУ И У ЖИВОТУ

Када су јој дојалили турски и арнаутски зулуми Бајрам Јакине тајфе (банде која је даноноћно упадала у села, пљачкала и обешчашћивала жене и девојке), Велика је одсекла косу, обукла мушки копаран, навукла чакшире, обула неподериве опанке и кренула у шуму...

Одлукама Берлинског конгреса, 1878. године, поништен је Санстефански мировни уговор између Русије и Турске, по коме је бугарској кнежевини припала Македонија. Бугари се са том одлуком никада нису помирили, јер су сматрали да им одузета територија природно припада. Супротно томе, српски народ у Старој Србији и Македонији одушевљено је прихватио одлуке Берлинског конгреса, јер се није слагао с окупацијом. У наредним годинама Бугари су радили на томе да српски живаљ униште или раселе, како би доказали да и у тим крајевима живе аутохтони Бугари. Свакодневно су вршили нечувена зверства, нарочито после пропасти Илинденског устанка, 1903. године.

Крајем августа 1903. године о неиздрживом положају српског народа у Старој Србији и Македонији, на митингу у Београду говорили су истакнути Београђани, а међу њима и државни саветник Живан Живановић, зет пуковника Драгутина Димитријевића Аписа. Убрзо је формирана и „Српска револуционарна организација“, а потом и „Централни револуционарни одбор“, на чијем челу је био др Милорад Гођевац, главни организатор српских чета формираних за заштиту српског народа у Македонији. Да се боре за слободу српског народа добровољно су се јављали млади људи, међу којима је било официра „у оставци“, студената, трговаца, предузетника... Најпознатији су били Војин Поповић – Војвода Вук, Војислав Танкосић, Василије Трбић, Коста Миловановић Пећанац...

У шкртим записима „Ратничког гласника“, часописа који је излазио између два светска рата, наведен је пример извесне Велике из села Малотина на планини Козјак, коју су, ко зна зашто, звали Беговица. Била је то жена високог раста, јаке телесне грађе, немирне нарави, неустрашива и храбра, способна да и у безизлазу нађе излаз. Када су јој дојалили турски и арнаутски зулуми Бајрам Јакине тајфе (банде која је даноноћно упадала у села, пљачкала и обешчашћивала жене и девојке), Велика је одсекла косу, обукла мушки копаран, навукла чакшире, обула неподери-

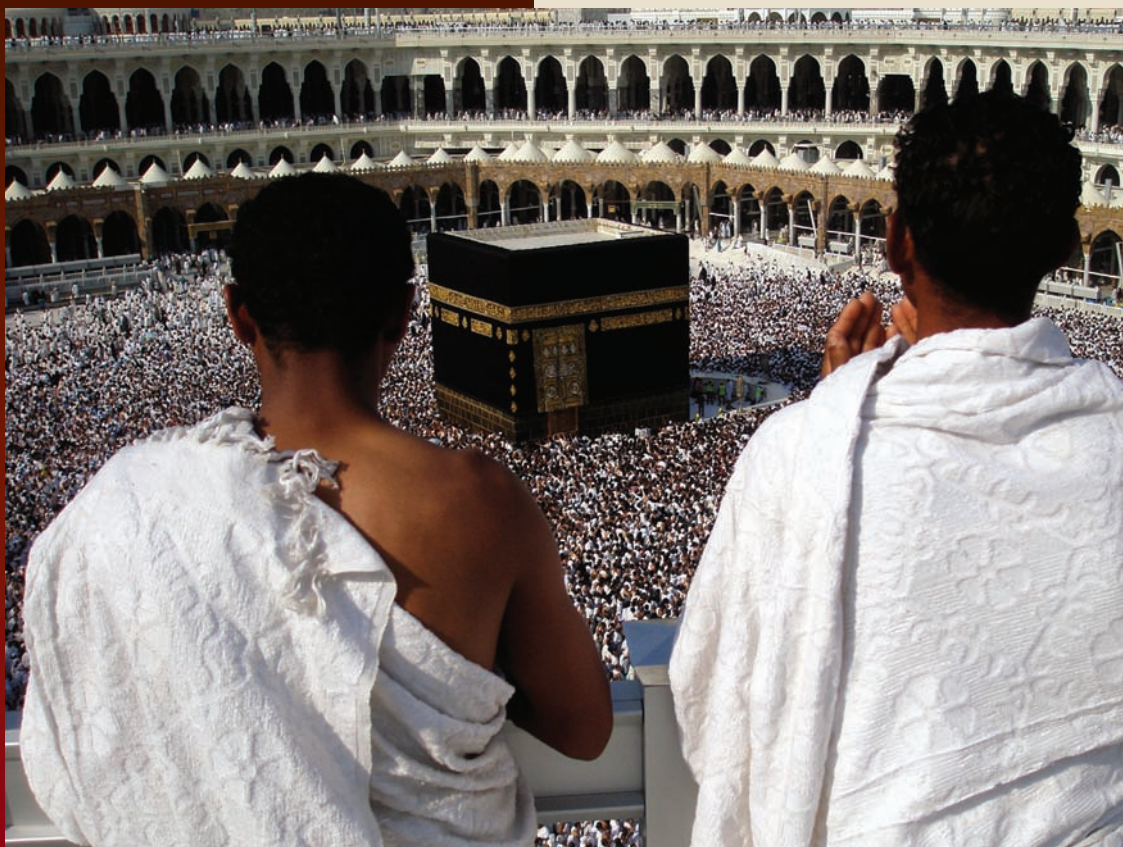
ве опанке и кренула у шуму. За њом су пошли многи мештани, спремни да се обрачунају са зликовцима. Била је то по броју бораца мала чета, али је по храбрости и успешности у акцијама врло брзо постала надалеко чувена. Пред њом су стрепеле и јаче дружине бугарских комита и арнаутских качака. Храбро је ратовала Велика и успешно штитила свој народ од турског зулума. Опет су били и дану и ноћу слободни друмови и забрани у селима. Али борба Великине дружине за слободу све више је била трн у оку непријатељу, доушницима и душманима. Окупаторским властима у тадашњем Кумановском округу све чешће су стизале притужбе на њен рачун, за дела која су је тешко оптуживала јер је угрожавала окупаторски систем, а то се строго кажњавало.

Велика је знала да је даноноћно траже па се добро крила, лети у шуми, зими код јатака. Стална трка између жене хајдука и бугарских окупационих власти трајала је све док јој нису пресудили поткупљени издајници, који су, „за тридесет сребрњака“ дојавили властима да се храбра жена ратник налази у селу. За трен ока стигле су заптије, везали је и одвели у Куманово. Крвави осветнички пир започео је у црквеном дворишту економа Димитрија: привезану за орах, жандарми су је тукли и тражили да ода другове. Велика је клонула од бола, али њене светле очи и даље су поносно гледале у правцу планине Козјак, где су биле слободне шуме и храбри другови. Тело је дрхтало, али хероина није ни молила, нити се жалила. Све страхоте подносила је ћутке. Од тешких рана Велика се није опоравила. Убрзо је умрла, а њено село Малотин и данас чува легенду о тој храброј и непокорној жени. ■

ХАЦИЛУК

ЈЕДИНСТВЕНИ У

Кроз векове институција хаџилука служила је као фактор обједињавања у исламу и као најфикаснија заједничка веза међу разноврсним верницима. Она је присиљавала скоро сваког способног муслимана да једном у животу предузме тај пут. Утицај зближавања таквих скупова верника са све четири стране света, тешко се да преценити. Граница је повучена само између верника и осталог човечанства.

Празник Курбан Бајрам који муслимани, почев од 24. септембра, обележавају четири дана, назива се још и хаџијски, пошто се њиме завршавају дани ходочашћа, односно посете светим местима Меке. Хаџилук представља један од, што значи да му се поклања велика пажња. Сваки пунолетни муслиман по верском закону дужан је да бар једном у животу, ако је способан, оде на хаџилук.

Пут до Меке

Верује се да је Мухамед сматрао да ходочашће представља неку врсту казне. Разлог за то можда је у чињеници да хаџилук, с обзиром на лунарни календар муслимана, може пасти у било које доба године, а најтеже је, свакако, лети када тегобе путовања за многе ходочаснике могу бити фаталне.

Ходочашће у Меку најчешће се обавља током првих десет дана зулхи-

це, последњег месеца исламског календара. Веома је напорно и састоји се из пута до Меке и светковина које се одржавају на светим местима. Реч је о девет основних обреда током којих се муслимани моле готово до исцрпљивања. Ти обреди обухватају облачење „одоре освећења“, обилазак, стајање на планини Арафат, ноћење у Музделифи, каменовање, доношење жртве, понављање циркуммбулације, односно поновни обилазак Кабе, пијење воде из Земзем бунара и молитву на молишту.

Обавеза је сваког верника, ако му здравље и материјалне могућности дозвољавају, да путује и обавља прописане обреде током хаџилука. У Меки се свете свечаности обављају у одговарајућем светом стању, стога сваки ходочасник мора узети *ихрам* чим крене од куће. Али како то у већини случајева није могуће, то они обично улазе у свето стање тек када се приближе светој земљи. У Меку треба ући као *мухрим*, обучен у непорубље-

ну хаљину, а затим извршити *умрах* мање путовање. Сваког верника прати водич који често изговара свете речи, а његов штићеник их понавља за њим. Након што седам пута обиђе Кабу и седам пута претрчи удаљеност између брежуљка ал-Сафа и узвишења Марвах, ходочасник може одрезати косу и изаћи из *ихрама*.

Светковине

Седмог дана у Каби ходочасници се припремају за световну церемонију. Исто вече, или ујутру следећег дана, напуштају Меку, а осмог дана, названог даном влажења, обезбеђују воду за наредне дане. Иде се преко Мине и Музделифе и стиже се на планину Арафат где је предвиђено стајање. Многи се пењу на свето брдо понављајући свете речи за водичем. Побожни ходочасници ту ноћ проводе понављајући молитве, а други се забављају на светован начин.

Када се стигне до Музделифе, заједно се служе вечерња и повечер-

ВЕРИ

ња и тако пролази ноћ. Сутрадан се креће за Мину, где сваки ходочасник мора да баца седам малих каменова у једну од три такозване џемре. Према исламском тумачењу реч је заправо о каменовању шејтана који се, према тумачењу, ту указао посланику Ибрахиму, који га је на исти начин отерао. Након тога хаџилук се примиче крају и следе још неке светковине, попут жртвене свечаности. Приношење жртве животиње (обично овце или козе, а понекад краве или камиле) у месту званом Мина обавља се у знак сећања на то да је Бог прихватио да уместо пророка Исмаила буде жртвована овца.

Ходочашће у света места било је прастари семитски обичај, а одједи о њему одржали су се и у Старом Завету. Непре-

кидно полагао кретање ходочасника преко централне Африке, од Сенегала, Либерije, Нигерије, увек према Истоку, бројчано расте према циљу. Неки иду пешице, други на камилама. Већина њих су мушкарци али има и жена и деце. Они тргују, просе, они одређују свој пут у часну Меку. Многи на том путу падају и сматрају се мученицима, а они који преживе, на крају се окрену некој западној луци Црвеног мора, одакле их транспортују на другу страну специјалним бродовима.

Просечан број хаџија расте из године у годину. Кроз векове институција хаџилука служила је као фактор обједињавања у исламу и као најефикаснија заједничка веза међу разноврсним верницима. Она је присиљавала скоро сваког способног муслимана да једном у животу предузме тај пут. Утицај зближавања таквих скупова верника са све четири стране света тешко се да преценити. Он је давао прилику црнцима и Берберима, Кинезима, Персијанцима, Сиријцима, Турцима и Арапима – сиромашним и богатим, високим и ниским – да се збратиме и нађу на заједничким верским основама. Граница је повучена само између верника и осталог човечанства. ■

Душан ГЛИШИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–30. септембра

Православни

- 21. септембар – Рођење Пресвете Богородице – Мала Госпојина
- 27. септембар – Воздвижење Часног крста – Крстовдан

Муслимански

- 24. септембар – ептембар – Курбан бајрам

Јеврејски

- 23. септембар – Јом Акипурим
- 28. септембар – Сукот

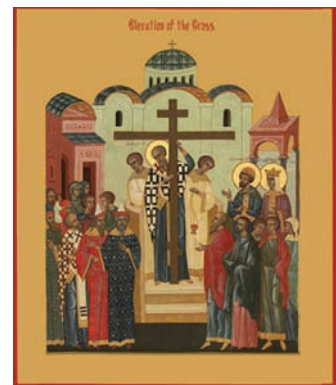
ВОЗДВИЖЕЊЕ ЧАСНОГ КРСТА – КРСТОВДАН

После Христовог васкрсења, Јевреји су сакрили крст на којем је Христос био разапет и скоро триста година о њему се ништа није знало. Побожна царица Јелена, мајка цара Константина, отишла је 326. године да се поклоним местима страдања Господњег и почела да трага за Часним крстом. Распитујући се о месту где је крст сакривен, царица Јелена и патријарх Макарије стигли су и на Голготу. Тамо су дуго копали док нису ископали не један, него три крста, па се није знало који је прави.

Док су се они двоумили, наишла је погребна поворка. Патријарх их је замолио да застану и спусте покојника на крст. Пошто је покојник спуштен на два крста ништа се није догодило, а кад су га положили на трећи, покојник оживе и устаде. Тако је непобитно доказано да је то Часни и животорни крст Христовог страдања.

У спомен на тај догађај установљен је празник Воздвиженија Часног крста – Крстовдан. Воздвиженије значи уздизање. У јерусалимској цркви је установљен и посебан обред, који се на тај дан обавља по свим храмовима. На јутрењу, после песме „Слава на висини Богу“, свештеник подиже крст окићен цвећем с Часне трпезе и износи га из олтара у цркву на северна врата. Тада ступа на амвон пред олтаром и осењује крстом све четири стране света. За то време се пева „Господи помилуј“, као што је некада давно народ певао у Јерусалиму.

На Крстовдан се строго пости. Обичај је да се тог дана бере и освећује босиљак, који се користи у свим хришћанским обредима током године. ■

КУРБАН БАЈРАМ

Празник пожртвованог приближавања Богу траје четири дана и у народу је познат и као Хаџијски Бајрам, пошто се њиме завршавају обреди ходочашћа, током којег хаџије из целог света обилазе света места Меке и њене околине.

Како се ради о данима награде, верници се окупљају у џамијама и после обавезне молитве зором обављају бајрамску молитву, а затим имућни муслимани за курбан жртвују најчешће рогатог овна. Обавеза је месо поделити сиротињи, родбини, комшијама, пријатељима... Традиционално жртвовање курбана датира још од Божјих посланика Ибрахима и Исмаила и праксе сунета блаженога Посланика Мухамеда. Дан се проводи у кругу породице, а не заборављају се ни мезари умрлих. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор у звање наставника у пољу
друштвено-хуманистичких наука

Избор у звање наставника:

1. једног наставника за ужу научну област Оператика у звање доцент.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање доцента:

- 1) просечна оцена са студија најмање (8);
- 2) најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да од кадета, односно студента, није оцењен оценом нижом од оцене „добар” више од два пута у протеклом трогодишњем периоду. Позитивна оцена са приступног предавања, уколико нема претходно трогодишње педагошко искуство у звању асистента;
- 3) најмање један рад ранга М23, М24 или М51; радови ранга М51 могу се заменити радовима ранга М52;
- 4) најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63);
- 5) остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12) – осим ако се први пут бира у наставничко звање.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса, систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, а према Упутству за припрему документације која се предаје приликом конкурисања за изборе/реизборе у звања наставника Универзитета одбране (Образац Извештаја и Упутство преузети са интернет адресе www.uo.mod.gov.rs или у секретаријату Војне академије);
2. библиографију објављених научних и стручних радова, са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије, односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса, систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, а према Упутству за припрему документације која се предаје приликом конкурисања за изборе/реизборе у звања наставника Универзитета одбране (Образац Извештаја и Упутство преузети са интернет адресе www.uo.mod.gov.rs или у секретаријату Војне академије);
2. библиографију објављених научних и стручних радова, са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије, односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”**. У пријави обавезно навести адресу и телефон.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. 10. 2015. године.

ВАЖНА НАПОМЕНА

Кандидат који буде изабран у звање наставника неће бити постављан на формацијско место наставника у Војној академији, већ ће права и обавезе наставника остваривати са формацијског места на које је већ постављен, а у складу са чланом 73. став 4–6 Закона о високом образовању („Сл. гласник РС”, бр. 76/2005, 100/2007 – аут. тум., 97/2008, 44/2010, 93/2012, 89/2013 и 99/2014). ■

СУСРЕТ ПРИПАДНИКА 30. КЛАСЕ СВШ КоВ

Позивамо припаднике 30. класе СВШ КоВ Сарајево, који су школовање завршили 25. јула 1985, де се после тридесет година поново окупе 25. септембра 2015. у Новом Саду, у ресторану „EXSIT WEST“ у улици Футошки пут број 103. Цена је 17 евра. Сви заинтересовани могу да се јаве телефоном или на Фејсбук профиле чланова организационог одбора ради пријаве и договора најкасније до 22. септембра 2015. године. Контакти: Жељко Новковић (Нови Сад) – војни телефон 51-000, мобилни 060-7654-329, Топлица Тошић (Београд) – војни телефон 23-428, мобилни 064-3897-941, Бранко Вукадиновић (Ниш) – 063-8579-474. ■

СКУП ПОЛАЗНИКА 40. КЛАСЕ СВШ КоВ

Сусрет припадника 40. класе СВШ КоВ Сарајево одржаће се 10. октобра 2015. у 16.30 часова у ресторану „Сврљижанка“ у Нишу. Контакт: Миле Анђелић, 060-553-99-88. ■

ОКУПЉАЊЕ ПИТОМАЦА 38. КЛАСЕ ВА КоВ

Одбор за прославу 30 година од завршетка 38. класе ВА КоВ позива заинтересоване припаднике те генерације да се до 2. октобра 2015. пријаве за учешће на прослави, која ће се одржати 17. октобра 2015. од 11.00 часова у просторијама Војне академије. Контакти: Горан Филиповић 011/3603-257 (40-257), 066/8700-164, 062/138-5751, Иван Јалови 011/3006-709 (33-709), 064/1741-735, Драган Станковић 011/3603-340 (40-340), 066/8700-075, 064/1761-007, Петар Стаматовић 011/3201-151 (23-151), 064/688-6872 и Дејан Оровић 011/2063-163 (29-163), 064/8329-415. ■

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

КОТИК Д.О.О
Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб:062/297-945
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

НАПОМЕНА:

-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:
бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-079, Факс: 011/3241-258

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3241-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

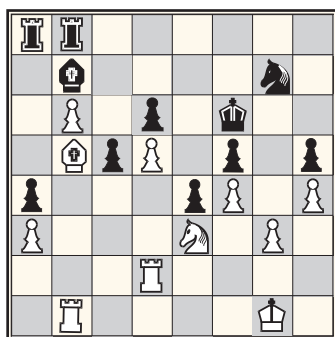
www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА АНТИЋЕВА ПОБЕДА ЗА ТИТУЛУ ПРВАКА СРБИЈЕ

На овогодишњем Првенству Србије, одиграном у Врбасу крајем априла, изненадио је Дејан Антић из Јагодине, освојивши титулу првака Србије у 47. години живота. Титулу је потврдио победом у последњем колу против најстаријег учесника и олимпијског репрезентативца Бранка Дамљановића. Доносимо ту партију, у којој је Антић показао да се стрпљивом игром може доћи до победе и титуле.

Дејан Антић – Бранко Дамљановић 1:0
Сениорско првенство Србије, Врбас, 2015.
Краљева индијска одбрана

Позиција:

Бели: Kg1, Tb1, Td2, Lb5, Se3
пешаци: a3, b6, d5, f4, g3, h4
(11 фигура)

Црни: Kf6, Ta8, Tb8, Lb7, Sg7
пешаци: a4, c5, d6, e4, f5, h5
(11 фигура)

(1) d4 Sf6 (2) c4 g6 (3) Sc3 Lg7 (4) e4 d6 (5) Sf3 0-0 (6) Le2 Sbd7 (7) 0-0 e5 (8) Dc2 c6 (9) d5 Se8 (10) dxc6 bxc6 (11) Td1 De7 (бели је заузео став да стрпљиво гради и држи бољу позицију) (12) b4 a5 (13) b5 c5 (14) Sd5 Dd8 (15) Lg5 f6 (16) Ld2 a4 (17) Le1 f5 (црни креће у противнапад тражећи шансу на краљевом крилу) (18) Tab1 Lb7 (19) Sd2 Lh6 (20) exf5 gxf5 (21) Sf1 Sg7 (22) Sg3 Tf7 (23) Ld2 Lxd2 (24) Dxd2 Sf6 (25) f4 Sxd5 (26) cxd5 Dh4 (27) Tf1 Tf6 (28) Tf2 Th6 (29) Sf1 e4 (30) g3 Df6 (бели се одбранио и сада преноси игру на дамину страну где има пешака слободњака на b-линији) (31) Se3 Dd4 (32) Td1 Dxd2 (33) Txd2 Tf6 (34) Tf1 h5 (35) h4 Kh7 (36) b6 Kg6 (37) Tb1 Tff8 (38) Lb5 Kf6 (39) a3 Tfb8

(види дијаграм)
(40) Tc2 и црни је прекорачио време за размисање па је бели добио партију. Бели има јасан план – освајање црног пешака на a4 и има добијену позицију.

Коњићеви скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице.

	и	се	
	о-	хла-	-же,
на	Ко	-ше.	је-
-пут		-же-	-дно
	пу-	-дан-	

	-га	гу-	
и	-ра	кла-	
су	-ји.	Ко-	-ште-
се	-ле,		-је
	зми-	бо-	

Решење судоку – водоравно: 7-4, 1-3, 8, 8-9-2, 4-5, 3-6, 1-5-3, 6-9, 7-4, 3-8-6, 9-2, 4-5, 1, 5-6-7, 8, 7-9, 3-4, 6-1-2, 2-3, 5-1, 9-6-8, 6-1, 2-7, 3-4-5, 4, 8-6, 7-1.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1:

1. Db8! Kc5 2. Th4 Kc6 (d5, d6, e5, f5) 3. Tc4 мат (Dc7 мат)
Остале варијанте: 1. Db8! d6 2. Db4+ Ke5 3. De4 мат; 1. Db8! d5 2. Se2+ Kc4 (Kc5, Ke4) 3. Tc3 мат (Tc3 мат, Df4 мат); 1. Db8! Kc4 2. Db5+ Kd4 3. Td3 мат; 1. Db8! f5 2. Db4+ Ke5 3. Te3 мат.

Проблем број 2:

1. Sd5! Kxd5 2. Dc8 Ke4 3. De6 мат; остале варијанте:
1. Sd5! Kd7 2. Sgf4 Kc6 3. De8 мат; 1. Sd5! Kf5 2. Dh5+ Ke4 (Ke6) 3. Df3 мат (Sf8 мат); 1. Sd5! Kf7 2. Sdf4 d5 3. Df8 мат.

Припремила Драгана ШАРИЋ

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЋОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
	20								21							22
23			24							25						
26					27						28					
29							30						31			
32								33						34		
35		36								37						
38				39							40					
41						42						43				
44							45						46			
	47							48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: којекато, предикат, маз, о, алокатор, мокасине, б, НСС, погазити, асанатор, стило, одометар, скрама, Текеритш, наростити, ирит, Ана Карина, аријанац, ШИ, НО, аниматор, Мараканам, твор, гасоводи, Атињани, Ниника, пресолац, несит, отијатар, разарање, Ани, с, канонада, етатизам, с, тас, троуметар, синагоге.

ВОДОРАВНО:

17. Место на десној обали Јужне Мораве, чувено по одбрани утврђених редута у боју 4. септембра 1806, 18. Каталитички процес у хемији, 19. Ознака за датум, 20. Извршити уклапање, 21. Ципела са оковом, 23. Кајак кану клуб (скр.), 24. Пратилац атамана, 25. Мале котаре, 26. Острво у Егејском мору, популарна дестинација туриста из Србије, 27. Рањена женска особа, 28. Држава Илира, Илирија, 29. Остаци разлупаног, 30. Непроводник електричне струје, 31. Бивша глумица, Шерон, 32. Резонаторски уређај, 33. Давати дарове, 34. 1/100 хектара, 35. Иницијали глумца Николића, 36. Држати седницу, 37. Становници Ивањице, 38. Велика змија, 39. Становник Тракије, 40. Коњски покривач (покр.), 41. Радионица за прераду лана, 42. Једињења телура, 43. Пустошити, харати, 44. Иритантна средства, 45. Опонашалац, 46. Староримско мушко име, Титус, 47. Краљ античке Медије, 48. Име бивше цејлонске државнице Бандаранаике, 49. Леова имењакиња, 50. Обојити зидове кречом, 51. Продукт асимилације.

УСПРАВНО:

1. Чувени доктор из литературе и филма (Еди Марфи!), 2. Раскош, 3. Извршни комитет (скр.), 4. Оно што се прича, вест, 5. Глумац Тим, 6. Руковацац апаратом, 7. Славни писац, Александар, 8. Становник Кине, 9. Брус у облику точка (мн.), 10. Атлетски клуб (скр.), 11. Седми падеж (грам.), 12. Име нобеловца Андрића, 13. Уништавања, 14. Аналитички (скр.), 15. Врста бубња, деф, 16. Природна електрична сила, 18. Танирасте капе, 19. Стручни оцењивач, 20. Распоред дана у години, 21. Средство против бола (мед.), 22. Соли цијанове киселине, 24. Извршити опозив, 25. Одређивати висину царине, 27. Постанак, стварање, 28. Упала јајника (мед.), 30. Открити своју тајну, 31. Славна певачица, Танира, 33. Стари сребрни новац (мн.), 34. Име нобеловца Франса, 36. Лик из Андрићеве приповетке, 37. Перунике, 39. Радомир одмила, 40. Даринка одмила, 42. Ознака за скраћеницу, 43. Јединице мере за отпор електричне струје, 45. Иницијали писца Чехова, 46. Лична заменица другог лица множине.

Мемоари

ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ БУКИЋА

НОВО
Издање

Књиге, као и људи, имају своје судбине. „Мемоари“ оснивача Олимпизма у Србији генерала Светомира Свете Ђукића су више деценија чекали на објављивање. Доносе сведочење о Балканским ратовима и Првом светском рату, у првом лицу, са одговорношћу учесника и сведока:

*Бележио сам свако шрејерење душе бораца, искрено и шачно...
Пошредно је да се унесе више светлости у помућену свест бораца за време окршаја, да се представи слика рата поспашрана из пакла борбеног кркљанца..., када светлуца и дрхтаво лелуја само човеково ја које хоће да живи.*

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-258
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111314 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ ЂУКИЋА – БАЛКАНСКИ РАТОВИ“, по цени од 308,00 динара
2. Шифра 111315 „МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ ЂУКИЋА – ПРВИ СВЕТСКИ РАТ“, по цени од 572,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улазњи целокупној износа доставиши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена поштом експресом на штећу купца.

Официрска сабља и парадни бодежи кроз време и свечаности

Status Stil

ОБЕЗБЕДИТЕ ЗА СЕБЕ И ПОТОМКЕ ОФИЦИРСКУ САБЉУ!

Сабља је документ вашег часне професије и подсећа потомке да сте постојали у једној епохи и бавили професијом коју је требало заслужити, одслужити и необичастити.

Кажу, живећи производимо успомене, а колико брзо живимо толико брзо их и бришемо ...

**ОФИЦИРСКОМ САБЉОМ
и ПАРАДНИМ БОДЕЖИМА**
уједините себе са својом професијом у породично наслеђе.

Status
Stil

Парадни бодежи

- коинени
- ваздухопловни
- морнарички

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем - стандардну посребрену позлаћену сабљу
- парадни бодаж (заокружити)

Име и презиме: _____

Адреса наручиоца: _____

ЈМБГ _____

Телефон: _____

Попуните наруџбеницу и пошаљите на адресу:
„Статус Stil“, 11080 Земун, Ул. Градски парк 2

Тел: 011/316-24-88.

011/377-15-22.

060/676-88-01

Web: www.statusstil.com

E-mail: office@statusstil.com

САБЉЕ: 25 МЕСЕЧНИХ РАТА

СТАНДАРДНА.....МЕСЕЧНА РАТА- 3.400 ДИН.

ПОСРЕБРЕНА..... МЕСЕЧНА РАТА - 3.600 ДИН.

ПОЗЛАЋЕНА..... МЕСЕЧНА РАТА - 3.800 ДИН.

БОДЕЖИ: 20 МЕСЕЧНИХ РАТА

ПОСРЕБРЕН.....МЕСЕЧНА РАТА – 2.460 ДИН.

ПОЗЛАЋЕН.....МЕСЕЧНА РАТА – 2.880 ДИН.

130 ГОДИНА ИНТЕНДАНТСКЕ СЛУЖБЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Непрекидна брига о стандарду

Не зна се кад им је теже. Снабдевање војске и њено задовољавање најразличитијих потреба ни у миру ни у рату није лако, подразумева борбу с несташницом новца, времена, материјала, опреме... При томе, нису баш увек на зачељу и у позадини фронта, мада их логистичарима, позадинцима, па и комором сматрају...

Пише мр Радош МИЈАТОВИЋ

ИНТЕНДАНТУРА

Иntenдант је француска реч, пореклом од латинског глагола „intendere”, што у преводу значи управљати нечим, надзирати. У средњем веку интенданци су били управитељи или надзорници (чувари) феудалних двораца или већих зграда. Већ на почетку 15. века француски краљеви слали су своје поверенике – интенданте у провинције да надгледају краљевске и административне послове и предузимају потребне радње којим ће се спроводити њихова политика.

исхрану војске (код нас је била у употреби и реч провијант); и провијант-колона (провијантска колона) – сва војна превозна средства и особље помоћу којих се војска снабдевала храном, нарочито за време рата (јединица која је била самостална или у саставу коморе). Ови термини били су у употреби у српској војсци пре и за време Првог светског рата и у Војсци Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Војсци Краљевине Југославије.

Интендантска служба настала је почетком 19. века, када је организо-

ваног, док у Штабу Врховне команде није било организационе целине која би се бавила наведеним пословима. Ради ефикасније реализације снабдевања војске, 14. септембра 1885, министар војни, ђенералштабни пуковник Јован Петровић издао је наредбу о формирању Главне Интендантуре и администрације Врховног штаба српске војске. Одлуком председника Републике Србије од 14. априла 2008. тај дан обележава се као Дан Интендантске службе (ИнСл), а ове

Униформе српских војника с почетка 19. века

У јужнословенским земљама у то време интендант је била титула углавном везана за позоришне и оперске куће и била је еквивалентна позицији генералног директора, али се појављивала и у војсци. Данас у нашој војсци интендант је стручни орган, стручно лице, припадник интендантске службе који реализује послове и задатке из надлежности исте.

Такође, ради бољег разумевања, неопходно је појаснити и следећа два веома битна термина: провијант (лат. providere предвидети, припремити, итал. proviand) – храна, јело, животне намирнице, нарочито животне намирнице које су потребне и предвиђене за

вана и оформљена у француској, а потом и у осталим војскама. Војна интендантура француске војске из 1817. године била је надлежна за снабдевање јединица пешадијским и артиљеријским оружјем. Интендантска служба представља и претечу касније организације целокупне позадине односно логистике.

Сам назив службе потиче од латинске речи „intendantura”, која има више значења, а пре свега „војна установа која се стара о снабдевању војске” или „управа-надзор”.

У српској војсци до 1885. године за снабдевање војске било је надлежно Економско одељење Министарства вој-

године обележава се јубилеј 130 година ИнСл.

У старој југословенској војсци, као и у ЈНА, организована је интендантска служба која је имала своје органе и јединице, који су се бринули за интендантско обезбеђење. Након организацијско-мобилизацијских промена у ВС у периоду 2005–2009. године и успостављања функционалне организације логистике, ИнСл делимично губи свој назив и идентитет. Управни органи и јединице организовани су тако да реализују послове и задатке у две одвојене, а врло повезане функције логистике, општа логистика и снабдевање (снабдевање ИнПС). ■

ИНТЕНДАНТСКА СЛУЖБА У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ

Организацијско-мобилизацијске промене војске, у различитим временским раздобљима, наметале су и реализацију доградње организације органа и јединица ИнСл, односно „престројавање у ходу” и прилагођавање новом устројству и задацима војске.

Снабдевање војске оружјем и прехранбеним производима и лечење оболелих и рањених лица, датира од најстаријих времена. „Потребно је знати снабдевати војску свима потребама и у разним приликама у којима се војска може наћи, користећи се, при томе,

– постоје два основна или главна начина снабдевања: први је набавка потреба на лицу места где се трупе налазе, а други од прикупљених прехранбених производа пре или у току самог рата на изабраном делу територије који се звао „операцијска база”.

Организација та два начина снабдевања најбоље се може видети сагледавањем њихове примене кроз историју.

проберу један или два стаситија младића и сврстају у чете, по једна за сваку од 12 нахија. На овај начин формиране су прве јединице стајаће војске, које су у то време имале претежно полицијску улогу.

У време устанака, у појединим местима организоване су базе за снабдевање из иностранства, изграђивани су магацини хране и муниције у шанчевима, тврђавама и већим градовима, али посебних органа који би обједињавали снабдевање и организовали остале послове неопходне за живот и борбу није било.

Уставом из 1838. године Државни савет овлашћен је да руководи свим војним пословима који спадају у дело-

и средствима позадине и месним средствима и тако да снабдевање увек буде извршено на месту где треба и на време кад треба, јер су трупе способне за борбу, само ако буду на време и добро снабдеване”, истиче у свом делу „Снабдевање војске у мобилно и ратно доба са решавањем интендантских задатака” аутор, административни пуковник Драгомир Т. Стајић (1928). Може се слободно рећи да се ова реченица из прве половине прошлог века може сматрати мотом логистике свих војски кроз векове. Према истом аутору, два су основна закључка о снабдевању:

– систем снабдевања у сва времена био је у тесној вези са начином вођења рата и

До краја Првог светског рата

Прве војне формације у Србији створене су у устанку 1804. године. То је била народна војска, јер је свака кућа по потреби и могућности, давала изврстан број војника који су ратовали „о свом руху и круху”. Војне старешине биле су старешине одређених кнежевина и нахија и они су били одговорни за снабдевање.

У другом устанку није било битнијих промена. У Србији није било стајаће војске до 1825. године када је кнез Милош наредио да се из сваког села

круг Војно-полицијске канцеларије, која је имала Војно и Комесаријатско (економско) одељење. На основу устава, 1839. године донет је први војни закон у кнежевини „Устроение гарнизоне војске”. Тада су у јединицама уведени комесари и комесарства. Уместо Комесаријатског одељења, 1859. године, формирано је Административно-економско одељење, које је било надлежно за снабдевање војске.

Указом од 1861, за начелника Главне војне управе постављен је француски мајор Иполит Монден, који је тада произведен у чин пуковника српске војске. Устројењем Централне државне управе од 10. априла 1862. године, дотадашња Главна војна управа

прерасла је у Министарство војно, на чије чело је постављен пуковник Монден и које је имало задатак да обезбеди снабдевање војске.

У првом српско-турском рату 1876. године, основица за снабдевање српске војске била је цела земља. За свако војиште били су одређени окрузи за издржавање. Потребна средства прикупљана су у главне, предње и расходне магацине, док је у Другом српско-турском рату 1877. године српска војска била ван граница и издржавала се средствима из месних извора. У том рату војска се издржавала набавком потребних средстава за готов новац. У штабу Врховне команде пословима обезбеђења материјала за живот, рад

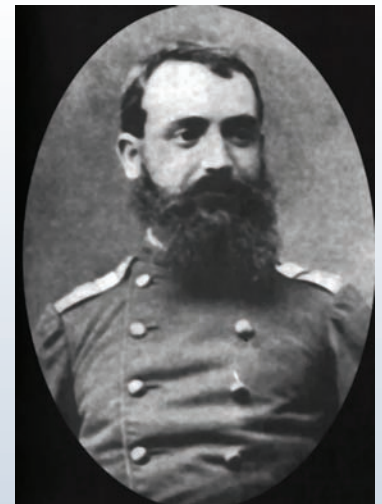
ња претходно уочених недостатака и стварања повољнијих услова за снабдевање војске, тадашњи министар војни, а касније у рату и начелник штаба Врховне команде, ђенералштабни пуковник Јован Петровић 14. септембра 1885. формира Главну интендантуру и администрацију врховног штаба са задатком да се брине о свим потребама српске војске.

Пре формирања Главне интендантуре, Министарство војно, као врховни управни орган, снабдевало је војску свим потребама за живот и рад. Органи снабдевања подељени су на три степена. Први степен било је Министарство војно, други су биле команде дивизијских области, а тре-

снабдевања, подизани су на важним раскрсницама колских, железничких и водених путева. Министарство војно старало се да ова слагалишта буду благовремено попуњена одговарајућим количинама хране и осталих потреба. После отпочињања операција, таква слагалишта на позадној просторији стајала су и даље под управом Министарства војног, а она на војишној просторији – под интенданским органима Врховне команде.

Покретни извори за снабдевање служили су за непосредно снабдевање војске храном. То су били покретни ручни магацини који се крећу иза јединица којима формацијски припадају. Покретне изворе чиниле су дивизијске провијантске колоне, провијантски део

Униформе српских војника с краја 19. века

Ђенералштабни пуковник Јован Петровић

и борбу руководили су главни интендант и комесар Врховног штаба.

Три руска официра проучавала су неколико месеци током 1867. године организацију, формацију, увежбаност и ратну опрему српске војске. У њиховом извештају наведени су недостаци: непотпуност организације, мали број активних официра, неразвијеност санитета и непостојање интендантуре.

Тек 1883. године у састав ратних дивизија уведени су возарски пукови састава: занатлијска, пекарска и возарска чета, месарска чета са марвеним депоом, провијантска и муницијска колона и болница.

У припремама за српско-бугарски рат, ради боље организације, отклања-

ћи команде пукова, гарнизоне управе, управе школа.

Главна интендантура, као орган Врховне команде у рату, организовала је и реализовала снабдевање војске и њених установа храном, фуражи (сточном храном), одећом и сл. Она се делила на три одсека: провијантски, одећни и новчани. Биле су јој потчињене интендантуре дивизија и осталих самосталних јединица и установа.

У мобилном и ратном стању војска је снабдевана из непокретних и покретних извора. Непокретни извори били су разни депои и слагалишта, а покретни: коморе, колоне и резервни транспорти. Депои или главна слагалишта, која су служила као главни извори

трупне коморе (који је носио храну за два дана) и резервни оброци код војника. У току борбе јединице су могле да се снабдевају од мештана или из коморе, која је свакодневно попуњавана било из месних средстава било дотуром из позадине.

Балкански ратови

У ратове 1912–1913. године српска војска ступила је организована сходно одредбама Закона о усшројсшву војске из 1904. године. Према том закону војска се састојала од родова и струке. Војноадминистративна

струка имала је задатак да снабдева војску потребама за живот. Састојала се од интендантске и благајничке гране. Чиновници интендантске гране постављани су на дужности интенданта у командама јединица, управника слагалишта и радионица, књиговођа, магационера, писара и др. Снабдевање војске интендантским потребама, поред наведеног закона, било је уређено и *Законом о устројству министарства војног* (1883. године), *Законом о војној администрацији* (1898. године); *Законом о набавкама војних потреба* (1904. године), *Уредбом о правима, дужностима и одговорностима војноадминистративних лица* (1899. са изменама и допунама из 1904.

Све ове количине одмах су дељене јединицама јер залиха није било.

Припреме и обезбеђење хране отпочели су касно, а залиха у постојећим депоима, због слабе финансијске ситуације, није било. Припреме су отпочеле десетак дана пре почетка мобилизације (20. септембра 1912) тако да је обезбеђење хране вршено и у току самог рата, који је трајао од 8. октобра 1912. до 30. маја 1913. године.

Иако су у рату извојеване велике победе, снабдевање, посебно исхрана реализовано је у веома тешким условима. Основни закључак је да се у миру нису извршиле припреме у складу са потребама и планираном употребом војске, те да се успех операција не сме доводити у питање због реализације

проблем исхране. Велики проблем представљало је обезбеђење конзервираних јела, с обзиром на то да је постојала само једна фабрика конзерви, у Крагујевцу. Такође, постојао је проблем обезбеђења и брашна као главног артикла. Зато се прибегло набавци намирница које недостају у иностранству, од Аустроугарске (Мађарске), Румуније, Италије, Немачке... Формиране су армијске базе из којих је организовано снабдевање. Касније, у току рата, недостатак добрих комуникација, железнице и средстава за транспорт представљали су основни проблем у снабдевању. Организација и формација српске војске, осим мањих измена, била

године) и административним правилима за мобилно и ратно доба; *Законом о устројству министарства војног* дефинисано је да послове интендантског снабдевања у миру реализује Економско одељење тог министарства, док је у рату то био задатак Главне интендантуре Врховног штаба.

У припремама за рат са Турском (Први балкански рат) Економско одељење министарства војног набавило је 1907. године 20.000 плавих шињела од Француске, а 1909. године 100.000 комплета одела (блузе рађене у Француској, остало у Србији), 100.000 цокула (рађених у Србији) и за 100.000 војника првог позива логорску опрему.

снабдевања и посебно исхране војника. Главни интендант Врховне команде у то време био је пуковник Ђока Богдановић, који је на тој дужности био до доласка на Крф 1916. године.

У Други балкански рат (29. јун – 10. август 1913), вођен против Бугарске, српска војска ушла је нешто боље припремљена. Одеће и логорске опреме било је довољно али проблем је представљало обезбеђење хране, с обзиром на то да и пре Првог балканског рата није било залиха, а да су месни извори у највећој мери већ искориштени.

Поучени негативним искуствима из претходног рата, благовремено су отпочеле припреме како би се решио

је иста као и 1912. године, пред рат са Турском.

Први светски рат

Ситуација пред Први светски рат (28. јул 1914 – 11. новембар 1918) била је веома тешка. У ратовима са Турском и Бугарском утрошена је знатна количина материјалне опреме српске војске. Зато је у Великом рату, 1914. године, стање интендантске опреме и хране било забрињавајуће јер се располагало само остацима из ратова 1912/1913. године.

Организација и формација српске војске углавном је остала иста као и у балканским ратовима. Главни

Таин

У највећим искушењима српске војске, током Церске и Колубарске битке, повлачења преко Албаније и касније приликом пробоја Солунског фронта хлеб који се у то време припремао и који се звао таин, био је често једина храна. Справљао се од 70 % раженог и 30 % пшеничног брашна и био је тако енергетски јак да је самостално могао задовољити потребе тадашњих бораца. О квалитету тог хлеба говори и чињеница да се и данас у музеју Понишавља у Пироту чува такав хлеб из 1912. године који је био прво следовање војника Алексе Здравковића по доласку у војску и који је чувао у својој торбици током свих ратова и донео кући по завршетку првог светског рата.

Када је већ било јасно да ће Аустроугарска и Немачка напасти Србију са севера и запада, а Бугарска са истока, тако рећи са свих страна, Врховна команда и Главна интендантура наредили су да се све интендантске залихе евакуишу у долину Западне Мораве, а делом и у долину Јужне Мораве. Такође, наређено је да армијске и дивизијске односно одредске интендантуре у току повлачења купују што више хране од народа и

Униформе српских војника у балканским и Првом светском рату

интендант Врховне команде био је пуковник Ђока Богдановић, а његов помоћник виши интендант треће класе Боровоје Маленић. Шеф провијантског одсека (одсек за храну) био је капетан прве класе Стаменко Младеновић, а шеф одећног одсека мајор Радоје Јанковић, касније капетан прве класе Стеван Љ. Пешић. Поред Главне интендантуре Врховне команде, постојало је још пет армијских и 16 дивизијских и одредских интендантура.

Како је Србија од почетка рата у снабдевању морала да се ослања на своје савезнике, који су могли пружати помоћ само оним што је претицало потребама њихове војске, а дотур је био условљен дугачким комуникацијама (морем, железницом), јасно је да је и исход операција умногоме зависио од тих околности.

Исхрана и издржавање становништва у овом рату се први пут појављује као важан проблем. Захваљујући околности што су операције српске војске у току 1914/1915. године извођене у сопственој држави и што су у основи биле дефанзивне, исхрана и снабдевање, иако су вршени са великим тешкоћама, задовољавали су основне потребе.

Главна интендантура је непосредно пре рата регулисала сва питања у вези са коришћењем капацитета територије и начин снабдевања из главних, војшних и ручних слагалишта. Колико су велике обавезе биле пред Главном интендантуром, као и осталим органима, говори и чињеница да је српска војска у септембру месецу 1915. године имала 420.597 војника, 71.200 коња и 65.700 волова, за које је требало обезбедити исхрану.

пребацују је железницом, комором, вучом у долину Западне и Јужне Мораве. Због тога су одмах поправљане комуникације, а формиран је и главни интендантски воз од 1.500 кола.

За битке на Церу и Колубари, вођене од лета до зиме 1914. године, снабдевање исхраном и одећом било је у већој мери редовно, првенствено због коришћења месних извора. Проблем су биле лоше комуникације које су, посебно током Колубарске битке, што због великих падавина, што због тактике српске војске (прво повлачења па противнапада), у великој мери утицале на снабдевање. По завршетку Колубарске битке дошло је и до конфронтација и несугласица између Министарства војног и Главне интендантуре. Несугласице су се односиле на недовољну обезбеђеност интендантским потребама, што је била над-

лежност Економског одељења Министарства војног, и примедбе Министарства војног на рад Главне интендантуре Врховне команде.

Пошто је наступило затишје, од половине децембра 1914. до краја септембра 1915. године део снага остао је на фронту, а део је повучен у унутрашњост, у веће градове, ради одмора и опоравка. Исхрана и снабдевање у овом периоду били су колико-толико редовни у условима исцрпљених месних извора, због чега је било и делимичне оскудице у храни. Такође, због очекивања наставак непријатељских дејстава настојало се да се резерве, које су повучене у долину Западне и Јужне Мораве, не

Како није било помоћи савезника, српска војска морала се повлачити од половине октобра 1915. до краја јануара 1916. године преко Албаније и Црне Горе до Крфа. Даље повлачење материјала из долина Западне и Јужне Мораве према Блацу, Рашкој и Куршумлији стварало је проблеме Главној интендантури. Интендантске залихе евакуисане су на нову линију помоћу самосталних или трупних комора, али и самим трупима које су кроз ова места пролазиле.

Оперативне трупе кренуле су из долине Западне Мораве са десетодневним оброком хране: сваки војник имао је у рукама један текући и три резервна obroка хране; трупне коморе

кроз Албанију. Трупе су и код себе у својим коморама имале хране за око 11 дана. Рачунало се да ће ова храна бити довољна док не стигне храна од савезника, на прихватној линији Елбасан–Тирана–Каливачи–Пука–Подгорица, у Албанији и Црној Гори. Проблем је што су до ове линије трупе имале прећи велики број километара по врло тешком терену.

У Скадру је од црногорске интендантуре позајмљено неколико вагона брашна. Од тога је израђиван хлеб и у два-три маха дотуран до неких делова војске до којих је то било могуће. У то време хлеб је често био једина храна за српске војнике.

користе већ да се сачувају за будуће потребе.

Одмах по наступању затишја, а поучена претходним искуствима и предвиђајући наредне догађаје, Главна интендантура обратила се начелнику Штаба Врховне команде са захтевом да код Министарства војног издејствује мере којим би се поправило снабдевање оперативне војске. Предложено је да се за основицу наших набавки из иностранства узме Солун, који је по саобраћајним приликама једини способан да том циљу послужи, да се одмах закључе погодбе за набавку брашна, зоби и мекиња за најмање тромесечне потребе војске и да се у Нишу отвори главни депо, у коме би се чувале једномесечне залихе оперативне војске.

Почетком октобра 1915. године отпочела су непријатељска дејства по српским снагама на свим фронтovima.

имале су по два текућа obroка, а дивизијске провијантске колоне по један текући, један резервни и по два obroка у брашну за сваког војника. Но, то није било довољно за дуже време јер се на месне изворе није могло рачунати. Број војника због свакидашњих борби постајао је све мањи, извори животних потреба почели су нагло да пресушују, стока је због малаксалости почела липсавати, а возови су због беспутности почели да се кваре и заустављају. Савезничка помоћ није стизала како би се непријатељу задао тежи ударац и стање поправило.

За даље повлачење наше војске кроз Албанију као базе за њено снабдевање били су одређени Драч и Скадар. Из Бриндизија (Италија) савезници су могли потрешити да довозе у ова места, а одатле да се храна дотура трупима по мери њиховог повлачења

У Скадру и његовој околини наша Главна интендантура успела је да откупи: два вагона кукуруза, пола вагона свежег меса, 400 кг гриза, 70 кг соли, 600 кг зоби и 74 вагона сена, што свега чини 76,5 вагона хране и фуражи. Све што се могло набавити од намирница одмах је дотурано трупима, али је све то чинило незнатне количине према броју трупа, те и није било у могућности да утоли глад која је око 15. децембра наступила код свих јединица. О свему томе сведочи велики број депеша које су у то време команданти упућивали Главној интендантури и Штабу Врховне команде, као и депеше које је Штаб Врховне команде упућивао Министарству војног. Команданти су извештавали о недостатку хране, паду морала, оболевању, умирању од глади и бекству војника из јединица. Све то дешавало се крајем новембра и

у децембру 1915. године, када су наше трупе имале обавезу да задржавају непријатеља и успоравају његово наступање, а уједно и да се повлаче под борбом, по лошем времену, непроходним планинским путевима и стазама и потпуним недостатком средстава за борбу и живот.

Италијанска војска није дозвољавала приступ у Валуно али је на интервенцију Русије накнадно то одобрила. Такође, након интервенције осталих савезника, Италијани су отпочели у пристаништа у Драчу и Медову (Shëngjin, Албанија) да дотурају материјалне потребе за нашу војску. Из ова два пристаништа, као базе, наше трупе снабдевале су се у току повлачења.

У периоду од 8. до 10. фебруара 1916, у француском министарству војном у Паризу, ради решења питања исхране и снабдевања српске војске, одржана је конференција француских и енглеских представника. На конференцији је одлучено да, почев од 15. фебруара 1916, обе владе обезбеђују по половину потреба за исхрану српских трупа (храну и фураж) и то како за време њене реорганизације на Крфу, тако и доцније у току операција. Прорачун је рађен за око 140.000 српских војника и око 30.000 гла стоке.

Од доласка првих наших контингената на Крф, одред француских пољских пекара, појачан са 10 пећи ангажованих у вароши Крфу, отпочео је производњу хлеба. Дневни оброк хлеба у почетку је био предвиђен на 750 грама. Убрзо, на захтев наше Врховне команде, следовање је повећано на 1 килограм (са 80% пшеничног, а 20% кукурузног брашна).

Снабдевање дрвима у почетку је био велики проблем. Пекаре су дневно трошиле око 40 кубика дрва, а кухиње око 135 кубика, што је огромна количина, која се на Крфу није могла обезбедити, те је дотур вршен из Француске, Италије и Албаније.

Целокупна војска снабдевена је потпуно новим оделом, преобуком и обућом. Прва партија одела каки боје добијена је из Енглеске. Касније је она замењена француском плавом униформом, која је остала одећа наше војске до повратка у земљу. Шајкаче су од исте чоје израђиване по српским прописима или су додељиване француске скоро истога кроја.

Први дани српске војске на Крфу. Подела хлеба јединицама.

СНАБДЕВАЊЕ НА КРФУ

Снабдевање смрзнутим месом (28 тона дневно) пало је на терет Француске и Велике Британије, а Енглеска се обавезала да осигура и транспорт. Енглези су се обавезали да дају: 110.000 шињела, 100.000 чакшира, болничких огртача и шајкача, 200.000 кошуља, гаћа и пари чарапа, 340.000 пари цокула, 29.000 шатора (за два човека), 62.000 порција за једног човека и 20.000 мањерки за четири човека. Овај материјал служи за брзо снабдевање и опремање српске војске, а 50.000 комплета одећне, логорске и остале спреме, коју је француска влада већ доставила, и 100.000 комплета одећне и остале опреме који су већ спремљени у Марсељу, служиће као ратни комплет за српску војску. Шлемове и 200 нових барака даје Француска, а Енглеска влада даје 300 великих шатора. Коњску опрему и потков обезбеђује Француска, док Енглеска даје 500 официрских и 2.000 војничких седала и 2.000 самара са одговарајућом опремом.

За сваку дивизију на Крфу одређен је засебан логор у коме су подигнуте по једна мала пољска болница и по четири бараке за магацине хране, одела, огрева и логорских потреба. Исто тако у сваком логору обезбеђена је резерва у дводневној количини хране за по 20.000 људи, 200 тона дрва за гориво, као и сено и зоб за по 500 коња за 15 дана. Поред додељене стоке и возила у малом броју (двоколице, камиони) за поједине дивизије, на Крфу је образована и једна резервна транспортна колона, која се састојала из 15 енглеских камиона од три тоне, 14 српских малих камиона, 34 француска камиона и 50 Фордових енглеских камионета.

Организација и формација српске војске делимично је промењена. Ука-

зом од 27. фебруара 1916. формиране су три армије са по две дивизије старих имена: Моравска и Вардарска; Шумадијска и Тимочка; Дринска и Дунавска и Коњичка дивизија. Са таквом структуром наша војска изашла је и на Солунски фронт. Трећа армија расформирана је 28. марта 1917, а по једна њена дивизија придодата је првој и другој армији док је коњичка дивизија била самостална. Начелник Економског одељења Министарства војног био је пуковник Стеван Ракетић, а касније виши интендант Станоје Ристић. Главни интендант Врховне команде од тада је виши интендант друге класе Боривоје Маленић (помоћник главног интенданта од 1912. до 1915. године, главни интендант српске војске у 1916. години).

Главни интендант у 1917. и 1918. години био је ђенералштабни пуковник Радисав Крстић (у 1914/1915. години начелник Штаба Ужичке војске). Помоћник главног интенданта био је пешадијски потпуковник Милорад Петровић, шеф одећног одсека, капетан прве класе Стеван Љ. Пешић, а шеф провијантског одсека виши интендант Алекса Цонић.

Пребацивање мањих јединица са Крфа у Солун почело је већ у марту 1916. Године, док је остали део пребачен у периоду од 12. априла до 21. маја 1916. године. Транспорт је изведен у француској организацији и претежно њеним бродовима.

Током 1916. године на том фронту вођено је неколико битака попут Горничевске битке, од 12. до 16. септембра, и битке за Кајмакчалан и планину Нице од августа до краја новембра. Артиљеријска припрема за пробој Солунског фронта отпочела је у јутарњим часовима 14. септембра, а сам пробој учиниле су српске и део француских снага 15. септембра 1918. године у јутарњим часовима. Српске и француске снаге су брзо напредовале, а акције и брзина српских снага биле су такве да је у кратком року савладано неколико немачких дивизија и да је Србија убрзо ослобођена. Ниш је ослобођен 12. октобра, Београд 1. новембра, а 10. новембра француска војска прешла је Дунав и спрема се да уђе у средиште Мађарске када се рат коначно завршио 11. новембра 1918. године.

Пуковник Тока Богдановић

Ручна слагалишта јединица попуњавана су дотуром из позадине железницом, односно ауто-колоницама. Од ручних слагалишта до трупних комора (ако се храна директно није примала из ручних слагалишта) храну су превозиле провијантске колоне, а од њих до трупа доносиле су храну трупне коморе (товарни коњи). Трупне коморе имале су код себе до два obroка текуће хране. Дводневни оброк код извесних дивизија није било могуће имати услед недовољног броја товарне стоке. Код војника је био по један текући и тродневни оброк резервне хране. За стоку је био обезбеђен једнодневни оброк хране.

За време Горничевске битке трупама је храна дотурана редовно. По овлађивању горничевским положајима образовани су ручни магацини, а дотур

ПОМОЋ ФРАНЦУСКЕ

Српска војска пристизала је у рејоне Скадра, Медова, Драча, Елбасана и Валоне у периоду од 13. децембра 1914. до 6. фебруара 1915, при чему је у одступању провела од 19 до 33 дана. Почев од 28. јануара до 15. фебруара 1915. савезнички бродови превезли су на Крф око 135.000 и у Бизерту (Тунис) око 10.000 српских војника. Материјалне трошкове опремања и издржавања српске војске за време реорганизације на Крфу преузеле су Француска и Велика Британија, а по утврђеним споразумним ценама. Приближне цене војничког obroка биле су 2.50 франка, а сточног 3.35 франка, при чему су obroци припремани према нашем административном правилу за мобилно и ратно доба.

до њих вршен је провијантским колоницама односно трупном комором. Исхрана у току битке на Кајмакчалану била је редовна и по прописаном следовању. Дотур хране био је отежан због неприступачног терена али се ипак није десило да су људи остали без хране.

Одећне и логорске опреме било је у довољно, а коришћене су и заплећене количине тако да се у овом погледу није оскудевало. Главна база за снабдевање свих потреба комплетне солунске војске, па и српске, био је Солун, у који су потребе довожене морем из савезничких земаља. Од Солуна потрепштине су дотурале железницом, а где није било железнице аутомобилским и другим колоницама. При одлучивању о начину снабдевања, узет је у разматрање, у стратешком смислу, најидеалнији сценарио, тј. да се догађаји развијају повољно и да кретање борбених трупа буде врло брзо, и на тој бази вршене су и припреме за снабдевање. Одећна и логорска опрема није задавала бригу. Али било је одмах јасно да се на месне изворе за исхрану не може рачунати у већој мери, јер су сви подаци говорили да је непријатељ

Кухиња из Првог светског рата.

ове искористио до максимума. Једино решење био је дотур из позадине. То је наметало да се резерве држе што ближе самом фронту, и да се комуникације израде до првих линија, како би се могле брзо спојити са непријатељским, израђеним до њихових линија на фронту. Тако је и урађено. Намирнице које нису подложне кварењу ешелониране су на самом фронту у већим количинама. Након пробоја Солунског фронта, чим су трупе прешле прве линије непријатељских ровова, почело је спајање наших израђених путева са непријатељским. Такође, у напуштеним непријатељским магацинима нађена је извесна количина хране која је искориштена за исхрану наших трупа.

Када је Штаб Врховне команде одлучио да се почетни успех искористи и да се почне са „гоњењем“ непријатељских трупа, реализација снабдева-

ство за исхрану и обнову земље и Управа ратног плена, који су пружали помоћ војсци у погледу снабдевања. Питање снабдевања одећом, обућом и логорском опремом било је веома сложено. Решење је нађено у откупу америчких залиха које су се налазиле у Француској, а које америчка војска није хтела транспортовати назад. Такође, повучене су количине које су остале у бази у Солуну.

Ратна војска коначно је демобилисана 5. априла 1920. године.

До краја Другог светског рата

Одмах након формирања нове државе почело је да се ради на организовању јединица на целој територији

номског одељења министарства, с тим што би у рату послове снабдевања јединица реализовао Главни генералштаб.

Целокупна државна територија делила се, по огласу мобилизације, на позадњу и војишну просторију. Војишна просторија делила се на оперативни део (на коме се налазе трупе и покретне установе – провијант колоне и трупне коморе) и етапни део (на коме се налазе команде позадина Врховне и армијских команди са њиховим базама за снабдевање). Непосредно под Министарством војске и морнарице, ван састава армијских области, били су главно интендантско слагалиште, Завод за израду војне одеће у Београду (са одељцима у Нишу, Ужичкој Пожеги, Сарајеву и Загребу) и, касније, Интендантска академија.

На војишној просторији формиране су команде позадине Врховне

Назив команде	Назив интендантског органа		Потчињене јединице-установе
Министарство народне одбране	Главна интендантура	Одељење исхране Одељење одеће и обуће	Гл. склад. хране у Београду са 11 одељака Одећно скл. у Београду, Загребу и Љубљани
Команда армије	Интендантура са одељењима-одсецима (аналогно Главној интендатури)		Складиште хране Складиште одеће и обуће
Команда војног подручја	Интендантура		База I реда, кројачка и обућар радионица База II реда
Команда дивизије	Интендантура		Покретна интендантура складишта Пекарско-месарска чета Интендантска радионица
Команда бригаде	Интендантура		Радионица за опрему
Стрељачки батаљон	Вод за снабдевање		

Организација ИнСл након реорганизације 1945. године

ња наишла је на велике тешкоће. Дотур из позадине, услед удаљености борбених трупа од база за снабдевање, био је практично немогућ јер су трупе даноноћно маршевале и без прекида напредовале даље. Војници су се задовољавали оним што би нашли у остављеним непријатељским магацинима. Морал наших војника био је такав да се нису обазирали на коморе и глад, на опште изненађење наших савезника. Сваки од војника и старешина је гледао само напред и кад се шта и колико могло то се и узимало за храну.

По завршетку рата затражен је одговор на питање како убудуће војску снабдевати интендантским потребама? У ту сврху створени су Министар-

Краљевине по узору на јединице српске војске. Све јединице интегрисане су у Војску Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца, а земља је војнотериторијално издељена на четири армијске са 16 дивизијских области, касније на пет армијских са по три дивизијске области и Приморску армијску са једном дивизијском области.

Министарство војске и морнарице било је највиша командна, управна и административна власт војне силе. Главни генералштаб имао је задатак да помаже министра војске и морнарице у припреми оружаних снага и земље за рат и да реализује задатке који се тичу оперативне употребе војске. Снабдевање интендантским потребама у миру и рату и даље је било у надлежности Еко-

команде, армија и дивизија. За реализацију послова снабдевања и осталих интендантских задатака на целокупној војишној просторији, при Врховној команди, постојала је Главна интендантура којом је руководио главни интендант. У етапној зони војишне просторије формиране су команде позадине Врховне команде и армија у чијем саставу су биле интендантуре којим су руководили интендант команде позадине Врховне команде односно интендант команде позадине армије. У оперативној зони војишне просторије за реализацију ових послова били су одговорни армијски и дивизијски интендант са својим интендантурама и у сарадњи са интендантима потчињених јединица.

Организација и формација Војске Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, од 1929. године Краљевине Југославије, мењала се у складу са законима о устројству војске, указаним потребама, развојем наоружања и војне опреме, економским могућностима и трендовима промена у војскама у окружењу и војскама земаља савезница у Првом светском рату. Основни принципи снабдевања интендантским потребама нису мењани.

Од почетка Другог светског рата ИнСл била је надлежна за руковођење свим материјалним и новчаним средствима у јединицама, изузев санитетских, као и свим јединицама и установама за снабдевање и опслуживање, комплетним транспортом па чак и ремонтом. Поред тога, имала је и задатак пружања помоћи сиромашном становништву и избеглицама. Уопштено гледано ИнСл је извршавала задатке целокупне позадине у току већег дела рата, изузев задатака санитетске и ветеринарске службе. Остале позадинске службе настале су, развијале се и почеле са преузимањем својих обавеза и задатака доста касно, углавном 1944. године. Органи ИнСл по правилу су били чланови штаба јединица.

Током Другог светског рата, развој службе може се поделити на три периода.

Први период обухвата време од почетка рата па до краја 1941. године, односно до стварања Прве пролетерске ударне бригаде. Карактеристично за овај период је почетак стварања интендантских органа у партизанским јединицама. Битно је истаћи да служба ни тада није имала јединствену организацију у свим јединицама. Углавном је на нивоу чете, батаљона и одреда била заступљена са једним до два лица, која су реализовала задатке снабдевања. Ова лица најчешће су називана „комесар за исхрану“, а понекад и „интендант“ или „економ“. У мањим јединицама и појединим четима, ти послови били су поверени најодговорнијим старшинама. Иако су закључцима на саветовању у Столицама (26. септембар 1941) дате основне смернице за постепено увођење јединствене организације ИнСл у партизанским јединицама у свим крајевима Југославије, организација службе у разним јединицама и покрајинама била је различита и првенствено је зависила од специ-

фичности услова под којима су јединице формиране и дејствовале.

Други период у развоју ИнСл у току Другог светског рата обухвата период од три године рата или тачније, од формирања Прве пролетерске ударне бригаде, 21. децембра 1941, па до формирања армија 1. јануара 1945. године. У том периоду формиране су веће јединице НОВЈ: бригаде, дивизије и корпуси, а паралелно са њима и војнотериторијалне команде. У овом периоду формиран су интендантски органи у саставу оперативних јединица и у саставу војнотериторијалних команди.

Новоформирани органи, поред редовних задатака, ангажују се и на учвршћивању постављене организације и обезбеђењу једнообразности у раду приликом реализације задатака, а посебно по питању снабдевања материјалним средствима.

Наређењем врховног команданта, јануара 1942. године, формирана је Главна интендантура при Врховном штабу, са задатком да снабдева јединице храном, одећом и осталим средствима, организује радионице за оправку и израду опреме и друго. Тако формирана Главна интендантура, са дефинисаним надлежностима, изворима снабдевања, начином вођења књиговодства и евиденције о набављеним, примљеним и издатим односно утрошеним материјалним средствима, постепено је у другој половини 1942. године реорганизована у Економски одсек Врховног штаба, који су чиниле секције за наоружање и убојну опрему, за исхрану и дотур хране, за одећну опрему и обућу. У јединицама су формиране и разноврсне радионице при интендантурама.

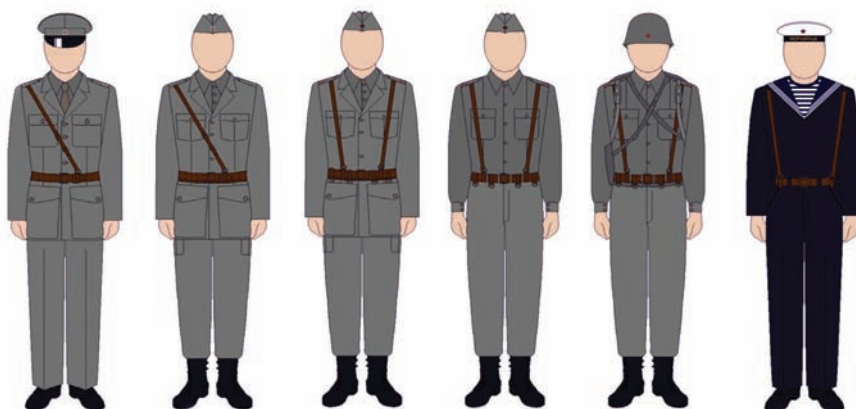
Наредбом о организацији економске службе у НОВ и ПОЈ, 17. октобра

1943, дата је основна организацијска структура на свим командним нивоима, укључујући и војнотериторијалне органе. Тако је при Врховном штабу формирано економско одељење, при штабовима армија, корпуса и дивизија интендантуре, при штабовима бригада, одреда и батаљона интенданци, а при четима, болницама, командама подручја и места економи. Поред управних органа, формирана је и широка мрежа извршних органа и јединица и установа, као што су: складишта, тајни бункери, пекарнице, месарнице, етапне кухиње, комисије за набавку средстава, кожаре, сушионице воћа, уљаре, сточни депои, разне врсте радионица и др. Економско одељење Врховног штаба донело је више наредби и упутстава којим су дефинисане обавезе и задаци органа службе на свим нивоима командовања.

Трећи период организације службе у Другом светском рату обухвата време од формирања армија, јануара 1945. године, па до краја рата. Тада је успостављена јединствена организација интендантске службе. Формиране су армијске интендантуре, армијска складишта и радионице, а у новоформираним војним областима и подручјима нова складишта, радионице и други органи снабдевања. Све јединице формирале су у свом саставу одговарајуће интендантске органе и јединице. Током 1945. године, односно након формирања армија и команди позадине, конституишу се остале позадинске службе које дефинитивно добијају своје задатке и организацијско-формацијску структуру. Ово је период када је ИнСл потпуно оформљена и када је добила своју дефинитивну организацију.

После Другог светског рата

Униформе ЈНА

Основно обележје изградње и развоја организације ИнСл после Другог светског рата огледа се у њеном функционалном усклађивању са задацима оружаних снага у миру и рату. Организација службе у послератном периоду изграђивана је првенствено у функцији оспособљавања за успешно извршавање задатака у рату, уз истовремено прилагођавање потребама живота и рада јединица и установа у мирнодопским условима. Полазећи од тих основа, послератни развој организације ИнСл може се поделити на четири периода.

Први период обухвата развој службе од 1945. до 1947. године, а карак-

терички, дивизија и бригада – интендантуре.

Након овако постављене организације у току 1945. године, провере донетих решења у пракси и уочених недостатака у погледу функционалности, наредне године Главна интендантура је реорганизована и променила назив у Интендантску управу. Током исте године, по новим формацијама преформирани су интендантски органи, јединице и установе у интендантурама дивизија и бригада, интендантским складиштима и одељцима армијских складишта, ради њиховог оспособљавања, за што успешније обезбеђење јединица на својим територијама.

Овде је битно истаћи да је након ове реорганизације успостављен јединствен систем обезбеђења интендантским средствима. Организацијским променама 1946. године достигнут је завидан ниво функционалности и ефикасности организације ИнСл, којом је обезбеђено да сви нивои командовања имају одговарајућу формацијску структуру интендантских органа, усклађену првенствено са обимом задатака у систему интендантског обезбеђења.

Други период обухвата развој ИнСл од 1948. до 1955. године, а карактеришу га напори за проналажење властитих доктринарних и организацијско-формацијских решења, у условима вој-

Назив команде	Назив и састав инт. органа		Потчињене јединице и установе
Министарство народне одбране	Главна инт. управа	Организацијско-планско одељење Наставно одељење Одељење исхране Одељење одеће и обуће Одељење возарске опреме Одељење гарнизонских потреба Технички биро	Интендантска официрска школа
Команда војне области и ЈРМ	Интендантска управа	Организ-мобилизацијско наставни одсек Одељење исхране Одељење одећно-возарске опреме Одељење гарнизонских потреба Финансијски одсек	Инт. складишта (одељци) Инт. радионица Пекарске чете Гарнизони одсек I степена
Команда дивизије	Интендантура	Интендант Одсек за исхрану Одсек за одећно-возарску опрему Одељење за гарнизоне потребе	Инт. складиште Инт. радионица Пекарска чета Гарнизонски одсек II степена
Команда пука	Интендантура	Интендант Помоћник интенданта за исхрану Помоћник инт. за одећно-возарску опрему Помоћник инт. за гарнизоне потребе	Инт. складиште Инт. радионица

Организација ИнСл на крају 1948. године

терише га прелазак ИнСл са ратне на мирнодопску организацију, и њено усавршавање и прилагођавање извршеној реорганизацији комплетне армије и потребама интендантског обезбеђења (ИнОб) јединица и установа у мирнодопским условима.

Други битан фактор који је условљавао реорганизацију службе биле су промене у систему снабдевања и прелазак са децентрализованог на централизован начин снабдевања јединица. У Министарству народне одбране постојала је Главна интендантура, а у командама армија, војних

ЛОГИСТИКА

Термин „логистика“ данас се све чешће користи у свакодневном животу и раду. Најчешће се помиње као подршка током припреме и организовања разних манифестација, набавки, дистрибуцији и продаји робе у оквиру пословања предузећа, пружању разноврсних услуга физичким и правним лицима и другим активностима. Порекло термина „логистика“ не може се са сигурношћу утврдити. Термин је у употреби од давнина, а њиме су обухватане све делатности везане за припрему ратних похода. По једном тврђењу, назив потиче од грчке речи „logistikos“, што значи вештина прорачунавања или вештина решавања проблема помоћу слова (уместо цифара), а користили су га атински чиновници – логисти за вођење државних финансија. Друго тврђење овај назив доводи у везу са појмом француског порекла „la logistiq“, који у преводу значи претходник или коначар. Неки пак сматрају да је настао од израза „логика“, јер се бави интеграцијом више активности усмерених ка достизању јединственог циља.

ног притиска споља и економске блокаде. У току 1948. године извршене су промене и у организацији ИнСл којим је Интендантска управа преименована у Главну интендантску управу.

У току 1950. и 1951. године, вршене су мање промене у мирнодопској организацији ИнСл, у којима су интендантске управе војних области преименоване у интендантска одељења, а Главна интендантска управа поново у Интендантску управу, са променама у њеној унутрашњој организацији, где су уместо постојећих одељења формирана плански, набавно и одељење за унапређење службе. У току 1953. године измењена је унутрашња организација Интендантске управе којом је укинута постојећа и враћена организација која је била до 1950. године, уз формирање новог одсека за контролу ИнМС.

Трећи период обухвата раздобље од 1956. до 1969. године, а карактерише га доношење *Закона о народној одбрани*, *Закона о ЈНА* и нових концепцијско-доктринарних опредељења. Тако су у току 1956. године преформирани гарнизоне интендантуре у гарнизоне базе прве и друге варијанте, формирана су мешовита интендантска складишта у саставу војних подручја и формиран је интендантски институт ЈНА. Такође, издато је *Правило ИнСл у миру* којим је нормативно регулисан систем интендантског обезбеђења. Први пут су утврђени принципи реализацију задатака на касарнском, гарнизоним и територијалном принципу.

У току 1959/1960. године у војним подручјима формиран су интендантски органи различитог састава (одељења и одсеци), зависно од броја јединица и установа. У исто време, интендантска складишта ушла су у састав складишних група, а гарнизоне интендантуре у састав база војних подручја и војних одсека, који су у улози војнотериторијалних органа оспособљени за интендантско обезбеђење. Формирани су интендантски водови у позадинским четима пукова и интендантске чете у дивизијама.

Нове формације интендантских органа, јединица и установа одобрене су 1964. године. Интендантска одељења команди армија преформирани су у интендантска одељења армијских области, формиран су интендантски одреди као нове јединица у саставу армиј-

ских области и корпуса у рату, опремљени интендантским техничким средствима за производњу хлеба, оправку опреме и прање рубља, а назив одељка интендантских складишта промењен је у складишта ИнМС. Током 1968/1969. године формирана су интендантска одељења команди армија, ВПО и РВ и ПВО.

Четврти период развоја организације ИнСл, од 1970. до 1985. године, карактерише усвајање новог система позадинског обезбеђења ЈНА (1974). Може се поделити на две фазе: прву, коју карактерише критичка анализа постојеће организације, конституисање и испитивање новог система и организације ИноОб (од 1970. до 1975. године), и друга (од 1976. до 1985. године) као период доградње и усавршавања постављене организације у првој фази. Интендантска управа издаје 1974. године Упутство о реорганизацији ИнСл и прелазак на нови систем ИноОб, утврђује надлежности интендантских органа на свим командним нивоима чиме се, уз постојеће критеријуме за израду формација, стварају нормативни услови за израду мирнодопских и ратних формација интендантских органа, јединица и установа. На основу наведеног ИнСл је реорганизована по новим формацијама и конституисан је нови систем ИноОб, који је у практичну примену уведен 1. јануара 1976. године.

Нови систем организације карактерисали су формирање интендантских база као установа команди армија намењених за обједињавање делатности ИноОб на територијалном принципу, формирање интендантских органа позадине гарнизона (касарни) за обављање обједињених делатности ИноОб и издвајање интендантских органа из формацијског састава знатног броја јединица. Веома је важно истаћи да су 1981. године преузете надлежности задатака обезбеђења водом, као нове делатности ИноОб, због чега је формација допуњена, а формиране су и одговарајуће јединице.

Сагледавајући укупан обим и квалитет развоја у овом периоду, могу се уочити знатне квалитативне промене, које се, поред рационализације мирнодопске организације огледају и у оспособљавању ИнСл за извршавање задатака ИноОб у свим условима рата. Овај период, за разлику од претходних,

карактерише и то што су циљеви и задаци развоја утврђивани средњорочним и дугорочним плановима развоја и сагласно са материјалним и организацијским могућностима друштва.

Специфичности у извршавању задатака, после 1990. године, који су пред ИнСл постављани у току ратова на просторима бивше Југославије представљале су сасвим нова искуства у раду али и захтевале велика одступања од нормативних регулатива и прилагођавање новонасталој ситуацији. Ипак, сви задаци у тим условима реализовани су доста успешно, чему је посебно допринела добра организација и припремљеност стручних органа и јединица. Интендантска служба у периоду ратова после 1990. године суочавала се, пре свега, са проблемима у реализацији редовног снабдевања, због карактера самих ратова због чега су у великом броју случајева биле угрожене или у прекиду линије снабдевања односно комуникације.

Све до 2005. године није било битнијих промена у организацији ИнСл. Након тога, у периоду свеопштих организацијско-мобилизацијских промена Војске Србије од 2005. до 2010. године, наступа период са веома крупним променама у организацији ИнСл у оквиру функционалне организације логистике.

Интендантска служба после 2005. године

Интендантска служба, без обзира на знатне новине у организацији и димензионарању, које су настале након организацијско-мобилизацијских промена система логистичке подршке Војске Србије у периоду од 2005. до 2009. године, а и током 2010. године, које су реализоване једновремено са организацијско-мобилизацијским променама Војске Србије, обезбеђује потребне услове за живот и рад јединица Војске Србије у току реализације послова из додељених мисија и задатака. Наиме, преласком са система позадинског обезбеђења на систем логистичке подршке дефинисане су функције логистике: снабдевање, одржавање, општа логистика, саобраћај и транспорт, здравство и инфраструктура. Интендантска служба постаје носи-

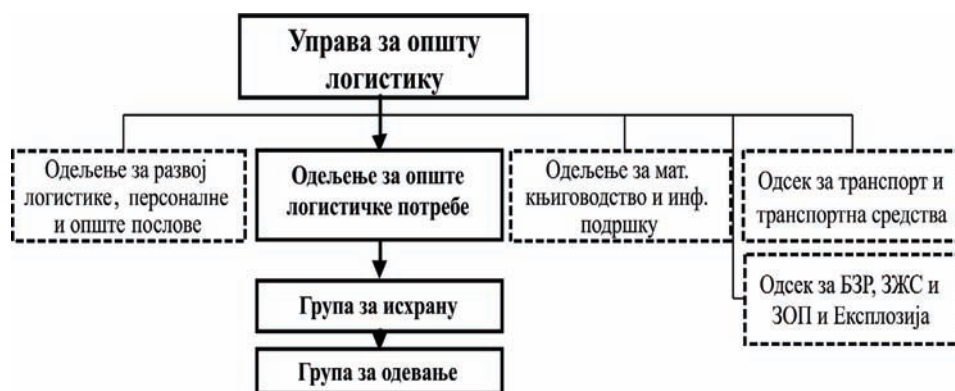

лац реализације задатака из функције општа логистика и задатка снабдевања ИнПС из функције снабдевања. Ово је условило и преформирање органа и јединица ИнСл на различитим нивоима командовања, односно уместо органа ИнСл формирани су органи опште логистике, а у органе снабдевања имплементиран је одређени број извршилаца који реализује задатке снабдевања ИнПС. На исти начин интендантске јединице преформирани су у јединице опште логистике и делом у јединице за снабдевање.

Опште је мишљење да подела органа ИнСл на органе опште логистике и снабдевања ИнПС не омогућава у потпуности ефикасну реализацију задатака односно наведена подела условила је да се задаци ИнСл, а који су директно повезани и зависни један од другог, реализују у два органа. Ово је нешто што у наредном периоду треба бити отклоњено како би се сви задаци ИнСл реализовали у једном органу.

На нивоу Министарства одбране формирана је Управа за општу логистику као унутрашња организацијска јединица Сектора за материјалне ресурсе. Надлежна је за функцију опште логистике и највиши је плански и стручни орган ИнСл, а намењена је да управља свим процесима из функције општа логистика (управљачка логистика) и за реализацију следећих задатака: развој, усавршавање, стандардизација и типизација интендантских покретних ствари; нормативно-правна регулатива опште логистике; уговарање за потребе исхране људства и животиња, одевања, комуналних и енергетских услуга, опремања са интендантским покретним стварима и смештаја и интендантских услужних делатности; услуге стандарда и репрезентативне услуге и остале задатке дефинисане Правилником о општим логистичким потребама у МО и ВС.

На нивоу Генералштаба Војске Србије, ИнСл је организована у Одсек за општу логистику и делом у Одељење за снабдевање у саставу Управе за логистику (Л-4) ГШ ВС. Послови и задаци из надлежности функције општа логистика и снабдевања ИнПС реализују се у Одсеку за општу логистику, а снабдевање одећном опремом и формацијским ИнПС реализује се у Одељењу за снаб-

Организација ИнСл у МО

девање. На нивоу Генералштаба ВС реализују се следећи задаци: анализирање потреба, стања и могућности за реализацију задатака опште логистике и предлагање мере за развој, унапређење, праћење стања и доградњу функције у Војсци Србије; предлагање измена и допуна стручних упутстава, приручника, критеријума, норматива припадања, планова исхране, структуре комплекта интендантских покретних ствари и развоја, усавршавања и модернизације интендантских покретних ствари; планирање и организовање и билансирање потреба за реализацију задатака извршне логистике из функције општа логистика, а који се односе на исхрану људи и животиња, одевање, комуналне и енергетске услуге, опремање са интендантским покретним стварима и смештај и услужне делатности и контрола реализације задатака из функције општа логистика и стања попутне следећим интендантским покретним стварима у потчињеним саставима.

Команде оперативног нивоа (КоВ, РВ и ПВО и КзО) реализују командну функцију према својим органима и јединицама ИнСл, која се заснива на усвојеном систему организовања, начелима командовања и важећим позитивним прописима у Војсци Србије.

У Команди Копнене војске, ИнСл је организована у Одсек за општу логистику у саставу Одељења за логистику (Л-4). Послове и задатке из надлежности снабдевања ИнПС, реализују референти за снабдевање ИнПС који су у саставу Одсека за снабдевање.

У Команди Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране, ИнСл је организована у Групу за општу

логистику у саставу Одељења за логистику (А-4). Према важећој организацији и формацији, у овој команди нема посебног органа за реализацију задатака из надлежности снабдевања ИнПС, већ их реализују органи опште логистике.

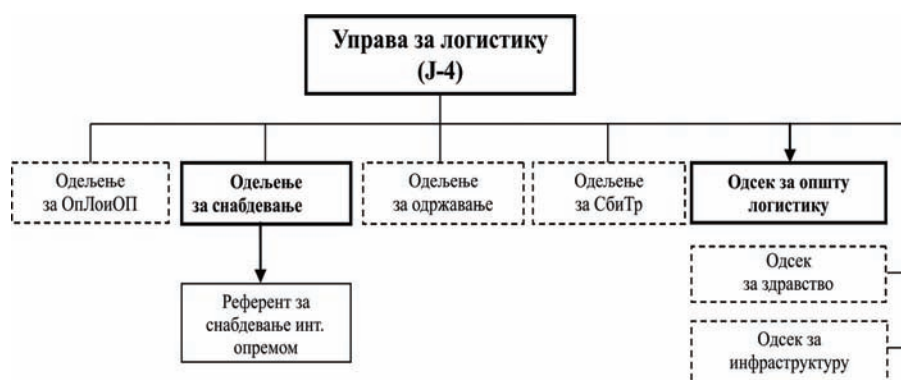
У Команди за обуку, ИнСл је организована у Групу за општу логистику у саставу Одељења за логистику (Т-4). Послове и задатке, из надлежности снабдевања ИнПС, реализује референт за снабдевање ИнПС који се налази у саставу Групе за снабдевање.

Органи ИнСл на тактичком нивоу одговорни су за материјализацију задатака ИнСл у својим јединицама и јединицама и установама ослоњеним о шему логистичке подршке.

Интендантска служба данас има за циљ стварање најповољнијих услова за очување здравља и психофизичких способности људства, јачање оперативних и функционалних способности Војске, те за побољшање животног стандарда, што је од изузетног значаја за морал, мотивацију, способност и функционалну употребљивост јединица Војске.

Школовање и усавршавање кадрова

До формирања Интендантске академије кадрови ИнСл школовани су и обучавани претежно у иностранству, а првенствено у Русији, Француској и Бечу.

Организација ИнСл у ГШ ВС

Школа за резервне интендантске официре почела је с радом 1924. године, када је при Административној школи образован деветомесечни курс за резервне административне потпоручнике економске струке, на који су упућивани регрути са завршеном пољопривредном, индустријском и трговачком школом или факултетом. Уместо курса, од 1931. године ради нова, самостална Школа за резервне интендантске официре.

Уредбом о економској струци краља Александра Првог, из 1931. године, реализацију послова економске струке у миру и рату врше Интендантска грана, Контролна грана и војни писари. Попуну војске и морнарице интендантским официрима и војним чиновницима као и њихово усавршавање у појединим гранама врше Интендантска академија, Школа за резервне интендантске официре и Курс за резервне чиновнике економске струке, који се отвара по потреби и Курс за спремност и усавршавање официра и чиновника економске струке, који се такође отвара по потреби.

Задачи Интендантске академије у то време су да војску и морнарицу попуњава стручним и војнички добро васпитаним и дисциплинованим официрима и да млађим официрима пружи више војнонаучно и стручно образовање. Интендантску академију чиниле су Нижа школа, која је образовала младиће за интендантске официре у војсци и морнарици, и Виша школа, која је омогућавала млађим официрима да стекну више војнонаучно и стручно образовање.

Школа за резервне интендантске официре и Курс за резервне војне чиновнике економске струке трајали су девет месеци и садржали су два дела: први је регрутска обука и трајао је три месеца, а други је стручна обука и трајао је шест месеци.

Од 1945. године, школовање официра ИнСл у ЈА почело је у Наставно-образовном интендантском и финансијском школском центру у Београду, у чијем саставу се налазила и Интендантска официрска школа (ИОШ), која је 1947. године пресељена у гарнизон Сомбор. У Сомбору је

формирана и Школа резервних интендантских официра (1. маја 1947), а наредбом МНО ФНРЈ од 11. септембра 1947. формирано је Интендантско војно училиште које је почело с радом 1. новембра 1947. године.

Прва класа официра ИнСл после Другог светског рата започела је школовање 1. новембра 1947. у Сомбору, а завршила 15. новембра 1949. у Требињу. Друга класа примљена је у Сомбору 1948. године, а завршила школовање у Требињу 1950. године. Школа је премештена због догађаја везаних за познату резолуцију Информбироа, због чега је у касарни у Сомбору стационирана борбена јединица. Школовање је касније настављено у Сарајеву па у Београду.

У Београду официрски кадар је до 1966. године обучаван на трогодишњем вишем усавршавању на Војној академији. Од 1966. године ВА постаје високошколска установа и од тада се реализује четворогодишње високо усавршавање. Смер ИнСл се издваја из састава ВА, 15. септембра 1979, и прелази у Центар војних школа у Сарајеву. До издвајања је дошло (поред интендантског издвојени су и још неки смерови) да би се ВА у Београду растеретила и да би могла да оспособљава официре родова. И у Београду и у Сарајеву школовање је организовано у сарадњи са економским факултетима.

Од 1992. године официри ИнСл настављају школовање на Војнотехничкој академији у Жаркову, а од 2000. године поново на ВА у Београду. Одлуком Министарства за науку и технологију 27. марта 2009. Војна академија је акредитована као државни факултет у области техничко-технолошких и друштвених наука. Будући интендантски официри школују се на Катедри логистике ВА на студијском програму Логистика одбране – модул општа логистика. Након завршетка основних академских студија у обиму од 240 ЕСПБ бодова, кадети студијског програма Логистика одбране – модул општа логистика стичу стручни назив дипломирани инжењер логистичког инжењерства и производе се у чин интендантског потпоручника.

Резервне старешине ИнСл школују се на Курсу слушалаца за резервне официре (КСРО) на ВА (три месе-

ца општевојна обука и три месеца стручно-специјалистички део).

У току је акредитација мастер студија Логистика одбране и започета је израда документације за акредитацију докторских студија. Поједини официри завршавали су високе војне школе у саставу Школе националне одбране и последипломске студије на ВА и цивилним факултетима.

Подофицирски кадар обучаван је у Травнику до 1972. године, у Сарајеву од 1972. до 1992, у Лесковцу од 1992. до 1999, у Свилајнцу од 1999. до 2002. и у Крушевцу од 2002. до 2007. Године, када је расформирана Средња стручна војна школа – смер ИнСл (претходно у Сарајеву – ИСВШ). Подофицири су се усавршавали на четворогодишњем (после основне школе) и двогодишњем школовању (после друге године средње школе), а од 1993. године само на једногодишњем специјалистичком школовању (после завршене средње школе). Данас се подофицири усавршавају у Центру за обуку подофицира.

Поред редовног школовања и официри и подофицири су се додатно оспособљавали на курсевима разних врста (команданата батаљона, референтата, руковаоца, управника војних ресторана, погона услужних делатности...), који су организовани на ВА и у ССВШ.

На служби у великом броју јединица увек је и одређени број цивилних лица која имају адекватну стручну спрему стечену у цивилству и која су наменски примана за извршавање одређених задатака на прописаним радним местима.

Могућности унапређења

Данас ИнСл са стручно оспособљеним кадровима, уз коришћење постојећих материјалних ресурса, успешно реализује све послове и задатке из своје надлежности, чиме обезбеђује потпуну интендантску подршку свим јединицама и установама. У претходном периоду усвојен је Правилник о општим логистичким потребама, којим су прописане опште логистичке потребе једини-

ца и установа МО и ВС и начин њиховог остваривања. Тиме је и нормативно регулисана интендантска подршка у условима нове организацијске и формацијске структуре Војске Србије.

Усвојен је нови План исхране, којим је знатно побољшан квалитет исхране, а захваљујући новом асортиману артикала хране припремају се јела која су наишла на врло добар пријем код корисника уз потпуно задовољење енергетских и других потреба људског организма.

У процедури усвајања је Правило о војним униформама и ознакама чинова у Војсци Србије, као и нови План исхране полуоброцима, који ће се примењивати након измена одредби Правилника о општим логистичким потребама у МО и ВС и измене Упутства за исхрану летача, падобранаца и припадника специјалних јединица ВС. Нови План исхране полуоброцима у Војсци Србије и Упутство за исхрану летача, падобранаца и припадника специјалних јединица ВС имају за циљ прилагођавање исхране потребама наведених категорија лица и јасно и конкретно прецизирање услова за остваривање права, као и усмерења за планирање, организацију и реализацију исхране.

Униформа М-10

Усвојен је нови модел теренске униформе М-10, којим су опремљена сва професионална војна лица. За припаднике Војске Србије који учествују у МНОП, у зависности од подручја у коме се ангажују, обезбеђује се и униформа у тзв. пустињском дезену и одговарајућа обућа. Од 2011. године набављају се чизме војничке универзалне уместо претходних модела теренске обуће (ципеле са повишеном саром и ципеле теренске специјалне).

У току је поступак усвајања у војну опрему летње одећне опреме (панталоне, капа и поло мајица), ранца војничког модуларног М-10, огртача маскарног, новог модела опасача и каиша за панталоне, торбице маскарне за официре, шатора маскарног индивидуалног и спортске опреме за војнике. Поред тога, у току је развој шатора маскарног модуларног и оброка индивидуалног.

У наредном периоду приоритет у раду свакако мора бити развој и усавршавање формацијских ПС, као и обезбеђење потпуне интендантске подршке и аутономности јединица које се упућују у међународне операције. Сходно томе, планирана је набавка са тржишта, ради спровођења верификационих испитивања, средстава за пречишћавање, прихват, чување и транспорт воде, кухиња и расхладне технике контејнерског типа, као и машина и уређаја за прање и сушење рубља и купатила контејнерског типа.

Искуства стечена у функционисању ИнСл у периоду од 2005. године до данас указују на неопходност прилагођавања организације и формације органа и јединица службе захтевима и потребама, ради успешне реализације задатака у оквиру све три мисије Војске Србије. Даље унапређење ИнСл, у свим сегментима, свакако је основни задатак свих припадника Војске Србије, а пре свега стручних органа на свим нивоима командовања. ■

Сарадници на тексту:
Саша Петровић
др Миљојко Јаношевић
мр Михајло Ранисављевић
сц Предраг Јовановић

СТО ГОДИНА ПВО У СРБИЈИ

ХЕРОЈСКА ОДБРАНА НЕБА

Од топа до ракетног система. Тако би могао најкраће да се опише развојни пут српске противваздухопловне одбране. Пут којим већ, ево, сто година храбро и херојски корачају припадници српских артиљеријско-ракетних и ракетних ПВО јединица остварујући свој најважнији задатак – заштиту неба над Србијом.

Пише др Бојан ДИМИТРИЈЕВИЋ

ВЕК СРПСКЕ ПРОТИВВАЗДУХО

Од обичних топова, подигнутих на импровизована постоља да би досегли непријатеља у ваздуху, преко низа специјално израђених противавионских топова, потом рефлектора запречних балона, све до ракета, радара и компјутеризованих система за праћење ситуације и гађање у ваздуху, стасавала је противавионска артиљерија, постајући део комплексног система противваздухопловне одбране какву данас знамо

Прошло је сто година од догађаја који је означио стварање српске противваздухопловне одбране. Прецизност војника Раке Љутовца, који је оборио непријатељски авион над крагујевачком вароши, покренула је развој српске и југословенске противавионске артиљерије у протеклом веку. Развој, који није био увек праволинијски, често је прекидан ратовима и мирнодопским изазовима. Усавршавање ратне машинерије учинило је да у свим сукобима противваздухопловна одбрана буде на бранику отаџбине. Сложеност савремених ПВО система захтевала је да у њеним првим редовима буду заједно и официр и подофицир и војник, а свеprisутност нападача из ваздуха укинула је позадину и сваки положај противваздухопловне одбране поставила на прву линију одбране.

У Првом светском рату

Као ни друге армије тога доба, на почетку Првог светског рата ни српска

Српски противавионоци на положају 1915. године. (Војни музеј)

није имала развијену противваздухопловну одбрану. Та димензија рата тада није била позната, а ни авиони тог доба нису представљали велику претњу, какву ће представљати наредних година. Тако су, у јесен 1914. и почетком 1915. године, аустроугарски авиони готово несметано летели над територијом Србије. Ипак, њихова појава учинила је да са земље започну прва противавионска дејства. Постоје мишљења да је српска артиљерија још 1914. године успела да обори, или тешко оштети, најмање један или два аустроугарска авиона.

У 1915. години дошло је до почетног организовања противваздухопловне одбране, као и до стварања првих противавионских топова српске артиљерије. Доласком једне француске аеропланске ескадриле у Србију, српска војска је стекла најновија сазнања о организацији противваздухопловне одбране. Према истраживању Предрага Миладиновића, француски ваздухопловац капетан Мортире, припадник ескадриле и један од пионира у стварању противавионске артиљерије у

Француској, био је иницијатор и прве модификације постојећих српских топова у противавионске. Он је у Војно-техничком заводу у Крагујевцу, заједно са српским стручњацима, извршио преправку и два заплена турска брзометна топа Круп Модел 1904 калибра 75 mm. Већ 7/20. априла Војно-техничком заводу је наређено да та два преправљена противавионска топа упути у Београд. Они су, маја 1915. године, искоришћени за формирање прве противавионске јединице Српске војске.

Нешто раније, 18. фебруара/3. марта 1915. године за одбрану Београда постављена су три вода импровизованих противавионских топова. Са тим топовима, модификованим за дејство по авионима, у мају 1915. формиран је Први противавионски вод, постављен код срушеног железничког моста на Сави. Следећег месеца формиран је и Други вод, постављен између Мокрог Луга и Кумодрашког потока. Потом, 24. августа, формирана је и Прва противаеропланска батерија, у чији су састав ушла оба вода. Команда те бате-

ПЛОВНЕ ОДБРАНЕ

рије била је у Раљи, док су водови били на борбеним положајима у Београду. Касније, у септембру, формиран је и трећи противавионски вод. Средином септембра те јединице биле су распоређене на Великом Врачару, Дедињу и Стражарској коси.

Пред почетак велике немачке офанзиве, 25. септембра, водови са Дедиња и Стражарске косе упућени су у Раљу и Пожаревац. Пошто је у Београду остао само вод на Великом Врачару, командант Одбране Београда наредио је да 9. батерија Тимочког артиљеријског пука издвоји још један до два топа за противавионску одбрану престонице.

Један противавионски вод формиран је и у Крагујевцу, а наређењем од 4/17. октобра формирана су још два противавионска вода за одбрану Војнотехничког завода. За заштиту завода *Обилићево* у Крушевцу формиран је такође један противавионски вод. Пред немачку офанзиву у Крагујевцу је била стационирана веома снажна противавионска артиљерија од три топовска вода са *Крујовим* топовима и два заплењена аустроугарска митраљеза *М.07/12*.

Тог 17/30. септембра 1915. године долетело је, са неког од аеродрома у близини Вршца, седам немачких авиона, и то шест двомоторних троседа АЕГ предвођених једним двоседом *румилер*, из којих је на Крагујевац бачено 45 бомби. Српска противавионска артиљерија жестоко је одговорила. Са положаја Метино брдо војник – артиљерац Радоје Рака Љутовац је директним поготком гранате из адаптираног *Крујовог* топа (М.1904) оборио водећи авион *румилер*. Погинула су оба члана посаде: капетан извиђач Курт фон Шефер и пилот официрски кандидат Ото Кирш. Према једној од бројних верзија тог догађаја, Рака Љутовац није користио нишанску справу, већ је авион „тукао кроз саму цев и то као зеца у трку или птицу у лету“, гађајући „предњега“.

Обарање немачког авиона изнад Крагујевца је прва потврђена победа српске противавионске артиљерије. У

ту част се после Првог светског рата 30. септембар славио као дан противавионаца Југословенске војске, а од 1994. године слави се као дан АРЈ ПВО Војске Југославије, данас Војске Србије.

Противавионска артиљерија Југословенске војске

У војсци Краљевине Срба Хрвата и Словенаца (од 1929. Краљевина Југославија) првих година није било актив-

Рака Љуђовац, најпознатији српски прошивавионац из Свешког рајха (250. рбр ПВО)

нијег рада на стварању противавионске артиљерије. Ипак, брзи напредак ваздухопловства изазвао је потребу организовања ефикасне противваздухопловне одбране, што се огледало, пре свега, у формирању противавионских јединица. Тако је 1926. формирана Прва противавионска батерија у Петроварадину, а у јесен 1927, у истом гарнизону, и 1. противавионски дивизион од штаба и две батерије.

Од 1930. формирано је неколико ди-

визиона, а потом и штабова виших тактичких јединица – ПА пукова у Београду, Загребу и Скопљу.

Све те противавионске јединице биле су у саставу артиљерије, а под непосредном командом Артиљеријске инспекције. Противавионска артиљерија Југословенске војске није имала посебне школе за образовање и усавршавање кадрова. Активни официри су у јединице ПА артиљерије долазили из рода артиљерије, после неколико месеци преобуке на противавионским оруђима. Од 1932. године резервни официри школовани су у Школи за резервне артиљеријске официре у Сарајеву, у саставу Ђачке ПА батерије.

Потреба за обједињавањем свих снага противавионске одбране изражена је у Уредби о Команди Територијалне ваздушне одбране (ТВО) од 27. априла 1939, којом се предвиђа образовање Команде ТВО, формиране у Београду 1. јуна 1939, која ће примити под своју команду све противавионске јединице и бити непосредно потчињена команданту ваздухопловства, да се за сваку армијску област образује команда ваздушне зоне (вз) која ће под своју команду примити све противавионске јединице, месне ваздушне одбране и осматрачке јединице на својој територији. Оне су образоване 1. маја 1939. у следећим местима: Новом Саду (1940. прешла у Београд), Сарајеву, Скопљу, Загребу и Краљеву, касније Нишу. Територијална ваздушна одбрана требало је да пређе у надлежност Ваздухопловства војске, које ће преузети материјално снабдевање свих противавионских јединица.

Митраљеска јединица ПА артиљерији на Пресјанском језеру према грчкој граници, јесен 1940. године (Милан Мицевски)

Главни ђенералштаб донео је одлуку да се за „ратни случај Р-41“ југословенска ваздушна одбрана организује на тако да ваздушна одбрана појединих важних циљева и објеката на целој државној територији буде надлежности противавионских јединица територијалне ваздушне одбране. Планирање ове одбране спадало је у надлежност Команде територијалне ваздушне одбране, уз сарадњу Команде противавионске одбране (ПАО) и команди ваздухопловних зона. Служба осматрања и јављања била је у надлежности жандармеријских станица, док је противавионском заштитом становништва непосредно управљала Дирекција за пасивну заштиту Штаба команде ТВО.

Територијална ваздушна одбрана располагала је са укупно 112 противавионских батерија, 29 митраљеских чета и 30 ПА митраљеских водова. Трупну ваздушну одбрану сачињавале су противавионске јединице наоружане противавионским топовима и ПА митраље-

Априлски рат

Током 1940. године јединице ПА активирани су неколико пута, зависно од стања на европским ратиштима, а посебно после напада Италије на Грчку. Стање на том делу границе погоршало се након напада италијанских авиона на Битољ, где је било и настрадалих цивила и војника. Јединице ПА на том делу стављене су у приправност, иако са неадекватним оруђима, којим је требало да спрече нове упаде италијанске авијације у ваздушни простор Краљевине.

После уласка немачких трупа у Бугарску, марта 1941, Краљевина Југославија је са свих страна била окружена земљама сила Осовине и државама које су приступиле Тројном пакту, са изузетком Грчке. Све ратне команде, јединице и установе Ваздухопловства војске, Поморског ваздухопловства, као и „ваздушних одбрана и противавионске јединице“ мобилисане су, „с обзиром

словенско војно-политичко руководство од самог почетка војних операција. У прва два дана рата Немци су тешко бомбардовали Београд, а после прекида од неколико дана, због лошег времена, обновили су нападе. Све у свему, првог дана извели су 500 летова бомбардера (у четири дневна и једном ноћном нападу) и 250 летова ловца.

Ваздушна одбрана Београда састојала се од пет противавионских дивизиона са 40 противавионских топова и три ПА митраљеске чете са 36 противавионских митраљеза. Батерије су биле распоређене на истакнутим положајима око градског језгра: Бањички вис, Баново брдо, Торлак, Велики Врачар, Калемегдан, или на другој страни Дунава код села Борче и у Панчевачком риту, затим код важних објеката као што су били Панчевачки мост, аеродром Београд, или радио-станција у Земуну.

Оборени немачки бомбардер Јункерс Ју-88, априла 1941. године (Роберт Чојец)

зима. Биле су формиране: у девет ПА дивизиона, од којих су два била у саставу Врховне команде, а седам у саставу оперативних армија, као и 28 ПАМ чета. За активну одбрану у ваздухопловству је била предвиђена употреба противавионских и трупних јединица, а формиране су следеће противавионске јединице: 15 ПАМ водова у саставу ваздухопловних база намењених за ваздушну одбрану сталних аеродрома, 30 ПАМ десетина у саставу аеродромских чета, намењених за ваздушну одбрану ратних летелишта и две ПАМ десетине у саставу полигонских чета.

на садању војнополитичку ситуацију, у циљу заштите државне територије од изненађења из ваздуха“. Дан почетка мобилизације био је 12. март 1941. године.

Судар југословенских и ваздушних снага Осовине десио се у првим часовима 6. априла 1941. године. Изненадан напад у зору ваздушним ударом на Београд и продор немачких снага из Бугарске према Грчком затекао је Југословенску војску усред мобилизације и концентрације. Ваздушни удари на Београд довели су до колапса југо-

Југословенска ПА одбрана од првог налета немачке авијације била је активна и дејствовала по нападачким формацијама. Јединице ПА око главног града успеле су да оборе пет немачких авиона. Један од главних проблема био је недостатак везе, толико да ни сам врх ПА заштите није од првог дана имао везе ни према Врховној команди, нити према већини својих потчињених састава. Систем осматрања ваздушног простора и јављања није био развијен да би омогућио успешно деловање снага ловачке авијације и ПА артиљерије. Врх ПА артиљерије сачекао је примир-

је и капитулацију (15–17. априла 1941.) у рејону око Сарајева.

Југословенска ПА артиљерија пријавила је више десетина оборених непријатељских авиона, а према истраживању Предрага Миладиновића идентификовано је 45 пријава обарања, и то 30 од ПА јединица, осам од копнене војске и седам из морнарице. У непријатељским архивама нађене су потврде за 32 оборена и 14 оштећених авиона. У неколико случајева јединице ПА ефикасно су дејствовале и ван зоне своје првобитне одговорности. Јединице ПА које су се налазиле у повлачењу, и то 51. дивизион из Новог Сада и 102. дивизион из Крагујевца деловале су 14. априла у рејону Зворника по немачкој моторизованој колони која је наступала са десне стране Дрине. У нападу противавионаца, који је трајао скоро два сата, немачка колона је имала губитке и била је заустављена. У другом случају, једна батерија 71. дивизиона из Охрида од 8. до 29. априла дејствовала је успешно на подручју Грчке, заједно са грчком и британском војском. Уз све околности које су пратиле краткотрајни Априлски рат, то је био прилично добар одговор југословенске противавионске артиљерије нападачима. Уз ваздухопловство, и тај род се у целини показао одлучно и храбро.

Партизански противавионци

Ослобођењем Србије и главног града Југославије Београда, октобра 1944, дошло је до побољшања стања у расположивим противавионским ефективима. У привременом упућу од 25. октобра 1944. године начињени су први систематски кораци у организовању ПА артиљерије партизанских снага. Према том упућу, требало је у дивизијама формирати противавионске дивизионе са лаким ПА топовима и митраљезима. Захваљујући споразуму са Совјетским Савезом почело је пренаоружавање дела партизанских дивизија у Србији, које су касније биле на Сремском фронту, совјетском опремом и наоружањем. У делу тих дивизија формиран су предвиђени ПА дивизиони. У околностима савезничке и совјетске превласти у ваздушном простору није било превише задатака за партизанске противави-

Поред запленаога немачког самоходног ПА *џоја*, партизански *џојиваионци* у акцији, мај 1945. године (Војни музеј)

онце, па су њихова оруђа коришћена за подршку у борбама на земљи или заштиту већих штабова.

Први противавионски пук Врховног штаба, намењен за одбрану Београда, формиран је 10. новембра 1944. године. Тај дан се касније у ЈНА славио као дан рода артиљеријско-ракетних јединица ПВО. Пук се састојао од ПА топова 37 mm, ПА митраљеза 12,7 mm и пратећих делова. Поред задатка ПА заштите Београда, пук је постао и база за прикупљање совјетске и трофејне немачке ПА технике са свих страна. Ускоро је бројао 17 батерија, а у њему је реализована и обука људства за нове ПА јединице, које су формиране касније. У марту 1945. Први пук је преформиран и формиране су три ПА бригаде (1. у

Београду, 2. у Земуну и 3. у Панчеву – Јабуци), које су биле састављене од оруђа калибра 20–88 mm.

Развој после 1945. године

Противавионска артиљерија ЈА првих година мира била је различитог организацијског састава. Она је организована у саставу самосталних ПА бригада, затим у саставу дивизиона стрељачких дивизија, као и у мањим јединицама за заштиту аеродрома, лука и других објеката. Расположиво наоружање било је различито: запленао од немачких снага, добијено од савезника или Совјетског Савеза. Такође, шароликост калибра била је једна од отежавајућих околности за функциониса-

Шкодени ПА џојови калибра 76,5mm били су у саставу Југословенске војске, запленао 1941. од немачких снага, заштим 1945. године од Југословенске армије и џојом су 1947. предашти албанској армији као џојоћ (МЦ Одбрана)

Подизање зајречног балона у 70. балонском батаљону, Бели Ђошк 1949. године (МЦ Одбрана)

ње. Ипак, одмах после завршетка рата формиране су нове ПА бригаде. Оне су биле разнородног састава и различитог калибра, од 20 до 88 mm. Њихова намена је била двојака: за заштиту територије и већих трупних јединица. У септембру 1945. наређено је формирање противавионске официрске школе, која је почела са наставом 15. новембра 1945. године у Загребу. Ова школа је већ следећег

пролећа пресељена у Задар, где су објекти и околина пружали веће могућности за обуку и школска гађања.

У фебруару 1946. део ПА бригада преформиран је у ПА зоне, које су добиле одговорност противавионске одбране армија ЈА. У том периоду из СССР-а су за противавионску артиљерију набављени топови калибра 37–85 mm, који су омогућили квалитативан скок и попуњу јединица у зонама ПАО и наставак формирања трупних јединица ПА, нових дивизиона и пукова.

Јединице ПА артиљерије до 1946. године биле су у саставу Команде артиљерије, која је имала одељење ПАО, а потом, од 1. јула 1946, у саставу новоформиране Команде ПАО. На тај начин ПА одбрана и артиљерија добиле су сопствену линију командовања и институцију која је у целости бринула о том роду. У том периоду, све до марта 1948. године, у Команди и зонама ПАО били су распоређени совјетски инструктори.

Идеолошки неспоразуми Тита и Стаљина претворили су се у пролеће 1948. у сукоб Југославије и земаља такозване Народне демократије са Совјетским Савезом на челу. Тај сукоб је у периоду од 1948. до 1955. године обележио југословенску војну позицију и умногоме компликовао њену одбрану од агресивних суседа комунистичког лагера. У великој реформи ЈА, почетком 1948. године, реорганизоване су и снаге противавионске одбране, па су од зона ПАО формиране, па расформиране, дивизије ПАО, које су биле у седиштима новоформираних ко-

манди војних области (Београд, Нови Сад, Ниш, Загреб и Сарајево). После њиховог расформирања јединице ПАО се везују за команде војних области. Када се од 1950. усталила организација армије са четири војне области (1. Београд, 3. Скопље, 5. Загреб и 7. Сарајево), организација се није битно мењала и јединице ПАО су биле потчињене овим командама. За то време Југословенско ратно ваздухопловство почело је са развојем својих ефектива ПА за своје потребе, углавном дивизиона за заштиту аеродрома.

Технолошки скок

Раскид сарадње са Совјетским Савезом 1948. догодио се усред реорганизације војске и развоја планираног на бази совјетске технике. То је донело низ проблема армији. Она је технички била скоро у целости зависна од совјетских испорука, пре свега услед малих капацитета и неразвијености домаће војне индустрије. То се одразило и на стање и могућности ПА артиљерије у том периоду.

После интензивних преговора, у Београду је 14. новембра 1951. године закључен споразум о Војној помоћи између влада ФНРЈ и САД. Према том споразуму Југославија је укључена у Програм помоћи за заједничку одбрану. Кроз тај програм од 1951. до 1958. године југословенска противавионска артиљерија је оснажена већом количином различитих топова британске и америчке производње: 381 комад типа

Лицензно произведени ПА шпојови 20/3mm, шпојови „шроцевици“ почели су да улазе у наоружање крајем педесетих година (Б. Димитријевић)

Из Велике Британије средином педесетих година набављено је више стотина ПА шпојова калибра 90 и 94mm. У саставу београдског 377. ПА пука су од 1958. године (МЦ Одбрана)

1А3, затим командних рачунара, ин-струмената за осматрање, даљиномера, веће количине муниције. Посебно критично питање вучних возила за ПА топове већег калибра решено је испоруком већег броја америчких тешких трактора М-4 и М-5 и камиона ГМЦ. Примљено је и 2.466 противавионских митраљеза *браунинг* М-2 калибра 12,7 мм за коришћење на возилима или на постољима за ПА одбрану мањих састава копнене војске. За оклопне јединице добијено је 20 ПА самохотки М-15А1. Из Велике Британије набављено је и 150 ПА топова типа М-12 40 мм, затим 300 топова М-1 94 мм и електронских командних рачунара Ф-90, т-11 и радара Змк-7. Ове испоруке омогућиле су формирање „средњих“ противавионских пукова (90/94 мм), који су могли да се носе са евентуалним противником на средњим висинама до 6.000 метара, а и ноћу, чиме је југословенска противваздухопловна одбрана добила нови квалитет.

У складу са општим модернизацијским скоком који је омогућила америчка војна помоћ, у домаћим фабрикама отпочео је постепени развој средстава за опремање ПА артиљерије. Од почетка 1950. конструисани су електротехнички командни рачунар, електронски командни рачунар, а на крају те деценије је, према француској лиценци, отпочела производња осматрачког аквизиционог радара М-61. Посебно је значајно освајање лиценце производње ПА топова 20/3 мм по швајцарској лиценци Хиспано, која је купљена 1954. године (први примерци произведени су у фабрици „Црвена застава“ у Крагујевцу, 1955. године). Серијско наоружање јединица тим ПА топом, сада

под називом М-55 20/3 мм, започето је 1958. године.

У саставу РВ и ПВО

На основу нове концепције општенародног одбрамбеног рата, 1959. године започета је велика реорганизација ЈНА, познатија под називом Дрвар. У складу са тим планом детаљно је реорганизована противваздухопловна одбрана. Она је придодата ваздухопловству, па се тај вид армије од тада зове Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана (РВ и ПВО). У складу са тим планом извршене су бројне формацијске промене у јединицама. У противваздухопловној одбрани уследило је формирање укупно 20 јединица необичног назива – „објекат ПВО“ – од дотадашњих противавионских јединица за одбрану појединих важних центара: престонице Београда, републичких центара, као и индустријских градова. Сами објекти класификовани су у три „групе“ у зависности од величине брањеног циља, односно расположивог наоружања. Једини објекат прве варијанте био је 377, који је имао одговорност ПВО Београда. Остали објекти настали преформирањем пукова или дивизиона ПАА постали су објекти друге или треће варијанте. Ове јединице биле су стриктно територијално одређене према месту базирања.

Превладавање политичко-идеолошких несугласица са Совјетима омогућило је да се на прелазу 1961/62. године југословенски војни врх за набавку нове технике окрене СССР-у. Одлучено је да се набави систем СА-75М, који се претходно прославио обарањем америчког извиђачког авиона У-2 изнад СССР-а. Уго-

вор о набавкама потписан је 2. августа 1961. у Москви.

Нова формација и прва ракетна јединица у историји југословенског РВ и ПВО, формирана 24. новембра 1962, звала се 250. ракетни пук ПВО и била је намењена за противваздухопловну одбрану Београда. Формирањем 250. рп ПВО наоружаног ракетним системом *двина* и успешним бојевим гађањима ударен је камен темељац формирању нових ракетних јединица. Већ средином 1965. израђена је формација 155. ракетног пука ПВО, чије ће формирање уследити 1967. године. Тај пук требало је да буде опремљен ракетним системом С-75М *волхов*, који је био усавршена верзија система *Двина*. Ова јединица биће распоређена у ширем рејону Загреба.

Нова организацијска решења

У 1964. години уследила је нова опсежна реорганизација ЈНА.

Укида се систем „објеката ПВО“, поново се формирају пукови или дивизиони ПВО, који више нису били мешо-

Ракетни систем Двина ушао је у југословенско наоружање 1962. године (250. рбр ПВО)

СТО ГОДИНА ПВО У СРБИЈИ

вити по типу наоружања, већ лаки (20-40mm) или средњи (90-94 mm). Тенденција је била да свака армија има свој пук, дивизија свој ПА дивизион, а да у пуку буде ПА батерија.

Реорганизација је настављена и 1966. године. У систему противваздухопловне одбране формиране су у *дивизије ПВО*, које су сада биле на директној вези ВаК. Настале су: 11. дивизија у Београду и 15. дивизија у Загребу, свака одговорна за половину државне територије. у њиховом саставу биле су јединице ловачке авијације, ракетне јединице, ВОЈИН и класична ПА артиљерија.

Прихватање совјетске технике отворило је и поглавље редовних бојевих гађања југословенских ракетних јединица ПВО у Совјетском Савезу. Са мањим прекидом у периоду Чехословачке кризе и неколико година касније, све до краја осамдесетих година, југословенски ракеташки су сваке године

Од краја шесдесетих у наоружање ЈНА улазе и чехословачка самоходна оруђа М-53/59 30/2mm њоуларне „Праге“ (МЦ Огбрана)

били на гађањима у СССР-у, на полигону за гађање ракетних јединица ПВО „Ашулук“ код Астрахана. Припреме и прво гађање циљева у ваздуху на уређеном полигону у тој земљи било је 1966. године. Будући да је у дотадашњој историји ЈНА било мало случајева да њене јединице одлазе у иностранство на извршење задатка, припремама и бојевом гађању посвећена је изузетна пажња. На том полигону гађање су пролазиле све јединице ПВО совјетске армије и Варшавског пакта. Све су долазиле са својим наоружањем.

За њошребе заштитне највећих стиратешких групација (армија) набављен је 1976. самоходни систем ПВО шийа куб М. (МЈРВ/250.рбр ПВО)

раније вежбе нису ни приближно могле. Агресија на Чехословачку изменила је перцепцију евентуалног непријатеља, у којој се до тада искључиво рачунало на агресију са Запада. То искуство кризе наметнуло је одбацивање дотадашњег идејног концепта и стварање новог плана, који је укључио и могућност агресије са Истока.

Почетком осамдесетих година у наоружање је уведен већи број нових средстава, пре свега више подваријанти ПА топова 20/3 mm из домаће производње, а затим и 30/2 mm из увоза у Чехословачкој. Тај процес омогућио је даље ширење структуре савремених лакских артиљеријских јединица ПВО у копненој војсци на све предвиђене нивое (армије, дивизије, бригаде, пукови), односно у ваздухопловним базама РВ и ПВО и Војнопоморској области. На крају 1974. године читав род је имао два ра-

ПВО седамдесетих година

После агресије на Чехословачку лета 1968. године, јединице РВ и ПВО преведене су у виши степен борбене готовости. Активности и одбрамбене припреме ЈНА у том периоду обухватиле су и пребазирање дела јединица ПВО, или њихово запоседање ратних положаја. Овај задатак дао је јединицама ПВО оно што

Самоходни лаки ракетни систем Сирела1 М ушао је у наоружање 1975. године (Б. Димитријевић)

кетна, пет средњих ПА и осам лаких ПА пукова, 67 лаких ПА дивизиона и 115 лаких ПА батерија. У овом периоду део перспективних топова лаке ПА артиљерије предат је за поуну јединица Територијалне одбране, која је од 1971. године настала на бази концепције општенародне одбране у свим републикама.

Употреба ПВО почела је да се процењује према искуствима ратова у такозваном „Трећем свету“. Према плану реорганизације названом Рудо, наређено је формирање још једног ракетног пука (350) са системом нева-М, у Љубљани. Пук је у другој половини јула 1975. извео прво бојево гађање на полигону „Камењак“ и 15. септембра те године уведен је у систем дежурства. Коначно, у Скопљу, 5. септембра 1977. формиран је још један, 450. ракетни пук ПВО, наоружан ракетним системом нева-М. После бојевог гађања на рту Камењак, пук је 17. марта 1978. ушао у систем дежурства.

Средином седамдесетих година ЈНА је набавила неколико совјетских ракетних система ПВО. Они су значили важан модернизацијски скок за трупне јединице ПВО, које су добиле нове могућности и увеле ракетно наоружање уместо класичног артиљеријског. Први је стигао совјетски ракетни систем *сџрела*, који је развијен у две верзије: преносној и самоходној. Преносни систем *сџрела 2М* први пут је стигао у југословенску ПВО 1974. године и својим могућностима и широком применом освојио је планере ПВО. У самоходној верзији *сџрела 1М*, развијена на возилу БРДМ-2, испоручена је следеће године. За потребе заштите највећих стратешких групација (армија) набављен је самоходни систем ПВО типа *куб М*. У периоду 1976–1982. на нивоу свих ар-

мија копнене војске ЈНА (сем 9. армије у Словенији) формиран су средњи самоходни ракетни пукови наоружани тим системом. и они су тих година били окосница ПВО армија и заштита њихових јединица.

Ови пукови су били размештени у Загребу, Задру, Сарајеву, Крагујевцу, Нишу и Скопљу. Увођењем система *куб* из наоружања је започело повлачење британских топова 90–94 mm и укидање „средње“ противавионске артиљерије у ЈНА.

У зениту

У овом периоду ЈНА је била у зениту свог техничког развоја и опремања. Стизала је нова техника из домаћих и страних извора. Читав низ нових средстава ПВО произведен је и уведен у наоружање јединица. Највећи део те технике и данас је основа наоружања у свим државама насталим после распада СФРЈ. У домену руковођења, крајем 1983. дошло је до обједињавања управе ПВО у ваздухопловству и постојеће Управе АРЈ копнене војске у јединствену Управу ПВО, која је почела да функционише од 1984. године.

Почетком осамдесетих новину чини увођење ПА топова 40 mm типа *бофорс А-70*, са ласерско-рачунарском групом *Бофи*. Такође, увођењем 30 осматрачких радара *жирафа* батерије су комплетирани и топовима *бофорс А-70*. Тиме је повећана могућност деловања лаких АРЈ ПВО преко 2.000m. Посебну новост средином осамдесетих година чинило је увођење домаћег самоходног ПА топа: на шасији борбеног оклопног возила које је производило предузеће ТАМ из Марибора, уграђен је троцевни топ верзије М-55А4 (са нишанско-рачунарским уређајем J-171).

Са тим новим средствима дошло је до побољшања могућности трупне ПВО, као и лаких ПВО јединица за заштиту аеродрома у саставу РВ и ПВО. У овом периоду усталило се извођење бојевих гађања на армијским полигонима и на полигону Камењак на рту код Пуле.

Демонстрација преносног ракетног система *Сџрела 2М* маршалу Тићу 1975. године (В. Андоновић/МЦ Одбрана)

Период после 1986. године донео је смањење расположивих финансијских средстава. Због тога се одустало од неких крупнијих захвата у модернизацији ПВО: замена ракетног система *двина* у 250. рбр ПВО, формирање једног ракетног пука већег домета на јадранско-поморском војишту и генерално повећање броја расположивих ракета и муниције. Ради повећања могућности ПВО до 1990. била је предвиђена набавка ракета В-759, за замену утрошених ракета *волхов*, али ни она није реализована због високе цене.

Последњи систем који је уведен у наоружање јединица југословенске ПВО пред рат 1991. била је *Стрела 10М*. То је ракетни систем кратког домета, који се сматрао наследником система *сџрела-1М* у трупној ПВО. Набављена је батерија са три борбена комплекта и 1989. године предата 271. ларп ПВО у Задру. Предвиђена је била и лиценца производња *сџреле 10М*. Југословенска варијанта била је постављена на модификовано борбено возило пешадије М-80 и названа *Сџрела-10М2* или *Сава*.

Рат у Југославији 1991–1992.

Грађански рат који је 1991. запалио југословенске просторе однео је са историјске сцене, после 46 година трајања, и другу Југославију и Југословен-

Осматрачки радар *Жирафа*, интегрални су део батерија са топовима *Бофорс А-70* (Б. Димићријевић)

Последњи систем који је уведен у наоружање јединица југословенске ПВО прег рати 1991, била је сирела 10М. (Б. Димитријевић)

ску народну армију. У покушајима спречавања разбијања Југославије, ка Словенији су упућене одређене снаге ЈНА, међу којима и снаге лаких артиљеријских јединица ПВО, углавном са возилима БОВ-3, које су биле нека врста лаких оклопних јединица. С друге стране, поједине јединице ПВО стационарне у сецесионистичким републикама, нашле су се у окружењу. Будући да је већина намењена да буде самостална, одмах су се нашле у изолацији или окружењу словеначке ТО.

После престанка рата у Словенији и одлуке о повлачењу снага ЈНА из те републике, није дошло до смиривања сукоба у Југославији. У почетној фази сукоба у Хрватској АРЈ ПВО из састава 5. војне области биле су ангажоване на више неуралгичних тачака као лаке оклопне снаге. Почетком јула део АРЈ ПВО из 1. војне области концентрисан је на простору границе Србије и Хрватске, у склопу осталих снага копнене војске.

Јединице 5. корпуса РВ и ПВО, махом ракетне и ВОЈИН, за које није правовремено донета одлука да се повуку са угрожених локација, нашле су се у окружењу. У блокади и неизвесности 151.вб и 149. средњи самоходни ракетни пук и 155. ракетни пук ПВО, чије су снаге биле распоређене на више локација око Загреба, провешће скоро два месеца.

У међувремену, снаге АРЈ ПВО учествовале су на другим деловима ратишта: бањалучки 5. корпус прешао је 25. септембра 1991. из североза-

падне Босне у западну Славонију. И ту су снаге АРЈ ПВО пратиле своје јединице. На дубровачком ратишту, где рељеф није дозвољавао већу употребу оклопно механизованих јединица, део АРЈ ПВО учествовао је углавном у ватреној подршци снагама 2. оперативне групе ЈНА, која је деловала на овом правцу. Јединице АРЈ ПВО из 1. војне области биле су ангажоване у Источној Славонији.

Ради заштите ваздушног простора на правцу према Београду, 250. ракетна бригада је 25. септембра једним ракетним дивизионом, наоружаним ракетним системом *двина*, посела ватрени положај Белегиш, а два дана касније са истим системом ватрени положај Шимановци. У октобру је из Крагујевца у шири рејон Бачке и западног Срема размештен и 310. средњи самоходни ракетни пук 1. војне области из Крагујевца. Пук је у тој зони остао до краја августа 1992. године. Делујући са једног од ватрених положаја, 2. децембра 1991. ујутро припадници пука оборили су један хрватски Ан-2 са четворочланом посадом, који је полетео на задатак бомбардовања. После тога престали су хрватски борбени летови на том подручју.

ПА шойови бофорс на ватреним положајима на једном аеродрому 1991. године (А. Келић/МЦ Одбрана)

Босна и Херцеговина је као кризно жариште тињала у периоду од јесени 1991. до пролећа 1992. године. Део јединица ЈНА (АРЈ такође) био је од 1991. ангажован на терену, ван касарни у градовима Босне и Херцеговине. Те припреме изведене су још пре почетка сукоба, пре свега због бојазни од „словеначко-хрватског“ сценарија опкољавања јединица. Тако је 240. средњи самоходни ракетни пук ПВО напустио касарну у Сарајеву и од 17. марта био размештен на Романији, у селу Чаварине – Соколац, где је остао до повлачења за Србију. Борбена дејства у овој републици уследила су после уласка хрватских снага у ноћи 26/27. марта на правцу Босански Брод – Дервента. Одлука Европске заједнице о признању независности БиХ од 6. априла 1992. само је разбуктала оружане сукобе у овој републици.

У сукобима у БиХ и Крајини

Средином маја 1992. године формирана је Војска Републике Српске, која је у свом саставу током рата имала шест корпуса копнене војске. Сваки

Дефиле јединица ПВО Српске војске крајине на Видовданској паради 1995. године. У саставу ваздухопловства образована је 44. ракетна бригада са ракетним системима ПВО.

у првом дану, око 14.50 часова, изгубиле један *мираж 2000К-2* француског РВ у рејону Пала. Дејство по француском авиону извршено је преносним ракетним системом ПВО типа Шило. Двочлана посада била је заробљена, а представници НАТО су почетком октобра 1995. оценили да противваздухопловна одбрана ВРС представља претњу високог нивоа за евентуалне даље НАТО нападе на РС. Политички успех те војне кампање, међутим, замаглио је многе њене недостатке, који ће се појавити се у сличној и чак већој мери у ваздушној операцији против Србије 1999. године.

У Војсци Југославије

Стварањем нове државе било је потребно прилагодити постојећу организацију војске новој територијалној и

административној организацији државе. Формиране су три команде армија копнене војске, а постојеће команде РВ и ПВО и РМ су задржане. На располагању су били следећи лаки артиљеријски-ракетни пукови ПВО: у 1. армији, у саставу Механизованог, Новосадског, Крагујевачког корпуса и КОГБ, у оквиру 2. армије, код Подгоричког и Ужичког корпуса и у 3. армији у оквиру Нишког, Лесковачког и Приштинског корпуса. Ратна морнарица имала је у саставу две бригаде обалске одбране по један лаки ард ПВО. У саставу 608. позадинске базе Генералштаба такође је био један лаки ард ПВО. ФОТО 21

Дошло је и до реорганизације унутар РВ и ПВО, које је сада реорганизовано у два корпуса: Ваздухопловни корпус и Корпус ПВО. Ваздухопловне базе биле су везане директно за Команду РВ и ПВО, сада као једи-

нице за логистичку подршку, са лаким артиљеријско-ракетним пуковима или дивизионима ПВО.

Главну снагу КоПВО чинила је 250. ракетна бригада ПВО са командом у Београду и ракетним дивизионима у широј околини престонице. У састав бригаде 1991–1992. ушли су и делови четири ракетна дивизиона ПВО из састава расформираног 350. рп ПВО, који је из Словеније, преко Мостара, маја 1992. стигао у Београд. Из Скопља се у фебруару 1992. повукао 450. ракетни пук ПВО. Он се разместио у зони Краљево – Крагујевац, са командом у Краљеву. У састав Корпуса ПВО из копнене војске 1992. године прешло је пет средњих самоходних ракетних пукова ПВО, наоружаних ракетним системом *куб-М*. Ови пукови укључени су у систем ПВО тако што је сваки тада добио свој одсек у којем је штитио ваздушни простор СР Југославије. Људство ових пукова је у току друге половине 1992. године своје сивомаслинасте униформе заменило плавим ваздухопловним. Од тада до данас припадници самоходних ракетних пукова су део ваздухопловства.

У току 1992. године снаге ПВО биле су ангажоване на појединим правцима у заштити неба СРЈ. Снаге 250. рбр ПВО биле су у Срему, у Вајској. Делови 240. ссрп ПВО били су од маја до августа 1992. у Мачви. На аеродрому Голубовци развијене су снаге 60. ссрбр ПВО ради заштите тог дела СРЈ. Ракетне јединице наставиле су одржавање одређеног степена приправности и касније, у зависности од процене.

У ракетним јединицама нису се више изводила бојева гађања ракетним системима. Пракса одласка на полигоне

Са бојевих гађања у 401. арбр ПВО, Јаково (Б. Димићријевић)

Претраживање остатака обореног ловца-бомбардера Ф-117 у ноћи 27/28 марта 1999. године (250. рбр ПВО)

у СССР, или гађање на полигону Камењак код Пуле, били су прошлост. Прилику за гађање добили су само припадници лаких система ПВО, који су се могли користити на полигону Платамуни у Црној Гори. Остали део ракетних јединица вежбао се симулацијама и теоријски. Крајем априла 1995. године у наоружање 250. рбр ПВО уведене су две лаке ракетне батерије преносног система *шило*, које су чинили помоћно ракетно наоружање у непосредној заштити елемената борбеног распореда од нисколетелих циљева.

Одбрана од агресије

Сукоб снага безбедности са албанским сецесионистичким снагама на Косову 1998. године довео је до

Приручно маскирани вајшрени положаји ракетног система Нева у шоку раја 1999. године (250. рбр ПВО)

појаве већег броја ваздухопловних снага НАТО у региону. После пропасти политичких преговора донета је одлука о повлачењу Косовске верификационе мисије и активирању наредбе о ваздушним ударима на СР Југославију, који су почели 24. марта 1999. године.

Током 23. марта, после проглашења непосредне ратне опасности, јединице ПВО у 22.15 часова добиле су борбену узбуну. На тај начин јединице су преведене у борбену готовост за извршавање задатака. Све ракетне јединице ПВО напустиле су мирнодопске локације и поселе ратне ватрене положаје, односно биле су у очекујућим рејонима, одакле ће извести прва дејства.

Први напад НАТО, у ноћи 24–25. марта, крстарећим ракетама и одмах затим удари авијацијских група имали су за циљ онеспособљавање система ПВО. У НАТО је, наиме, владало мишљење да је први удар довољан за стварање пресудног утиска на српску страну и за елиминацију њене ПВО.

Први период ваздушног рата над Србијом карактеристичан је по обарању америчког борбеног авиона стелт технологије Ф-117А 27. марта. Те вечери борбена послуга 3. ракетног дивизиона 250. ракетне бригаде ПВО ракетом система *нева* оборила је у 20.42 часа „невидљиви” бомбардер. Слика обореног Ф-117А са сремске ледине муњевито је обишла свет и прославила српске ракеташе. Обарање Ф-117А постаће један од најкарактеристичнијих догађаја читавог ваздушног рата над Србијом и несумњив успех српске ПВО.

После обарања Ф-117 НАТО је чинио све да неутралише српску ПВО и омогући несметана дејства својим нападачким летећим формацијама. Посебно формиране ударне групе за неутралисање ПВО познате су по скраћеници СЕАД. Тадашњи вршилац дужности команданта 250. ракетне бригаде ПВО пуковник Станковић пише: „Борба са групама за неутралисање ПВО (СЕАД) била је наш најтежи задатак”. Уследило је померање и маневрисање са ракетним јединицама ПВО, односно појачавање снага на појединим правцима.

И поред огромног притиска на ракетне јединице и жртава које су претрпеле, систем ПВО је и даље представљао значајну претњу нападачима. Сваки процедурални пропуст за авијацију НАТО могао је да буде погубан. То се показало у јутарњим часовима 2. маја, када је 3. дивизион 250. ракетне бригаде ПВО оборио још један авион америчког ратног ваздухопловства у 02.09 часова дејством са ватреног положаја у селу Шимановцима. Други оборени авион био је типа Ф-16ЦГ. Тако је РВ и ПВО убележило други оборени противнички авион у ваздушном рату 1999. године. Касније истога дана батерија 4. дивизиона 52. артиљеријско-ракетне бригаде ПВО из састава Приштинског корпуса погодила је у рејону Клокоча код Гњилана један јуришни авион А-10.

Снаге РВ и ПВО у борбена дејства почетком маја 1999. ушле су са 35–40% почетне борбене моћи, али су са АРЈ ПВО копнене војске и даље у целости биле супротстављене снагама НАТО. Овај период дејстава донео је наставак напада на јединице ПВО и нове жртве. Посебно тешка за РВ и ПВО била је ноћ 31. маја/1. јуна, када је погинуло пет и тешко рањено пет припадника, а ватреним јединицама система куб у Војводици причињена је и значајна штета. Међу погинулима био је и ранији командант РВ и ПВО генерал-потпуковник Љубиша Величковић.

Првих дана јуна авијација НАТО предузимала је појачане нападе, а њена дејства преплитала су се са интензивном дипломатском акцијом за заустављање рата. Како су преговори уродили плодом, 10. јуна и формално су прекинуте ваздушне операције.

фаму да није могуће доскочити крстарећим пројектиlima, иако су тешко уочљиви на радарима и лете ниско, пратећи терен. Један део пројектила био је оборен обичном противавионском артиљеријом или преносним ракетним системима. Преносни системи су, изгледа, били најопаснији за нисколетеће беспилотне летелице, чији је значајан број оборен над Косметом.

Јединице ПВО дејствовале су у условима апсолутне превласти авијације НАТО у ваздушном простору у току читавог рата. Приликом тих дејстава стечена су многа нова искуства, која су утицала на заштиту сопствених снага и омогућавање борбених дејстава. Маневар, уз примену маскирања и обмањивања, био је један од основних начина деловања југословенских снага ПВО. У току борбених дејстава ракетне јединице ПВО извршиле су велики

при извођењу напада, српска страна лакше је предвиђала нападе и осмишљавала одбрану. Повремено лансирање ракета ваздух–земља није нашкодilo авијацији НАТО, али је често присиљавало посаде да преурањено одбаце убојни терет, како би избегле пројектиле са земље. Тактика српске ПВО састојала се у покушају да привуче НАТО авијацију на ниже висине ради употребе АРЈ ПВО мањих домета. Генерално узевши, српска ПВО је својим дејствима, осим два оборена и више оштећених авиона, учинила да се нападачке мисије НАТО извршавају са већих висина, уз поштовање строгих ограничења, да снаге ангажоване за електронско ометање и СЕАД авијација буду коришћени до границе издржљивости, као и да због непрестаних дејстава српске ПВО нисколетећа авијација и хеликоптери типа Апач не буду ангажовани.

За изузетна дела и хероизам исказан у одбрани отаџбине 250. ракетна бригада ПВО је од децембра 1999. године носилац највишег ратног одликовања – Ордена народног хероја.

Послератни период

Ракетне јединице ПВО вратиле су се у првој половини јула на мирнодопске локације, што је у лето 1999. године било праћено великим материјалним и смештајним проблемима. Највећи део ратних материјалних резерви и покретних средстава био је расељен. Дејством авијације НАТО умногоме су

Повлачење делова АРЈ ПВО са Косова и Метохије, јун 1999. године (МЦ Одбрана)

Неве на рајним вајреним положајима у Сибници током борбених дејстава 1999. године (250.рбр ПВО)

Борбена дејства

Ракетне јединице РВ и ПВО биле су активне у току целог рата. Од њихових дејстава оборена су два авиона. Од дејства ПВО, или због других разлога, најмање 15 авиона је оштећено или су напустили ток дејстава.

Противваздухоплова одбрана се истакла у дејству по нисколетећим циљевима: крстарећим ракетама и беспилотним летелицама. Српска ПВО оборила је већи број беспилотних летелица. То се види и из листе оборених летелица, потврђене у западним изворима. Оборено је и неколико десетина крстарећих пројектила и вођених бомби. Дејства ПВО разбила су донекле

број маневара и посудања нових положаја. У строј РВ и ПВО уведено је девет одељења импровизованих система РЛ-2М и РЛ-4М, као и један дивизион ракетног система *гвина*.

Неуспех НАТО у неутрализовању система ПВО ВЈ био је последица потцењивања њених способности: увежбаност, мобилност, маневар, кратко зрачење, намерна пасивност, све у свему, ратна инвентивност. Због тога је опасност за нападајућу авијацију била до краја присутна. То је присилио НАТО да избега нападе на одређене циљеве и да стално троши ефикасност за СЕАД мисије. Због ограничења и рестрикција у коришћењу ваздушног простора Бугарске и Румуније

уништени складишни капацитети и за остала средства. Ракете су се налазиле у пољским условима, сем дела који се налазио на ватреним положајима дивизиона под надстрешницама. Први поратни период (2000–2003) био је карактеристичан по извођењу тактичких вежби, са сценаријима према искуствима из рата 1999. године, где је проиграна ситуација у којој непријатељ дејствује према јединици уз комбиновану употребу крстарећих ракета, нападачке авијације и уз примену електронских ометања. После искустава терористичког напада на Сједињене Државе 11. септембра 2001. године, и у 250. ракетној бригади увежбава се одговор на доскора нетипичне изазове из ваздуха. Настављен је процес поступне модернизације кроз уградњу термови-

Реорганизована 250. ракетна бригада ПВО објединила је у свом саставу ракетне системе Нева и куб (Б. Димић/ријевић)

После расформирања даниловградског 60. пука 2004. године, ракетне батерије су подељене остали јединицама са овим системом у Србији (230. срп ПВО)

зијских камера и ласерских даљинмера, као и других модификација.

Војска је од 2002. до 2005. кренула у неколико реорганизација, односно смањења. Већи талас реорганизације јединица ПВО изведен је 2004. године. Те године

расформирани су 450. ракетни пук ПВО из Краљева и даниловградски 60. срп ПВО. У трупној ПВО преформиране су 12. арбр ПВО у Новом Саду, 261. арбр ПВО у Чачку, због повлачења ПА топова калибра 20/3, 20/1 и 57/2 из њеног састава. Расформирана је 159. арбр ПВО, а њени делови предати су за попуну 52. арбр ПВО у Нишу. У 2005. години у новој преформацији снага ВЈ расформирани су команде корпуса и створене су две нове команде: Команда оперативних снага и Команда Копнених снага. У оперативним снагама била је 401. арбр ПВО, а у копненим снагама 52. и 261. арбр ПВО. У саставу Новосад-

ског корпуса, који је требало расформирати наредне године, остала је 12. арбр ПВО.

Реорганизација у Војсци Србије

У току 2006, пред сам престанак функцинисања Државне заједнице Србије и Црне Горе, започета је израда нове организације војске, са тенденцијом драстичног смањења броја јединица, укидања неперспективних гарнизона, повлачења неперспективне технике и прегруписања људства ради целовите попуне нових јединица. Комплетна копнена војска, сада већ Војске Србије, према овом плану реорганизована је у периоду јул 2006–јул 2007. године. Формиране су четири бригаде копнене војске, као и друге јединице. Прва бригада Ков формирана је у Новом Саду, друга у Краљеву, трећа у Нишу и четврта у Врању.

Све преостале артиљеријско-ракетне бригаде ПВО су расформирани, њихова техника је делом повучена из употребе, а делом уврштена у састав нових трупних јединица ПВО. Свака од бригаде копнене војске у свом саставу има по један артиљеријско-ракетни дивизион ПВО. Основно наоружање ових дивизиона су ПА топови типа бофорс

Припадници 250. бригаде учествовали су на војној паради „Корак победника“, 16. октобра 2014. године.

Л70 40 mm и самоходни лансирни систем *Сирела 1М*, док се у ард ПВО 1. бригаде КоВ налази и самоходна ракетна батерија са системом *Сирела 10М*.

У саставу В и ПВО у 2007. години извршено је преформирање 250. ракетне бригаде ПВО. Наиме, преформирањем постојећих јединица бригаде и укључењем самоходних ракетних дивизиона ПВО, који су настали од дотадашњих пукова (230, 240, 310), створена је јединствена ракетна бригада. У њу су уграђене све ракетне јединице ПВО и она је постала одговорна за целу територију Републике Србије. У саставу авио-база (касније ваздухопловних бригада) уврштени су артиљеријско-ракетни дивизиони: 98. у Лађевцима и 204. у Батајници наоружани са ПА топовима типа Бофорс.

Актуелни тренутак

У протеклих пет година јединице српске ПВО значајно су подигле своју способност, пре свега кроз три бојева гађања ракетама на бугарском полигону *Шабла*, обнављањем гађања за лаке артиљеријске јединице на полигону *Пасуљанске ливаде*, као и интензивном обуком јединица и усавршавањем појединаца уз редова рода. Посебан проблем ресурса борбених система превазилази се постепеном модернизацијом појединих сегмената са којим је унапређено управљање и командовање.

Индивидуална специјалистичка обука војника на добровољном служењу војног рока, кандидата за професионалне војнике и подофицире рода артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства – и то за 22 специјалности овог рода – изводи се у Цен-

тру за обуку В и ПВО. Осим ракеташа, ова јединица обучава и војнике на добровољном служењу војног рока, кандидате за професионалне војнике и подофицире службе ваздушно осматрање и јављање, те техничке службе ваздухопловнотехничке специјалности.

Најважнија новост у борбеној обуци српске АРЈ ПВД у периоду од 2010. до данас јесте упућивање припадника 250. ракетне бригаде ПВД на бојево гађање у Бугарску. Прво гађање на полигону *Шабла* на црноморској обали изведено је 2010, потом 2011. и 2013. године. Током реализације овог задатка припадници 250. рбр ПВО показали су висок професионализам и одличну способност за извођење бојног гађања. Имајући у виду да до 2010. већина припадника 250. рбр ПВО није учествовала на бојним гађањима у миру и рату и ни су прошли процес припрема за мирнодопска бојна гађања, у току реализације овог задатка стечена су велика и значајна искуства, која ће знатно допринети даљој обуци појединаца и јединица.

Од 2014. поново се изводе бојева гађања за артиљеријско-ракетне дивизионе ПВД из састава копнене војске и ваздухопловних бригада, уз употребу авиона тегљача-мета на полигону *Пасуљанске ливаде*.

Поред редовних школовања и усавршавања у српским војним школама, део активног састава АРЈ ПВД шаље се и на специјалистичко усавршавање у иностранство. У периоду од 2011. сваке године шаље се по пет припадника АРЈ ПВД на школовање у Војну академију противваздухопловне одбране Оружаних снага Руске Федерације у Смоленску. ■

Лансирање ракете система Нева, Шабла 28-29. августа 2013. године (МЦ Одбрана)

